

Gebed volgens die Nuwe Testament

J.P. Versteeg

*Gebed
volgens die
Nuwe Testament*

Dr. J.P. Versteeg

*In Afrikaans vertaal deur
Willem Swanepoel*

INHOUD

VOORWOORD VAN DIE VERTALER.....	3
WOORD VOORAF	4
I. GEBED IN DIE LEWE VAN JESUS	5
1. Die belangrike plek van gebed in die lewe van Jesus	5
2. Die kenmerke van Jesus se gebede	7
3. Die gebede van die verhoogde Jesus	11
II DIE GEBED VAN DIE GELOWIGES.....	14
1. Die belangrike plek van gebed in die lewe van die gelowiges	14
2. Hoe gebed moet word	16
3. Gebed met betrekking tot die bidder self	19
4. Die gebed met betrekking tot ander mense	21
5. Gebed met betrekking tot God.....	27
6. Die spreek in tale.....	34
7. Die rykdom van die gebed.....	42
8. Die armoede van die gebed	45
III DIE PRAKTYK VAN DIE GEBED	50
1. Die tyd van die gebed.....	50
2. Die houding by gebed	52
3. Ontheiliging van gebed.....	54
4. Eenvoud by gebed	56
5. Vas by gebed	58
6. Worstel in gebed	60
7. Nugterheid by gebed	61
8. Vrymoedigheid by gebed.....	63
9. Egoïstiese motiewe by gebed	66
10. Die naaste en gebed	68
11. Volharding in gebed	71
12. Perke van gebed	74
IV DIE VERHORING VAN GEBED.....	78
1. Verhoring en Jesus se naam.....	78
2. Verhoring en God se wil	81
3. Verhoring en geloof	84
4. Verhoring en koninkryk.....	86
5. Verhoring en skuldbelydenis	93
6. Verhoring en gemeenskap	96
7. Verhoring en die goeie	99
8. Verhoring en voleinding.....	102
V IS BID VANDAG NOG MOONTLIK?	105

VOORWOORD VAN DIE VERTALER

'n Vriend het by my aanbeveel dat ek hierdie boek van dr. JP Versteeg, in lewe van die Christelike Gereformeerde Kerken in Nederland, skandeer en beskikbaar maak sodat ander dit ook mag lees.

Ek het wyle dr. Versteeg se weduwee opgespoor in Nederland (sy is terloops die suster van die welbekende prof. Bert Floor, mev. Truus Versteeg-Floor), en sy het onmiddellik ingestem dat ek dit mag doen.

Met die skandering en omskakeling na PDF van die boek moes ek dit uiteraard ook deurlees en het dadelik gevoel dat 'n vertaling daarvan in Afrikaans gedoen behoort te word. Ek het 'n paar bladsye vertaal en aan vriende voorgelê vir kommentaar. Hulle kommentaar was eenparig positief en ek het besluit om die groot taak aan te pak.

Hierdie is nie jou gewone, populêre boekie oor gebed nie. Dit is 'n redelik diepgaande studie van die praktyk van gebed in die Nuwe Testament en was vir my persoonlik van onskatbare waarde.

Ek stel dan hierdie boekie beskikbaar aan Afrikaanssprekendes met die bede dat dit hulle volhardend op hulle knieë sal hou. As jy erns maak met jou gebed, móét jy dit lees!

Willem Swanepoel

Krugersdorp, November 2019

Mev. Versteeg-Floor se toestemming per e-pos:

Geachte heer Swanepoel,

U heeft een prestatie geleverd, dat is bijzonder. Nu kunt u uw plannen verder uitvoeren. Hopelijk is er belangstelling voor. Succes gewenst.

Met vriendelijke groet,
G.J. Versteeg- Floor

WOORD VOORAF

Enkele jare gelede¹ het 'n boek oor gebed verskyn van H. Schmidt — "Bidden Onderweg" — waarin daar 'n bibliografie verskyn met nie minder nie as 1221 titels van boeke en artikels wat handel oor gebed. Die besondere belangstelling in die gebed, wat duidelik blyk uit hierdie bibliografie, is terselfdertyd verblydend én verontrustend. Dit is verblydend omdat daar soveel aandag gegee word aan wat gebed is. Dit is tegelyk verontrustend omdat dit blykbaar vir so baie mense nie meer duidelik is wat gebed is nie, en daar dus soveel literatuur oor die onderwerp nodig is.

Vanuit die oortuiging dat, ondanks baie studies oor die gebed, 'n blywende besinning daarvoor nodig is, word hierdie boek geskrywe. Die antwoord op die vraag wat gebed is, word in die Skrif gesoek, en spesifiek, weens beperking, in die Nuwe Testament. Ook met die vrae van ons tyd met betrekking tot gebed sal ons moet teruggaan na die Skrif, en by die lees van die Skrif sal ons ook nie die tyd waarin ons lewe uit die oog moet verloor nie. Daarom wy ons ons aandag in die laaste hoofstuk aan die vraag of bid vandag nog moontlik is.

Hierdie boek sal in sy doel slaag as dit maar enigsins help om die weg van gebed te bewandel of miskien net weer die weg kan vind of herontdek.

Die boek is die uitwerking en uitbreiding van 'n "vormingskursus" wat van September 1973 tot April 1974 deur my aangebied is.

Dr. JP Versteeg

¹ "Gebed Volgens die Nuwe Testament" het in die middel-1970's verskyn, Vertaler.

I. GEBED IN DIE LEWE VAN JESUS

1. Die belangrike plek van gebed in die lewe van Jesus

Die betekenis van gebed word deur niks duideliker onderstreep as deur die feit dat Jesus tydens sy omwandeling op aarde 'n belangrike plek aan gebed gegee het nie. Ons lees herhaaldelik in die evangelies dat Hy tyd afsonder vir gebed. Juis in 'n tyd waarin Hy onder groot druk verkeer het, neem Hy ekstra tyd vir gebed. In Markus 1:35 lees ons dat Jesus vroeg, nog diep in die nag, opgestaan en na buite gegaan het, na 'n eensame plek, om daar te bid. Uit die voorafgaande gedeelte blyk dit hoeveel beslag die mense op Jesus te tyd gelê het. Hulle bring tot laat in die aand mense wat ernstig siek is en besetenes na Hom. (Markus 1:32-34). Dit verhinder Hom nogtans nie om vroeg op te staan om te bid nie.

Ons sou kon aanneem dat Jesus by die Joodse gewoonte aangesluit het deur vroegoggend te bid. In die tyd van die Nuwe Testament het die Jode die gewoonte gehad om drie keer per dag te bid: Soggens, by die bring van die middag-offer en saans. (vgl. reeds Daniël 6:11, 14). Hoewel Jesus aansluit by die gewoonte van sy tyd, ruim hy veel meer tyd in as wat gebruiklik was. In Markus 1:35 word die ekstra tyd wat Jesus inruim vir gebed as iets opmerkliks aan ons voorgehou.

Ons lees dieselfde in Matteus 14:23 en Markus 6:46: Na die wonderwerk van die vermeerdering van die brood gaan Jesus na die berg om te bid. Ons sou hier kon dink aan Jesus se aandgebed. Nadat die ingrypende gebeure van die voeding van die vyfduisend plaasgevind het, het Jesus behoefte om by die aangebed in eensaamheid ekstra tyd in te ruim vir 'n ontmoeting met sy Vader. Dit blyk uit Lukas 6:12 dat Jesus se aandgebed oor 'n taamlike lang tyd kon strek. Hier vertel Lukas dat Jesus na die berg gaan om te bid en die hele nag in gebed deurbring. Jesus se aandgebed — ons sal stellig ook hier daaraan moet dink — strek tot die volgende oggend. Alles wat Jesus gedurende sy omwandeling op aarde gedoen het, was gedra deur gebed. Jesus kom biddend tot aanvaarding van sy roeping. Jesus se eintlike werk begin toe Hy deur Johannes die Doper gedoop word en die Heilige Gees op Hom neerdaal. Uit Lukas se beskrywing van hierdie gebeurtenis blyk dit dat Jesus besig was om te bid. Lukas skrywe: "En toe die hele volk gedoop en Jesus ook gedoop is, en Hy besig was om te bid, het die hemel oopgegaan; en die Heilige Gees het in liggaamlike gedaante soos 'n duif op Hom neergedaal" (Lukas 3:21, 22).

Ook die vervulling van sy roeping geskied al biddende. Naas reeds genoemde tekste soos Matteus 14:23; Markus. 1:35; 6:46 kan ons ook in dié verband wys op Matteus 11:25; Lukas 10:21 en Johannes 11:41. Uit Matteus 11:25 word dit duidelik hoe Jesus se prediking kon uitloop op gebed. Jesus het die oordeel aangekondig oor Gorasin, Betsaida en Kapernaüm. "In daardie tyd" — so lees ons in Matteus 11:25, 26 — "het

Jesus gespreek en gesê: Ek loof U, Vader, Here van die hemel en die aarde, dat U hierdie dinge verberg het vir wyse en verstandige mense en dit aan kindertjies geopenbaar het. Ja, Vader, want so was dit u welbehae." (vgl. ook die parallelle teks in Lukas 10:21). Nie net Jesus se prediking nie, maar ook die wonderdade wat hy doen, word gedra deur gebed. Voordat Jesus Lasarus uit die graf oproep, slaan hy sy oë op tot God. Wat Jesus by die geleentheid gebid het, word vir ons vertel in Johannes 11:41, 42: "Vader, Ek dank U dat U My verhoor het; en Ek het geweet dat U My altyd verhoor, maar ter wille van die skare wat rondom staan, het Ek dit gesê, sodat hulle kan glo dat U My gestuur het". Alleen in biddende gemeenskap met God verrig Jesus sy wondere. Ook besluite wat verband hou met sy roeping word biddend deur Jesus geneem. Wanneer Lukas ons meedeel dat Jesus een hele nag in gebed deurbring, vertel hy ook dat dit gebeur met die oog op die keuse van die dissipels (Lukas 6:12, 13). Die keuse van die dissipels was vir Jesus 'n besonder ingrypende saak. Die dissipels sou ook, soos Lukas uitdruklik sê, Jesus se apostels wees. Die woord "apostel" het hier stellig sy eintlike, spesifieke betekenis. 'n "Apostel" van iemand is sy gevolmagtigde afgesant. So sou Jesus se dissipels sy "apostels" wees: sy gevolmagtigde afgesante in hierdie wêreld. Jesus kom nie tot hierdie ingrypende besluit nie anders as deur 'n hele nag in biddende oorleg met sy Vader. Ons kan stellig aanneem dat ook by ander besluite wat Jesus geneem het, gebed bepalend was.

Tenslotte deurstaan Jesus ook die beproewings van sy roeping al biddende. Toe Jesus die sware las van sy lyding aan die kruis steeds duideliker begin voel, kon Hy alleen maar biddend hierdie las aanvaar. Johannes sê dat toe Jesus openlik aangekondig het dat sy uur gekom het om te sterwe, soos wat 'n graankorrel in die aarde val en sterf, sy siel ontsteld was. Jesus vra: "..... wat sal Ek sê?" Moes die antwoord wees: "Vader, red my uit hierdie uur"?

Jesus weet dat daar maar één antwoord kon wees: "Maar hierom het Ek in hierdie uur gekom. Vader, verheerlik u Naam!" (Johannes 12:27). Ons moet in die besonder in hierdie verband dink aan Jesus se gebed in Getsemane (Matteus 26:36-46; Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46). Jesus kon alleen maar hierdie beker van lyding biddend uit sy Vader se hand ontvang. Al biddende gee Hy Homself volledig oor aan die weg wat God Hom as die enigste weg laat sien het: Die weg van die lyding. In die brief aan die Hebreërs word op die gebeure in Getsemane teruggegryp wanneer in Hebreërs 5:7, 8 gesê word: "Hy wat in die dae van sy vlees gebede en smeking met sterk geroep en trane aan Hóm geoffer het wat Hom uit die dood kon red, en ook verhoor is uit die angs — Hy, al was Hy die Seun, het gehoorsaamheid geleer uit wat Hy gely het". Wanneer ons uit die woorde dat Jesus "gehoorsaamheid geleer" het die gevolgtrekking sou maak dat Jesus ook ongehoorsaam kon wees of die neiging daartoe sou gehad het, is dit 'n geheel onjuiste gevolgtrekking. Dit word wel duidelik uit Hebreërs

5:7, 8 dat die aanvaarding van die weg van lyding vir Jesus geen "outomatiese" saak was nie. Hy moes die weg leer gaan deur Homself volledig tot God se beskikking te stel. Dit was alleen moontlik deur die offer van gebede en smeking onder harde geroep en tranes. Dit het Jesus alles gekos. Alleen biddend was dit vir Jesus moontlik om alles af te wys wat Hom van die weg van gehoorsaamheid — dit was die weg van lyding — wou afbring. Alleen biddend was dit vir Jesus moontlik om alles te gee.

2. Die kenmerke van Jesus se gebede

Die kenmerk van Jesus se gebede lê in die feit dat Hy tot God bid as sy Vader. Wanneer ons let op die gebede wat in die Ou Testament weergegee word, val dit ons direk op dat in geen enkele gebed in het Ou Testament God as Vader aangespreek word nie.

Trouens, in die algemeen vind ons die aanduiding "Vader" met betrekking tot God baie selde in die Ou Testament. Afgesien van die plekke waar God met 'n vader vergelyk word (bv. Deuteronomium 1:31; 8:5; Psalm 103:13; Spreuke 3:12), vind ons die eksplisiete aanduiding "Vader" slegs op vyftien plekke in die hele Ou Testament. In Deut. 32:6 word in die lied van Moses met betrekking tot God gevra: "Is Hý nie jou Vader wat jou geskape het nie; het Hý jou nie gemaak en jou toeberei nie?" In 2 Samuel 7:14 word van die seun van David wat hom sal opvolg deur die profeet Nathan in die naam van God geprofeteer: "Ek sal vir hom 'n vader wees, en hy sal vir My 'n seun wees". Ons vind parallels van die woorde in 1 Kronieke 17:13; 22:10; 28:6. In Psalm 68:6 word van God bely: "'n Vader van die wese en 'n regter van die weduwees is God in sy heilige woning". In Psalm 89:27 sê God aan Dawid — en in Dawid aan die Dawidiese konings — : "Hy is dit wat My sal noem: U is my Vader, my God en die rots van my heil!". Ook in die profesie word God nog 'n enkele maal as Vader bely. In Jesaja 63:16 vind ons hierdie belydenis twee maal: "Want U is ons Vader! Want Abraham weet van ons nie, en Israel ken ons nie. U, o HERE, is ons Vader; ons Verlosser is van ouds af u Naam". Ons kom dieselfde belydenis teë in Jesaja 64:8: "Maar nou, HERE, U is ons Vader; ons is die klei, en U is ons Formeerder, en ons almal is die werk van u hand". In Jeremia 3:4 sê God aan Israel wat beskryf word as 'n trouelose eggenoot: "Het jy My nie nou eers aangeroop nie: My Vader, die vertroude Vriend van my jeug is U!" In Jeremia 3:19 gee God uiting aan die verwagting wat Hy omtrent Israel koester: "Ook het Ek gedink: Jy sal My noem: My Vader! en jy sal van My nie afvallig word nie". In Jeremia 31:9 word die terugkeer van Israel uit die lande waarheen hulle verdryf was, geprofeteer. Die motief vir die terugkeer lui: "want Ek is vir Israel 'n Vader, en Efraim is my eersgeborene". Tenslotte vind ons in Maleagi 'n beroep op die vader-wees van God in verband met die profetiese vermaning. In Maleagi 1:6 sê God: "'n Seun eer die vader, en 'n kneeg sy heer. As Ek dan 'n Vader is, waar is my eer? En as Ek 'n Heer is, waar is die vrees vir My?"

sê die HERE van die leërskaare " 'n Bietjie verder, in Maleagi 2:10, word gevra: " Het ons nie almal een Vader nie? Het een God ons nie geskape nie? Waarom handel ons dan troueloos met mekaar, deur die verbond van ons vaders te ontheilig?"

By hierdie tekste val weer op, dat God nooit die Vader genoem word van 'n enkele Israeliet nie. God word alleen as die Vader van die volk Israel of van die koning aangedui. Stellig is daar ook nie aan die koning as individu gedink nie maar aan die koning as verteenwoordiger van die volk. Ook wanneer oor God as Vader van die koning gespreek word, is die uitgangspunt daarvan vaderskap van God oor die volk Israel. Dat God die Vader is van die dawidiese koning is slegs 'n beklemtoning van die feit dat Hy die Vader is van die volk Israel.

In die Ou-Testamentiese spreke oor God as Vader — soos uit die tekste blyk — is veral drie motiewe te onderskei. In die eerste plek word daarmee die mag van God as Skepper aangedui (bv. Deuteronomium 32:6; Jesaja 64:8; Maleagi 2:10). In die tweede plek wys dit op God se heilryke handeling as Verlosser waarby dit in die besonder oor die verlossende handeling tydens die uittoeg uit Egipte gaan (bv. Jesaja 63:16). In die derde plek gee dit uiting aan die liefde van God as Ontfermer (bv. Psalm 68:6; Jeremia 3:4, 19; 31:9).

Dat in die hele Ou Testament God slegs vyftien keer eksplisiet as "Vader" aangedui word, het 'n duidelik aanwysbare rede. Alle volke rondom Israel het die gode en die mense beskou in één fisiese verband. Gode en mense is beskou as behorende tot dieselfde werklikheid, omdat in gode en mense dieselfde kragte van die natuur werk. Tiperend vir die hele wêreld rondom Israel is wat in die Babiloniese mite "Enuma elisj"² gesê word oor die oorsprong van die mens. Volgens dié mite is die mens gebore uit die bloed en beendere van die god Kingu. Die mens het dus uit die godheid voortgekom. Die mens is ten diepste goddelik. Daar is wel 'n onderskeid tussen gode en mense wat eienskappe betref. Die mens is sterflik, die godheid is onsterflik. Die mens is swak, die godheid is sterk. Van 'n wesenlike onderskeid tussen gode en mense wil mense in die hele wêreld rondom Israel egter nie weet nie. Op die heel eerste bladsye van die Ou Testament is daar reeds verset teen hierdie tipiesheidense gedagte. God en mens staan nie in één fisiese verband nie. So maak Genesis 1 dit reeds duidelik Daar is 'n wesenlike onderskeid tussen God en mens. Aan die natuur waarin die mens gewortel is, gaan God vooraf. Hy staan ook bo die natuur. Daarom het die mens nie uit God voortgekom nie, maar is deur God geskape. Hier lê die beslissende grens vir mens-wees. Die mens is geen God nie en die mens sal dit — as hy waaragtig mens-wees belewe — ook voor oë moet hou. Van die mens word in Psalm 8:6 gesê dat God hom

² Die Enuma Elisj is 'n Babiloniese epiëse gedig wat die begin van die kosmos, die geboorte van die gode en die ontstaan van die mens beskrywe. - Vertaler

"weinig minder" gemaak het as 'n goddelike wese. In hierdie "weinig minder" word die heel laaste grens aangegee. Waar die mens nie voor hierdie grens bly staan nie, vind die ontmensliking van die mens-wees plaas. Ons aarsel om die naam "Vader", waar dit in die Ou Testament gebruik word, in hierdie lig te verklaar. Die naam "Vader" sou ons juis laat dink aan 'n fisiese verwantskap tussen God en mens. Daarom dat die Vader-wees van God herhaaldelik in een asem met die Skepper-wees van God genoem word. Ook waar die mens God as Vader mag ken, moet die mens weet dat hy nie uit God voortgekóm het nie en nie dieselfde natuur as God deel nie. Die God wat die mens as Vader mag ken, is en bly die Skepper. Die mens is — soos deur God geskape — van 'n ander orde as God. Vandaar ook die opmerklike feit dat in die Ou Testament God nooit die Vader van 'n enkele Israeliet genoem word nie, maar die Vader van die volk Israel. Die Vader-wees van God is daardeur direk verbind met die verlossende handeling van God waaraan die volk Israel sy bestaan te danke gehad het. Juis hierdie nadruk op die vaderskap van God oor die volk Israel verhinder dat by die woord "Vader" die gedagte van 'n fisiese verwantskap opgeroep kan word.

In die Joodse literatuur uit die periode tussen het Ou- en Nuwe Testament geld dieselfde aarseling met betrekking tot die gebruik van die naam "Vader" vir God. Vir seker is hierdie aarseling aanwesig waar dit gaan om die naam "Vader" as aanspreekvorm vir God in die gebed. In het Nuwe Testament is die beeld in hierdie opsig heeltemal anders. Terwyl in die hele Ou Testament God slegs vyftien keer met die woord "Vader" aangedui word, kom die woord "Vader", net in die evangelies, nie minder nie as 170 keer in die mond van Jesus voor. Die verskil tussen Ou- en Nuwe Testament is in dié opsig wel besonder opmerklik! Bowendien kom ons in die Nuwe Testament herhaaldelik teë wat in het Ou Testament nêrens gevind word nie, naamlik dat God in die gebed as Vader aangespreek word. Die evangelies laat daar geen twyfel oor bestaan nie dat Jesus in sy gebede God as Vader aanspreek. Slegs in twee (parallele) tekste kom die aanspraak "my God" voor. In hierdie twee tekste — Matteus 27:46 en Markus. 15:34 — word bowendien die aanspraak "my God" bepaal deur die feit dat hierdie woorde wat Jesus gebid het 'n aanhaling uit Psalm 22:2 is. In alle ander tekste in die evangelies waarin Jesus se aanspreek van God in sy gebede weergegee word, vind ons die woord "Vader" (vgl. Matteus. 6:9; 11:25, 26; 26:39, 42; Lukas 10:21; 22:42; 23:34, 46; Johannes 11:41; 12:27, 28; 17:1, 5, 11, 21, 24, 25). Die woord "Vader" wat in die Ou Testament nêrens gebruik word om God in die gebed aan te spreek nie neem Jesus juis in sy gebede op sy lippe. Dat Jesus God aanspreek as "Vader" moes vir sy tydgenote verrassend en skokkend gewees het. Moontlik nog verrassender en skokkender sou die wyse waarop Jesus God as "Vader" aanspreek, gewees het. Ons kan kyk na Markus 14:36 om te sien met watter woord Jesus God as "Vader"

aanspreek. In Markus 14:36 word Jesus se gebed in Getsemane weergegee met de woorde: " Abba, Vader, alle dinge is vir U moontlik; neem hierdie beker van My weg; nogtans nie wat Ek wil nie, maar wat U wil". Opmerklik is die dubbele aanspraak "Abba, Vader". Die woord "Vader" is hier stellig een wat deur Markus bygevoeg word waarmee hy die woord "Abba" wil verduidelik. Die woord "Abba" is 'n Aramese woord, dit wil sê 'n woord uit 'n latere vorm van Hebreeus. Aramees was die vorm van Hebreeus wat Jesus en sy tydgenote gepraat het. Dat Markus hier 'n Aramese woord neerskryf vir lesers wat nie Aramees ken nie, kan maar net om één rede wees: Markus wil letterlik die woord deurgee wat deur Jesus self gebruik was. Ons kan dus sê dat toe Jesus in Getsemane God as "Vader" aanspreek, Hy dit doen deur die Aramese woord "Abba" te gebruik. Dit is voor die hand liggend — en dit kan aangetoon word — dat Jesus ook in ander gevalle waarin Hy in die gebed tot God as Vader nader, die bekende Aramese woord "Abba" sou gebruik.

Die besondere van die woord "Abba" is dat dit 'n heel vertroulike klank het. Oorspronklik was die woord 'n woord uit kindertaal. Dit het toe die betekenis van ons woord "pappa" gehad. In die tyd van die Nuwe Testament het die woord 'n meer algemene betekenis gehad en kon dit ook as 'n beleefdheidstitel gebruik word. Met dié woord kon byvoorbeeld 'n onderwyser deur sy leerlinge aangespreek word. Tog veronderstel die gebruik van die woord — ook in latere tye, toe die oorspronklike, spesifieke betekenis steeds meer op die agtergrond raak — 'n baie hegte vertrouensverhouding. Dit was dus vir die Jode ondenkbaar dat jy God sou aanspreek met dié woord. Die enkele kere wat ons in die Nuwe Testamentiese tyd in die Joodse literatuur die aanspreekvorm "Vader" met betrekking tot God teëkom, word altyd 'n ander woord as "Abba" gebruik.

Jesus gryp dus na die woord waarin die gedagte van vertroulikheid uitgedruk word om God in sy gebede aan te spreek. Dat Jesus die familiêre woord "Abba" gebruik om God aan te spreek moes sy tydgenote verbyster het. In hierdie aanspreekvorm is die nuwe en kenmerkende van Jesus se gebede te onderskei.

Dat Jesus in sy gebede God aanspreek as Vader laat twee dinge na vore kom. Die eerste is die unieke verhouding tussen Jesus en God. Jesus kon God as Vader aanspreek omdat Hy op egte en unieke wyse die Seun van God is. Die woord "Vader" in die mond van Jesus spreek van die diepste geheim van Jesus: die geheim van sy goddelike Seunskap. Dat ons dié geheim aan die gebruik van die woord "Vader" deur Jesus mag verbind, blyk veral uit Matteus 11:25-27 (vgl. ook Lukas 10:21, 22). Nadat Jesus in Matteus 11:25 en 26 God soveel as twee maal met die naam "Vader" aangespreek het, sê Jesus in vers 27: "Alles is aan My oorgegee deur my Vader, en niemand ken die Seun nie, behalwe die Vader; ook ken niemand die Vader nie, behalwe die Seun en elkeen aan wie die Seun dit wil openbaar". Jesus mag op 'n unieke manier God as Vader aanspreek

omdat God Homself in Jesus openbaar. Die Vader is immers slegs te ken in die Seun. Deur Homself te openbaar as die Seun, openbaar Jesus God as die Vader. Die unieke verhouding tussen Jesus en God word ook duidelik uit die gebruik van die woord "Vader" in die sogenaamde "hoëpriesterlike gebed" in Johannes 17. In dié gebed gebruik Jesus die aanspreekvorm "Vader" herhaaldelik en Hy doen dit met geen ander doel nie as om sy eenheid met God te onderstreep (vgl. veral verse 11 en 21). Die onderskeid wat Jesus teenoor sy dissipels maak tussen "my Vader" en u Vader is in die verband ook opmerklik. In die Bergrede — Matteus 6:14, 15 — praat Jesus van "u hemelse Vader". Later — Matteus 18:35 — spreek Hy in dieselfde verband uitdruklik van "my hemelse Vader" (vgl. ook Lukas 12:32 met Lukas 22:29).

Die aanspreekvorm "Vader" wat Jesus in sy gebede gebruik laat nietemin ook nog iets anders na vore kom. Dit laat nie alleen die unieke verhouding waarin Jesus tot God staan na vore kom nie, maar ook dat in Jesus die beloofde heilstyd 'n werklikheid geword het. Tiperend van die heilstyd wat belowe word in die Ou Testament is immers dat God in dié tyd as Vader geken en aangespreek mag word. Ons kom reeds die woord teë in Jeremia 3:19 waar daar sprake is van God se verwagting omtrent die volk Israel: "Ook het Ek gedink: Jy sal My noem: My Vader! en jy sal van My nie afvallig word nie". Die verband waarin die woord staan, maak dit duidelik dat dié verwagting van God Israel beskaam het. Die volk het voortdurend afkerig van God geraak sodat hulle inderwaarheid Hom nie as "my Vader" kon aanspreek nie. Jeremia mag nietemin ook die tyd in die vooruitsig stel dat Israel tot sy God sou terugkeer en God se verwagting van sy volk hulle nie meer sou beskaam nie. Ook in Jeremia 31:9 kom die Vader-wees van God ter sprake binne die kader van die profesie van die nuwe verbond. In die lig van die Ou-Testamentiese profesie word dit duidelik wat dit beteken dat Jesus God as Vader aanspreek. Dit is die vervulling van die Ou-Testamentiese profesie. Dit waarna die profete uitgesien het — die tyd dat God as "my Vader" aangespreek sou word — word in Jesus vervul. Die aanspreekvorm "Vader" wat Jesus gebruik, wys dat die beloofde heilstyd aangebreek het.

3. Die gebede van die verhoogde Jesus

Jesus se gebede kom nie tot 'n einde met sy sterwe aan die kruis nie. Steeds bid Jesus, maar nou as die verhoogde Here, aan die regterhand van God. Daar word duidelik gespreek oor die gebede van die verhoogde Jesus in Romeine 8:34 en Hebreërs 7:25. In Romeine 8:34b word ingegaan op die vraag wat aan die begin van het vers gestel word: "Wie is dit wat veroordeel?" Die antwoord lui: "Christus is dit wat gesterf het, ja, meer nog, wat ook opgewek is, wat ook aan die regterhand van God is, wat ook vir ons intree". Die gelowige se sekerheid — by die erns van die oordeel — lê in Christus Jesus. Dié sekerheid word nader aangewys in

twee werklikhede uit die verlede en in twee in die hede. Dié uit die verlede is die heilsfeite van die kruis en die opstanding. Die werklikhede van die hede gaan oor die sit aan die regterhand van God en om die pleitende voorbede. Deur hierdie werklikhede uit die verlede en in die hede mag die lewe van die gelowiges bewaar word vir die bedreiging van die toekomstige oordeel. Wanneer in Hebreërs 7:25 gespreek word oor die gebede van die verhoogde Jesus, staan dit in 'n ander verband as in Romeine 8:34. In Hebreërs 7:11-28 word Jesus as hoëpriester teenoor die levitiese priesters gestel. Hulle was daar in groot getalle, deur opvolging, omdat hulle deur die dood verhinder is om priesters te bly. Jesus se priesterskap — omdat Hy ewig is — kan op geen ander een oorgaan nie (Hebreërs 7:23, 24). Op grond hiervan word dus in Hebreërs 7:25 gesê: "Daarom kan Hy ook volkome red die wat deur Hom tot God gaan, omdat Hy altyd leef om vir hulle in te tree".

Die gebede van die verhoogde Jesus word in Romeine 8:34 en Hebreërs 7:25 aangedui met 'n uitdrukking wat nooit gebruik word om sy gebede te beskryf gedurende sy omwandeling op aarde nie. Daar is in die Grieks verskillende uitdrukkings wat met "bid" vertaal kan word. Die uitdrukking wat in Romeine 8:34 en Hebreërs 7:25 gebruik word het 'n verandering in betekenis ondergaan. Om die betekenis van dié uitdrukking in die Nuwe Testament te kan verstaan is dit van belang om hierdie verandering voor oë te hou. Aanvanklik het hierdie Griekse uitdrukking — in die algemeen — beteken om "iemand te ontmoet". Uit die betekenis om "iemand te ontmoet" ontwikkel dit die betekenis van "iets versoek". Die gedagte van die ontmoeting met iemand en die van 'n versoek aan iemand is uiteraard nou verbonde aan mekaar. In die tyd van die Nuwe Testament kry die uitdrukking nog 'n meer toegespitste betekenis. Dit het duidelik geword op grond van die gebruik van die uitdrukking in talle papiri wat in Egipte gevind is en dateer uit die Nuwe Testamentiese tyd. Die woord het dan die spesifieke betekenis van "indien van 'n petisie" gekry. Die betekenis van die woord lê dus meer in die juridiese sfeer. Dit gaan nie meer om 'n versoek in die algemeen nie, maar om 'n versoek waarby 'n beroep gedoen word op die mens se reg tot besit (of meen om te besit). So is 'n papyrus bekend waarin vertel word van die tweeling-susters Thaues en Taous wat diens gedoen het in die tempel van Serapis te Memphis. Hulle vind dat hulle onregverdig behandel word en nie die versorging ontvang wat hulle toegesê was nie. Toe die vors 'n keer op besoek kom in die tempel, gryp hulle die kans aan en doen — met die uitdrukking waar dit ons hier om gaan — by die vors 'n beroep op die reg. Dat die uitdrukking ook in die Nuwe Testament 'n juridiese klank het, blyk byvoorbeeld uit die gebruik in Handeling 25:24. Festus vertel hier aan koning Agrippa dat die Jode na die gevangening van Paulus hom met betrekking tot Paulus "aanspreek". Hier word in die Grieks weer 'n vorm gebruik van dieselfde werkwoord dat ons in Romeine 8:34 en Hebreërs 7:25 aantref. Die

bedoeling is dat die Jode by Festus 'n beroep doen op die reg wat hulle — na hulle mening — aan hulle kant gehad het.

In die lig hiervan word die besondere karakter van die Griekse werkwoord waarmee die gebede van die verhoogde Jesus aangedui word duidelik. Dié gebede doen 'n beroep op die reg. Die Griekse werkwoord kan dus ten beste vertaal word met "pleit" omdat daar in die begrip "pleit" ook 'n onmiskenbare juridiese element is.

Wat Jesus as die verhoogde Here doen, is nie bloot 'n versoek in die algemeen nie. Hy kan pleitend 'n beroep doen op die reg wat Hy vir Homself deur sy sterwe verwerf het en wat in sy opstanding amptelik erkenning blyk te gevind het by God. Die woord vir bid in Romeine 8:34 en Hebreërs 7:25 veronderstel dus die kruis en die opstanding. Dit verwonder ons dus nie dat die woord nie gebruik word deur die evangeliste om die gebede van Jesus tydens sy omwandeling op aarde te beskryf nie,

Wanneer dit in beide Romeine 8:34 en Hebreërs 7:25 dui op die sekerheid waaruit die gelowiges moet lewe, blyk dus dat hierdie sekerheid geanker is in die reg waarop die verhoogde Jesus, aan die regterhand van sy Vader, Hom pleitend kan beroep. Opmerklik is dat wanneer in Romeine 8:26, 27 gespreek word oor die "intree" van die Gees, dieselfde werkwoord gebruik word as in Romeine 8:34. Aan die regterhand van sy Vader beroep die verhoogde Jesus Hom by sy bede ten behoeve van die gelowiges op die reg. In die harte van die gelowiges doen die Heilige Gees dieselfde. Die saak van die gelowiges kan nie in beter hande wees as in die hande van hierdie twee pleitbesorgers wat beide hul stem regtens kan laat hoor nie. Geen wonder dat Romeine 8 uitloop op 'n magtige oorwinningsjubel nie!

II DIE GEBED VAN DIE GELOWIGES

1. Die belangrike plek van gebed in die lewe van die gelowiges

Nie alleen in die lewe van Jesus neem die gebed 'n belangrike plek in nie. Uit wat die Nuwe Testament ons vertel oor die gelowiges in die oudste gemeente blyk dat gebed eweneens in die lewe van die gelowiges van die grootste betekenis was. Wanneer ons die boek Handelingte naslaan, besef ons hoeseer die lewe van die eerste gemeente 'n biddende lewe was. Telkens weer kom ons in die boek Handelingte die woorde "gebed" en "bid" teë (Handelingte 1:14, 24; 2:42; 3:1; 4:31; 6:4, 6; 8:15, 22, 24; 9:11, 40; 10:2, 4, 9, 30, 31; 11:5; 12:5, 12; 13:3; 14:23; 16:25; 20:36; 21:5; 26:29; 28:8). Dat ons 'n woord dikwels in 'n Bybelboek aantref, sê op sigself nog nie alles nie. In hierdie geval is nogtans duidelik dat die veelvuldige voorkoms van die woorde "gebed" en "bid" meer is as net 'n kwantitatiewe aangeleentheid.

Uit die tekste wat in die boek Handelingte oor die gebed handel, kan 'n aantal gevolgtrekkings gemaak word. Die eerste gevolgtrekking is dat oor gebed gepraat word as iets wat kenmerkend is van gelowiges. Uit die boek Handelingte blyk so duidelik moontlik dat daar geen geloof sonder gebed kan wees nie. Gebed is nie iets wat naas geloof staan nie. Gebed is mét geloof geskenk. Die waarheid van die bekende gesegde, dat gebed die asemhaling van die geloof is, word vir seker deur die boek Handelingte gestaaf! Besonder sprekend in dié verband is wat van Paulus gesê word, wanneer hy op die pad na Damaskus die verhoogde Jesus ontmoet het, en blind in Damaskus aangekom het: "kyk, hy bid" (Handelingte 9:11). Natuurlik het Paulus — as Jood wat probeer het om nougeset volgens die wet probeer lewe het — voor die tyd ook wel "gebid". Tog was dit eers na die ontmoeting met Jesus dat gebed kenmerkend van sy lewe geword het. Dit gebeur omdat daar in die Nuwe-Testamentiese bedeling geen waaragtige gebed kan wees wat buite om Jesus gaan nie. Bid is om tot God te nader. In die Nuwe-Testamentiese bedeling laat God Homself alleenlik vind in Jesus. Aan die ander kant beteken dit ook dat waar iemand Jesus ontmoet het, dit kenmerkend word dat God in gebed genader word. Die ontmoeting met Jesus in die geloof is onlosmaaklik verbonde daaraan om in gebed tot God te kom.

'n Tweede gevolgtrekking wat gemaak kan word, is dat naas persoonlike gebed, ook gemeenskaplike gebed van die grootste betekenis was vir die oudste gemeente. Dié gemeenskaplike gebed was bepaald nie beperk tot die samekomste van die gemeente in die amptelike bediening van die Woord nie. Wanneer in Handelingte 12:5, 12 beskrywe word hoe, na die gevangening van Petrus, baie mense uit die gemeente van Jerusalem in gebed vergader was in die huis van Maria, die moeder van

Johannes Markus, kan ons ons dié samesyn moeilik anders voorstel as in die gees van wat ons ken as 'n "gebedskring". Stellig sou baie van die mense wat vergader was in Maria se huis die nag van Petrus se bevryding uit die gevangenis, die nood wat hulle byeen gebring het aan die Here voorgelê het. Ons kan ook moontlik wat gesê word van die vyf profete en leraars uit Antiogië (Handelinge 13:1-3) sien as 'n soort gebedskring. Toe hierdie profete en leraars besig was om die "Here te dien en te vas" maak die Heilige Gees duidelik — waarskynlik wel deur middel van een van die aanwesige profete — dat Paulus en Barnabas afgesonder moes word vir die werk van die sending. In die oudste gemeente kom mense onmiskenbaar ook saam met die spesiale bedoeling om God gemeenskaplik in gebed te soek. 'n Derde gevolgtrekking is dat in die oudste gemeente geen enkele belangrike beslissing geneem word sonder dat vooraf gebed word nie. Selfs met die werp van die lot oor die gestelde tweetal ter vervulling van die vakature wat deur die dood van Judas gelaat is, word daar eers gebed. (Handelinge 1:24). Met die aanstelling van die "sewe" wat 'n deel van die twaalf se taak oorgeneem het toe daar by die Grieks-sprekendes 'n gemor ontstaan het teen die Hebreërs, was daar eers oor die saak gebed. (Handelinge 6:6). Die uitstuur van Paulus en Barnabas om sendingwerk te doen, vind eers plaas na gebed (Handelinge 13:3). Die ouderlinge wat aangewys is in die gemeentes wat deur die sendingwerk ontstaan het, is na gebed en vas aan die Here opgedra (Handelinge 14:23). Wanneer Paulus voor die moeilike besluit kom of hy aan die einde van sy sendingreis na Jerusalem moet deurreis, terwyl hy weet dat hy daar gevange geneem sou word, en hy uit alle oorde afgeraai word, neem hy telkens sy toevlug tot gebed. Na die ontmoeting met die ouderlinge van Efese te Milete buig hy die knieë en bid hy saam met hulle almal (Handelinge 20:36). Dieselfde gebeur toe Paulus op sy reis na Jerusalem by Tirus aandoen. Die gelowiges in Tirus sê aan Paulus baie uitdruklik — daar staan dat hulle vir hom "deur die Gees" gesê het — dat hy nie na Jerusalem moet gaan nie (Handelinge 21:4). Paulus reis tog na Jerusalem, maar nie voordat hy saam met die gelowiges uit Tirus op die strand neergekniel en gebed het nie (Handelinge 21:5). Uit Handelinge blyk hoe ernstig die oudste gemeente in alle besluite die afhanklikheid van die Here belewe het. Hierdie afhanklikheid kry gestalte in die gebed. Ook in dié opsig beweeg die gemeente in die lyn van Jesus wat self ook slegs in biddende oorleg met sy Vader sy besluite geneem het. 'n Vierde gevolgtrekking is dat gebed 'n plek het onder alle verskillende omstandighede. In Handelinge 2:42 lees ons dat vanaf die begin na Pinkster dit nie alleen tipes was van die gemeente dat hulle bly volhard het by die onderwysing van die apostels nie, die gemeenskap en die breek van die brood nie, maar ook dat hulle volhard het in gebed. Gebed behoort eenvoudig tot die lewe van die oudste gemeente — onder alle omstandighede. Tog word uit Handelinge duidelik dat dit veral die moeilike omstandighede was wat hulle telkens weer tot gebed dring. Nadat die

Joodse Raad vir die eerste keer opgetree het teen die gemeente, deur Petrus en Johannes gevange te neem, kom die gemeente saam om eenparig die stem tot God te verhef (Handelinge 4:24-31). Deur die nood wat ontstaan het, deurdat Herodes Jacobus laat doodmaak het en Petrus gevange geneem het, word die gemeente opnuut gedring tot gebed (Handelinge 12:5, 12). Die moeilike omstandighede waarin Paulus en Silas verkeer toe hulle in Filippi na 'n geseling gevangenes was in die binneste kerker, bring hulle nie tot verbittering nie, maar tot gebed en loflied. Dit moes op die gevangenes diep indruk gemaak het. Dit word in Handelinge 16:25 uitdruklik vermeld dat die gevangenes na Paulus en Silas geluister het.

Tenslotte mag ons die gevolgtrekking maak dat gebed wesenlik deel was van die amptelike diens in die oudste gemeente. Wat in Handelinge 6:4 gesê word is van besondere betekenis: dat die twaalf sekere take aflê om te "volhard in die gebed en die bediening van die woord". Gebed behoort dus ewe wesenlik tot die amptelike diens van die apostels as tot die bediening van die Woord. Gebed word selfs nog vóór die bediening van die Woord genoem! Behalwe vir die apostels se amptelike werk, neem die gebed ook 'n belangrike plek in. Daar is duidelik sprake daarvan in Handelinge 8:15. In dié hoofstuk word ons vertel hoe die boodskap van die evangelie ingang vind in Samaria. Nadat berig ontvang is in Jerusalem dat Samaria die Woord van God aanvaar het, word Petrus en Johannes na Samaria gestuur om vir die gelowiges daar te bid dat hulle die Heilige Gees mag ontvang. Ons mag ook dink aan die wonders wat deur die apostels gedoen is. Met betrekking tot Petrus en Paulus lees ons uitdruklik, dat gebed die wonder voorafgaan. Voordat Petrus aan die gestorwe Tabíta sê: "Tabíta, staan op!", het hy neergekniel en gebid (Handelinge 9:40). Netso genees Paulus — gestrand op Malta onderweg na Rome — die vader van Publius, die bestuurder van die eiland, nadat hy gebid het (Handelinge 28:8). Ook in hulle amptelike werk in die gemeente weet die apostels dat hulle afhanklik van die Here. Hierin was die gebed onontbeerlik.

2. Hoe gebid moet word

Volgens die Nuwe Testament is daar veral drie dinge waardeur ware gebed bepaal word: geloof, ootmoed en dankbaarheid. Ware gebed is 'n gelowige gebed, 'n ootmoedige gebed en 'n dankbare gebed.

Eerstens kan daar geen gebed wees sonder geloof nie. In Hebreërs 11:6 word gesê, dat dit sonder geloof onmoontlik is om God te behaag. "Want hy wat tot God gaan, moet glo dat Hy is en 'n beloner is van die wat Hom soek"³. By die "tot God gaan", soos Hebreërs 11:6 daaroor praat, mag seker ook gedink word aan "tot God gaan in gebed", al word gebed in die

³ 1983 vertaling: Wie tot God nader, moet glo dat Hy bestaan en dat Hy dié wat Hom soek, beloon. - Vertaler

direkte verband nie eksplisiet genoem nie.

Wanneer gesê word dat "tot God gaan" in die geloof dat hy "is", moet geskied, kan die woord "is" aanleiding gee tot misverstand. Dit gaan by die "tot God gaan" nie alleen — en nie in die eerste plek — om geloof dat Hy "is" nie. Iemand kan alleen tot God gaan, wanneer hy innerlik oortuig is dat God 'n bestaande werklikheid is, 'n werklikheid van 'n ander orde as ons menslike werklikheid. Tog word met die woord "is" in Hebreërs 11:6 meer bedoel as "daar wees". Met die "is" van God word nie 'n "neutrale" "is" nie, maar 'n gekwalifiseerde "is" bedoel. Dat God "is" beteken veral, dat Hy daar is om te help, om sy beloftes te vervul. Die "is" is 'n "daar wees tot hulp".

Daarom word in Hebreërs 11:6 nie net gesê dat wie tot God gaan, moet glo dat Hy bestaan nie, maar ook dat Hy 'n beloner is van die wat Hom soek. Die twee uitdrukkings is deur die woordjie "en" so nou moontlik aan mekaar verbind. Ons kan op grond van die karakter van die gebruikte Griekse voegwoord die "en" ook vertaal met "dit wil sê". In Hebreërs 11:6 word dus gesê: "hy wat tot God gaan, moet glo dat Hy is, dit wil sê, 'n beloner is van die wat Hom soek". By die "tot God gaan" gaan dit nie alleen om geloof dat Hy bestaan nie, maar veral om geloof dat Hy só bestaan: as 'n beloner van die wat Hom soek. Die "tot God gaan" moet nie alleen gepaard gaan met 'n bepaalde kennis van die bestaan van God nie, maar veral met vertroue dat dit sin maak om tot God te gaan en dat dit nie tevergeefs is om tot Hom te gaan nie.

In Hebreërs 11:6 word dus op dieselfde wyse oor die "is" van God gepraat as in Eksodus 3:13, 14. Daar lees ons van die naam van God wat Moses aan die Israeliete bekend moes maak. God openbaar sy naam aan Moses as "EK IS WAT EK IS". Moses moes aan die Israeliete sê dat "EK IS" hom na hulle gestuur het. Ook in Eksodus 3:13, 14 word nie gepraat oor God as "die Een wat is" nie en gaan dit nie om 'n "neutrale" bestaan van God nie. Die naam "EK IS" kan ons ook weergee as "EK IS NABY". Dit beteken dat God by sy volk is om hulle te help en te verlos. Aan die ander kant beteken dit ook dat God by sy volk is om — as hulle van Hom afdwaal en nie van Hom wil weet nie — hulle te straf en te oordeel. Die dubbele aanduiding "EK IS WAT EK IS" beklemtoon die woorde "EK IS". Die dubbele aanduiding beteken "EK IS ABSOLUUT VIR SEKER NABY".

Wanneer ons biddend tot God gaan, kan dit dus nie wees sonder die vertroue dat Hy daar is om wie tot Hom gaan, te ontvang nie. Ons lees dit nie net in Hebreërs 11:6 nie. Heel duidelik word dit ook gesê in Jakobus 1:6: "Maar hy moet in die geloof bid, sonder om te twyfel; want hy wat twyfel, is soos 'n golf van die see wat deur die wind gedrywe en voortgesweep word". In die voorafgaande vers word gepraat oor die wysheid wat God wil gee, "eenvoudig ... sonder om te verwyf" aan almal wat dit Hom van Hom bid. Met die verband waarin die woord staan, word

bedoel die praktiese wysheid om nie in versoekings te val nie, maar om te volhard (vgl. Jakobus 1:2-4). Wie te midde van die werklikheid van die versoekings tot God gaan, mag vol vertrou tot God gaan. Hy hoef nie die indruk te wek dat hy nie weet wat hy aan God het nie, en so gedrywe en voortgesleep word.

As geloofsvertroue by gebed ontbreek, is daardie gebed geen "tot God gaan" soos wat Hy Homself in sy Woord openbaar nie. God openbaar Homself immers as die God in Wie ons alle vertrou kan hê. Sonder geloofsvertroue is daar dus van 'n ware gebed geen sprake nie. 'n Gebed is net ware gebed as ons tot dié God gaan wat Homself in sy Woord openbaar.

Dit is in die tweede plek net 'n ware gebed wanneer ons in ootmoed tot God gaan. Die God Wat Homself in sy Woord openbaar, is die heilige God, teenoor Wie die mens as sondaar staan. Alleen waar dit besef word, is dit moontlik om tot God te nader in gebed. Heel skerp word dit aan ons geskets in die gelykenis van die Fariseër en die tollenaar wat beide opgaan na die tempel om te bid (Lukas 18:9-14). Van die Fariseër word gesê dat hy staan en by homself bid: "o God, ek dank U dat ek nie soos die ander mense is nie — rowers, onregverdiges, egbrekers, of ook soos hierdie tollenaar nie. Ek vas twee keer in die week, ek gee tiendes van alles wat ek verkry" (Lukas 18:11, 12).

Jesus veroordeel in hierdie gelykenis nie die feit dat die Fariseërs vas en sy tiende gee nie. Ook kan ons nie in hierdie gelykenis inlees dat dit vir Jesus om't ewe is watter lewe ons ly nie, hetsy een van 'n Fariseër, 'n rower, 'n egbreker of 'n tollenaar nie. Hier word die erns van die Fariseërs om nougeset by God se wet te hou, nie in diskrediet gebring nie. Ewemin word die sonde van rowers, egbrekers of tollenaars hier as onbeduidend voorgestel. Jesus wil in hierdie gelykenis slegs die hoogmoed van die Fariseërs ontmasker waardeur hulle die begrip van sondaar-wees reserveer vir bepaalde kategorieë van mense en waarvolgens hulle meen dat hulle op 'n ander wyse as sondaars — naamlik as regverdiges — tot God kon nader. Dit blyk duidelik uit vers 9 waar die bedoeling van die gelykenis gegee word: "Hy het ook met die oog op sommige wat op hulleself vertrou dat hulle regverdig is en die ander verag, hierdie gelykenis vertel".

In skerp kontras met die hoogmoedige houding van die Fariseër, laat Jesus die houding van die tollenaar na vore kom: "En die tollenaar het ver weg gestaan en wou selfs nie sy oë na die hemel ophef nie, maar het op sy bors geslaan en gesê: o God, wees my, sondaar, genadig!" (Lukas 18:13). Die tollenaar was bewus dat hy nie maar net bepaalde sondige dinge gedoen het nie, maar dat hy sondaar was. Soos hy was — as sondaar — gaan hy in gebed tot God. Dat Jesus by sy tipering van die biddende tollenaar nie maar net die groep tollenaars met hulle spesifieke sondes

voor oë gehad het nie, kom uit in die gevolgtrekking wat Jesus self uit die gelykenis trek. In sy gevolgtrekking spreek Jesus van "elkeen". Dit gaan vir Hom dus om die enigste houding aan te wys waarin dit vir elke mens — tollenaar én Fariseër — moontlik is om tot God te gaan: "Want elkeen wat homself verhoog, sal verneder word, en hy wat homself verneder, sal verhoog word " (Lukas 18:14). Laaste maar nie die minste nie, behoort dankbaarheid ook by gebed. Dit gaan hierby nie om die dank wat aan God gebring mag word vir allerlei konkrete dinge nie, maar om die houding van dankbaarheid waarin iemand tot God moet kom in gebed. Die wyse waarop God Homself in sy Woord openbaar, vra immers nie net vertroue en ootmoed nie, maar ook dankbaarheid. Dit is onmoontlik om in gebed tot die God wat Homself in sy Woord openbaar te nader — wat onself in gebed ook voor sy aangesig bring — sonder dankbaarheid. Die feit dat God Homself geopenbaar het en dat 'n mens daarom in gebed tot Hom mag kom, is rede tot diepste dankbaarheid. Wanneer "tot God gaan" in gebed nie gedra word deur dankbaarheid nie, het ons van die openbaring van God in sy Woord niks verstaan nie en kan van 'n ware gebed geen sprake wees nie.

Dit onderstreep Paulus in Filippense 4:6. Tot die vermanings wat in Filippense 4 gegee word behoort ook die vermaning: "Wees oor niks besorg nie, maar laat julle begeertes in alles deur gebed en smeking met danksegging bekend word by God". Paulus sê dus hier dat gebed en smeking gepaard moet gaan met dankbaarheid. Die Griekse voorsetsel (*μετὰ*) wat met "met" vertaal word, gee 'n onlosmaaklike verbondenheid aan. Volgens Paulus kan daar geen gebed en smeking wees sonder danksegging nie. Gebed en smeking moet gedra word deur danksegging. Dit gaan bepaald nie net om die danksegging as 'n — onmisbare — element naas gebed en smeking nie. Dit gaan hier veral om die dankbaarheid waardeur gebed en smeking gekenmerk moet word. Wat 'n gebed 'n ware gebed maak, is die dankbare verwondering om te mág bid.

3. Gebed met betrekking tot die bidder self

In die Nuwe Testament hang die inhoud van gebed saam met die vraag op wie die gebed betrekking het. Ook hier is weer drie moontlikhede: Die gebed kan betrekking hê op die bidder self, op ander mense, of op God.

Gebed wat betrekking het op die bidder is eerstens gebed om vergewing van sondes en — onlosmaaklik daaraan verbonde — bewaring van sonde. Sonde bring skeiding tussen God en die mens. Hierdie skeiding is die ergste wat 'n mens kan tref. Daardeur is 'n mens niks minder as "dood" nie, soos Paulus sê in Efesiërs 2:1. Paulus sê hier vir die gelowiges in die gemeente van Efese dat hulle vroeër dood was deur die misdade en die sondes waarin hulle tevore gewandel het volgens die loop van hierdie wêreld, volgens die owerste van die mag van die lug, van die gees wat nou

in die kinders van die ongehoorsaamheid werk. Die woord "sondig" beteken in die Nuwe Testament — soos trouens in die Ou Testament — letterlik weergegee: "die doel mis". Deur die sonde mis 'n mens die doel van sy lewe, omdat sy lewe so aan God verbygaan. "Dood" is die mens van wie die lewe — in hierdie sin — "doelloos" is. Wat elke mens dan ook die meeste nodig het, is die herstel van die gemeenskap met God, sodat die lewe as 'n wandel in die weg van die Here, weer waarlik "lewe" sal wees — lewe wat sy doel bereik.

Opmerklik is dat die eksplisiete oproep tot gebed om vergewing van sonde slegs één keer in die Nuwe Testament voorkom, naamlik in Handeling 8:22. Vir Simon die towenaar, wat diep onder die indruk was van wat Petrus en Johannes onder handoplegging in Samaria gedoen het en hy hulle geld aangebied het vir die geheim daarvan, sê Petrus: "Bekeer jou dan van hierdie boosheid van jou, en bid God of die gedagte van jou hart jou miskien vergewe mag word". 'n Eksplisiete oproep tot gebed hoef in die Nuwe Testament nie meer dikwels gedoen te word nie, omdat die noodsaak van gebed te voor die hand liggend is. Ware gebed sal altyd insluit wat Jesus self geleer het: "vergeef ons ons skulde ... en lei ons nie in versoeking nie (Matteus. 6:12; Lukas 11:4). Die nood van die sonde is die diepste nood waarmee ons tot God kan, mag en moet gaan (vgl. ook 1 Johannes 1:8-10).

Naas hierdie diepste nood kan daar ewenwel nog talle ander node in ons lewens wees. Die Nuwe Testament maak heel duidelik dat ook hierdie node in gebed tot God gebring mag word. Naas die bede "Vergeef ons onse skulde en lei ons nie in versoeking nie" het Jesus ons ook geleer bid: "Gee ons vandag ons daaglikse brood".

Ons het reeds gesien dat Paulus in Filippense 4:6 sê dat ons ons begeertes in alles deur gebed en smeking, met danksegging aan God bekend mag maak. Hier blyk dat alles wat vir ons rede tot besorgdheid kan gee (vgl. Filippense 4:6a: "Wees oor niks besorg nie...") vir God so belangrik is, dat ons Hom daarvan in kennis mag stel. God wil nie hê dat sy kinders besorg moet wees nie. Daarom wil Hy in alles wat hulle besig hou, geken wees. In Filippense 4:6 word geen enkele beperking ingebring nie. Paulus trek die kring so wyd moontlik: "in alles". Ons hoef nie te dink dat enigiets wat ons besig hou, vir God te onbelangrik is nie. Omdat sy kinders vir God belangrik is, is ook alles wat hulle besig hou vir Hom belangrik. Wanneer Paulus sê dat "in alles" ons wense aan God bekend gemaak mag word, mag ons die woord "alles" in sy alles-omvattende totaliteit verstaan. "Ons kan net so rustig bid vir die terugvind van 'n verlore voorwerp as vir die terugkeer tot God van 'n verlore wêreld" (H. Veldkamp).

Wanneer ons dit voor oë hou, verloor ons by ons gebede alle krampagtigheid en gespannenheid. Dit is nie so dat ons altyd bekommerd moet wees of ons iets voor God mag lê of nie. Hoewel ons altyd moet weet

wat ons aan God sê, hoef ons tog in dié opsig ons woorde nie te wik en weeg nie. Indien dit wel nodig sou wees, sou daar van enige spontaneïteit in gebed geen sprake kon wees nie. Bid is ook oorleg met God soos met 'n vriend. Ons mag alles wat ons beswaar aan God voorlê. Alleen dan kom ons tot Hom nes ons is — met al ons sorge en vrae.

Die uitdrukking "laat ... bekend word" wat Paulus in Filippense 4:6 gebruik, wys ons op welke wyse ons in alles ons begeertes tot God mag bring. Ons mag ons begeertes nie aan Hom opdring nie. Ons mag ons begeertes aan Hom bekend maak deur dit aan Hom voor te lê. In die uitdrukking "laat ... bekend word" lê iets relativerends. By hierdie uitdrukking is alle pretensie van ons kant uitgesluit. Wanneer ons ons begeertes aan God bekend maak, lê ons ons begeertes in sy hande om hulle in sy hande te laat. In dieselfde lyn van wat Paulus in Filippense 4:6 sê, lê ook wat Petrus in 1 Petrus 5:7 sê. Aan die einde van sy brief vermaan en bemoedig Petrus sy lesers met die woorde: "Werp al julle bekommernis op Hom, want Hy sorg vir julle". Petrus praat nie in dié verband eksplisiet oor gebed nie. Die vraag mag tog gestel word: Hoe is dit moontlik om ons bekommernis op God te werp anders as in gebed? By Petrus se woorde mag dus sekerlik aan gebed gedink word.

Ook in Petrus se woorde word ons weer getref deur die totale: "al" ons bekommernisse mag op God gewerp word. By Hom is daar nie meer of minder belangrike bekommernisse nie, sodat Hy slegs 'n oor sou hê vir die meer "belangrike" nie. Wanneer iets vir ons 'n bekommernis is — van welke aard ook al — mag ons dit tot God bring.

Uit die brief blyk dat die gelowiges tot wie Petrus hom rig in besonder moeilike omstandighede verkeer het. Reeds direk in die begin word gepraat van beproewing van die geloof, soos goud wat deur die vuur beproef word (1 Petrus 1:7). In 1 Petrus 4:12 word opnuut gepraat van die vuurgloed wat tot beproewing dien. Die vuurgloed blyk daarin te bestaan dat ons beledig word oor die Naam van Christus (1 Petrus 4:14). Ons kry ook uit die brief die indruk dat die lyding nog sal vererger in die toekoms. Die woord "bekommernis" in 1 Petrus 5:7 sal wel primêr betrekking hê op daardie moeilikhede waarin die gelowiges verkeer en nog sal verkeer. Die vers staan ook ingeklem tussen verse wat direk oor die lyding praat (vers 6 enersyds en verse 8-10 andersyds). Die gelowiges tot wie Petrus hom rig, mag God by alle moeilikhede — bekend of nog onbekend — betrek. Hulle mag weet dat vir God die moeilikhede van sy kinders nie pas op 'n bepaalde punt "interessant" word nie. Hy het altyd 'n oor vir ál sy kinders se moeilikhede — groot of klein.

4. Die gebed met betrekking tot ander mense

In die tweede plek kan gebed betrekking hê op ander mense. Gebed het dan die karakter van voorbede. Dat voorbede 'n uiters belangrike vorm van gebed is, is baie duidelik uit byvoorbeeld die briewe van Paulus. As

voorbede nie vir Paulus van die grootste belang was nie, sou hy nie herhaaldelik en indringend by verskillende gemeentes vir voorbede vir hom en sy werk gevra het nie, en sou hy ook nie — omgekeerd — die gemeentes nadruklik van sy eie voorbede vir hulle verseker het nie. In Romeine 15:30 vermaan Paulus die — vir hom persoonlik die onbekende — gemeente van Rome om "by onse Here Jesus Christus en by die liefde van die Gees" saam met hom tot God te worstel in gebed vir hom. Dat die vermaning van Paulus geskied "by onse Here Jesus Christus en by die liefde van die Gees" wys hoe belangrik die voorbede van die gemeente in Rome vir Paulus was. Hy gebruik die sterkste uitdrukkings om die gemeente tot voorbede vir hom op te roep. In Romeine 15 is die versoek om voorbede baie skerp. Paulus gee self die rede vir sy dringende versoek: "... dat ek verlos mag word van die ongehoorsame mense in Judea en dat my diensbetoning aan Jerusalem aanneemlik mag wees vir die heiliges; sodat ek met blydschap deur die wil van God by julle kan kom en my saam met julle kan verkwik" (Romeine 15:31, 32). Toe Paulus die brief aan die Romeine geskryf het, het hy op die punt gestaan om na Jerusalem te gaan waar hy allerlei moeilikhede voorsien het. Daarna wou hy na die gemeente van Rome gaan om deur hulle voortgehelp te word op 'n sendingsreis na Spanje. By al die planne was Paulus diep bewus van die betekenis van die voorbede van die gemeente in Rome. Die taak wat hy homself voorgestel het was so swaar, dat hy dit nie sonder die voorbede van die gemeente kon aanpak nie. "Nêrens kom dit so sterk na vore as in hierdie perikoop dat Paulus, die strateeg en planmaker, homself so diep afhanklik voel van die gebede nie; ook van gemeentes wat hom grotendeels onbekend en veraf was" (D. van Swigchem).

Net so 'n dringende oproep tot voorbede kom ons teë in die slot van die brief aan die Efesiërs. Hier sê Paulus: "Terwyl julle met alle gebed en smeking by elke geleentheid bid in die Gees, en juis daartoe waak met alle volharding en smeking vir al die heiliges en vir my, sodat 'n woord my gegee mag word as ek my mond oopmaak om met vrymoedigheid die verborgenheid van die evangelie bekend te maak" (Efesiërs 6:18, 19). Gebed vir "al die heiliges" mag nie ontbreek nie. Die verskillende jong gemeentes moes in hulle stryd en moeite aan mekaar verbonde wees deur die band van die gebed. So sou die gemeentes ook aan Paulus verbonde moet wees. Paulus wis dat net God hom die vrymoedigheid tot die verkondiging van die evangelie kon skenk. Paulus wis ook dat God die vrymoedigheid wou skenk vir die gebed van die gemeentes. In God se werk is gebede van die gemeentes opgeneem.

Die brief aan die Kolossense dateer uit dieselfde tyd as die brief aan die Efesiërs. Beide briewe word deur Paulus geskrywe tydens dieselfde gevangenskap. Ons is dus nie verwonderd dat die versoek om voorbede uit die slot van die brief aan die Efesiërs, in die slot van die brief aan die Kolossense in ooreenkomstige bewoording terugkeer nie. In Kolossense

4:2, 3 vra Paulus die gemeente van Kolosse: "Volhard in die gebed en waak daarin met danksegging; en bid tegelykertyd ook vir ons, dat God vir ons die deur van die woord mag open om te spreek van die verborgenheid van Christus, waarvoor ek ook in boeie is". Dit is treffend dat Paulus hier — net soos in Efesiërs 6:18, 19 — nie vra vir die voorbede van die gemeente vir sy eie vrylating nie, maar vir opening van 'n deur vir die prediking van die evangelie. Dit gaan vir Paulus in sy oproep tot voorbede nie om sy eie persoon nie, maar om sy werk in diens van die Here. Ons moet ook voor oë hou wat Paulus in 1 Tessalonisense. 5:25 vra. Meer algemeen vra Paulus hier: "Broeders, bid vir ons". Stellig is Paulus se persoon ook nie by dié woorde van sy werk los te maak nie, te meer omdat Paulus homself tot die Tessalonisense rig namens homself, Silvanus én Timoteus (1 Tessalonisense. 1:1). Dieselfde vermaning "... broeders, bid vir ons" kom ons ook teë in die tweede brief aan die Tessalonisense. In 2 Tessalonisense voeg Paulus nietemin aan hierdie woorde nog iets toe waaruit duidelik blyk dat Paulus ook by sy versoek om voorbede aan die Tessalonisense, primêr gedink het aan sy werk: "Verder, broeders, bid vir ons dat die woord van die Here sy snelle loop mag hê en verheerlik word net soos by julle; en dat ons verlos mag word van die verkeerde en slegte mense" (2 Tessalonisense 3:1, 2).

Aan die ander kant verseker Paulus op verskeie plekke die gemeentes aan wie hy geskryf van sy eie voorbede vir hulle. So gee Paulus tot twee maal toe hierdie versekering aan die gemeente van Korinte in 2 Korintiërs 13. In die tweede brief aan die Korintiërs gebruik Paulus herhaaldelik besondere skerp woorde. In die besonder is dit die geval in die laaste hoofstukke van die brief, hoofstukke 10 tot 13. Ten tyde van die skryf van die tweede brief aan die Korintiërs was daar baie dinge in die gemeente van Korinte waarteen Paulus hom fel moes verset. Hoe skerp die woorde ook al was wat Paulus moes gebruik, mag die gemeente nooit gedink het dat hy hom van hulle distansieer nie. Daarom is daar juis in die laaste hoofstuk die dubbele versekering van Paulus se voorbede vir die gemeente. Paulus onderstreep dat hy deur die band van gebed aan die gemeente verbonde bly. In 2 Korintiërs 13:7 sê hy: "Ek bid God dat julle geen kwaad mag doen nie". In vers 9 voeg hy daaraan toe: "..... En hierom bid ons ook, naamlik om julle volmaking".

In Filippense 1:4 verseker Paulus die gemeente van Filippi dat hy in al sy gebede telkens vir haar bid met blydschap. In Kolossense 1 gee hy die gemeente van Kolosse dieselfde versekering van voorbede. Nadat hy in Kolossense 1:3 gewys het op die feit dat hy vir die gemeente van Kolosse voorbeding doen, gee hy in verse 9 en 10 nader aan waarop sy voorbede gerig is: "Daarom hou ons ook nie op nie, van die dag af dat ons dit gehoor het, om vir julle te bid en te vra dat julle vervul mag word met die kennis van sy wil in alle wysheid en geestelike insig, sodat julle waardiglik voor die Here mag wandel om [Hom] in alles te behaag en julle in elke goeie werk

vrug mag dra en in die kennis van God mag groei". Nie minder duidelik nie is Paulus se versekering van voorbede vir die gemeente van Tessalonika in 1 Tessalonisense 1:2. Hier sê hy: "Ons dank God altyd oor julle almal as ons aan julle dink in ons gebede". In 2 Tessalonisense 1:11 spreek hy opnuut oor sy voorbede vir die gemeente van Tessalonika en wys hy — net soos op ander plekke — wat die inhoud van sy voorbede is: "Daarom bid ons ook altyd vir julle dat onse God julle die roeping waardig mag ag, en dat Hy alle welgevalle aan wat goed is, en [alle] werk van die geloof met krag volkome mag maak".

Ons mag die gevolgtrekking maak dat die verbondenheid tussen Paulus en die gemeentes van sy tyd konkreet gestalte vind in die wedersydse voorbede. Die veelvuldige en indringende spreke van Paulus oor voorbidding laat ons die groot betekenis van voorbede insien. In die voorbede vir mekaar weet Paulus en die gemeentes — oor alle afstande heen — dat hulle aan mekaar verbonde is voor die troon van genade.

Naas die voorbidding vir die gemeente as geheel, is daar ook in die Nuwe Testament voorbidding vir bepaalde lede van die gemeente wanneer hulle in besondere omstandighede verkeer. Daar is byvoorbeeld voorbidding vir siekte en vir sonde. Daar word uitdruklik gepraat oor voorbidding vir siekte in die brief van Jakobus. In Jakobus 5:14 word gesê: "Is daar iemand siek onder julle? Laat hom die ouderlinge van die gemeente inroep, en laat hulle oor hom bid nadat hulle hom in die Naam van die Here met olie gesalf het". Aan verskillende vrae wat met die teks saamhang, wil ons in 'n volgende hoofstuk aandag gee. Ons wys slegs op die oproep tot voorbidding vir siekte soos dit na vore kom in Jakobus 5:14. Weliswaar word in Jakobus 5:14 slegs die ouderlinge van die gemeente genoem, maar hierdeur word 'n oproep tot elke lidmaat nie uitgesluit nie. Die ouderlinge word hier deur Jakobus duidelik genoem as verteenwoordigers van die gemeente. In dit wat van hulle gevra word, word duidelik wat die taak van die gemeente is. Dat Jakobus geen teenstelling wil maak tussen die ouderlinge van die gemeente en die lidmate nie — sodat voorbidding by siekte slegs "amptelik" op die weg van die ouderlinge sou lê — blyk ook uit wat volg. In vers 16 sê Jakobus meer in die algemeen: "Bely mekaar julle misdade en bid vir mekaar, sodat julle gesond kan word". Die oproep tot voorbidding vir siekte geld dus ook sonder beperking as 'n oproep "vir mekaar". Die "ween met die wat ween" (Romeine 12:15), soos dit aan elke lidmaat voorgehou word, sal stellig ook konkreet gestalte moet vind in die voorbidding vir siekte van andere. Die voorbidding vir sonde word uitdruklik aan die orde gestel deur Johannes in 1 Johannes 5:16. Hy sê daar: "As iemand sy broeder 'n sonde sien doen wat nie tot die dood is nie, moet hy bid, en Hy sal hom die lewe gee — vir die wat nie 'n sonde tot die dood doen nie. Daar is 'n sonde tot die dood; daarvoor sê ek nie dat hy moet bid nie". Hier is die oproep tot voorbidding so algemeen moontlik gestel. Johannes spreek baie algemeen oor

"iemand" wat sy broer sien sondig. Oor die sonde van ander sou ons nie met nuuskierige buitelanders mag praat nie. Nog minder sou ons 'n heimlike plesier mag koester oor die sondes van ander. Met die sondes van ander kan ons — ongeag die persone betrokke — maar na één adres gaan: tot God in gebed. Niemand mag die sondes van ander beskou as 'n private aangeleentheid waarmee hulle maar alleen moet klaarkom nie. Die sondes van ander is tegelyk die saak van elke gelowige. Juis hier lê 'n geweldige terrein vir voorbidding. Ons is geroepe om met die sondes wat ons by ander sien heilig om te gaan deur dit in gebed aan God voor te lê.

Vorbidding mag sekerlik nie beperk bly tot die kring van die gemeente nie. Vorbidding mag geen enkele beperking ken nie. Jesus is gekant teen enige beperking wat ons teen voorbidding sou kon inbring. In die bergrede (Matteus 5:43, 44) sê Hy: "Julle het gehoor dat daar gesê is: Jy moet jou naaste liefhê en jou vyand moet jy haat. Maar Ek sê vir julle: Julle moet jul vyande liefhê; seën die wat vir julle vervloek, doen goed aan die wat vir julle haat, en bid vir die wat julle beledig en julle vervolg". Die Joodse teologie van dié tyd maak onderskeid tussen eie volksgenote wat jy moes liefhê en vyande van die volk Israel wat jy mag (en moes) haat. Hulle baseer dit op die feit dat in Levitikus 19:17, 18 slegs gepraat word van die liefde tot 'n broeder, dit wil sê, 'n eie volksgenoot: "Jy mag jou broer in jou hart nie haat nie. Jy moet jou naaste vrymoedig berispe, sodat jy om sy ontwil geen sonde op jou laai nie. Jy mag nie wraakgierig of haatdraend teenoor die kinders van jou volk wees nie, maar jy moet jou naaste liefhê soos jouself. Ek is die HERE". Ten onregte maak hulle hieruit die gevolgtrekking dat liefde tot eie volksgenote beperk moes word. In Levitikus 19:17, 18 word die eie volksgenoot nogtans nie gestel teenoor die nie-Israeliet nie. Die nie-Israeliet bly daar eenvoudig buite die gesigskring. Dat die nie-Israeliet nie genoem word nie beteken dus allermens dat 'n mens hulle nie moet liefhê nie.

Jesus staan die partikularisme van sy Joodse tydgenote teen. Sy Vader in die hemel laat immers sy son opkom oor bose en goeie mense en laat dit reën op regverdiges en onregverdiges (Matteus 5:45). Hierdie houding van God self breek alle partikularisme af. So kan ook vir voorbidding geen enkele beperking geld nie. Solank God nog sy son oor ons vyande laat opgaan en dit op hulle laat reën, sal ons voorbidding ook aan hulle nie verby moet gaan nie.

Jesus het self in die praktyk voorbidding vir vyande gedoen. Aan die kruis het Hy gebid: "Vader, vergeef hulle, want hulle weet nie wat hulle doen nie" (Lukas 23:34). In Jesus se voetspoor het ook sy volgelinge in die oudste gemeente gebid vir die mense wat aan hulle kwaad gedoen het. Toe Stefanus gestenig word, val hy op sy knieë en bid hy vir hulle wat die klippe na hom gooi: "Here, reken hulle hierdie sonde nie toe nie!" (Handelinge 7:60). Vir hulle wat Paulus tydens sy gevangenskap in Rome — kort voor die einde van sy aardse lewe — in die steek gelaat het, vra hy

dat dit hulle nie toegereken sou word nie (2 Timoteus 4:16). Nooit kan iets wat iemand ons aandoen so erg wees dat ons nie meer vir so iemand kan bid nie. Intendeel, hoe erger dit is wat iemand ons aandoen, hoe meer het hulle ons voorbidding nodig.

Tenslotte word in die Nuwe Testament nog die owerheid genoem as 'n instansie waarvoor daar voorbidding gedoen moet word. Paulus roep tot dié voorbidding op in 1 Timoteus 2:1, 2: "In die eerste plek vermaan ek dan dat smeking, gebede, voorbedes, danksegginge gedoen moet word vir alle mense; vir konings en almal wat hooggeplaas is, sodat ons 'n rustige en stil lewe kan lei in alle godsvrug en waardigheid". Nadere motivering daarvoor word deur Paulus in die volgende verse — 3 en 4 — gegee: "Want dit is goed en aangenaam voor God, ons Verlosser, wat wil hê dat alle mense gered word en tot kennis van die waarheid kom". Dit is verkeerd om by hierdie laaste woorde te beweer dat alle mense in Jesus se verlossende werk sal deel en gered sal word. Verse 3 en 4 is fundering vir dit wat in die eerste twee verse gesê word, naamlik dat die heilswil van God nie beperk is tot 'n bepaalde groep mense nie, maar uitgaan na alle mense. Ook van konings en hooggeplaastes wil God dat hulle gered word en tot kennis van die waarheid kom. Dié gedagte is analoog aan die van 2 Petrus 3:9. Die Here wil nie "dat sommige moet vergaan nie, maar dat almal tot bekering moet kom". In hierdie onbegrensde – en nie tot een bepaalde groep beperkte — heilswil van God vind voorbidding vir die owerheid sy grond.

Hierin lê ook die spesifiek Christelike karakter van die voorbede vir die owerheid. Die houding teenoor die owerheid waartoe Paulus in 1 Timoteus 2:1, 2 oproep, is te onderskei van die houding wat in sy tyd teenoor die owerheid aangeneem was. Aan die een kant was daar in Paulus se tyd die heidense aanbidding van die keiser en aan die ander kant die Joodse gebed om die (uitsluitend) uiterlike welsyn van die keiser. Wanneer Paulus die voorbede vir die owerheid fundeer in die heilswil van God, ook vir konings en hooggeplaastes, keer hy hom enersyds teen die heidense houding teenoor die owerheid. Van 'n vergoddeliking van die magshebbers is daar geen sprake nie. Ook die magshebbers is mense wat aangewese is op die heil van God. Tegelyk keer Paulus hom ook andersyds teen die Joodse houding teenoor die (Romeinse) owerheid. By die opvatting van die sinagoge, dat God slegs die regverdiges wil red en die sondaars wil verderf, kan daar van 'n ware voorbede vir die owerheid geen sprake wees nie. Die voorbede het dan 'n formele en uiterlike karakter. Vanuit die fundamentele gedagte dat die "opregte aanbod van genade" tot alle mense mag kom — ook tot konings en hooggeplaastes — wil Paulus van 'n formalisme en van 'n veruitwendiging wat betref die voorbede vir die owerheid niks weet nie. Omdat die "opregte aanbod van genade" tot alle mense mag kom, is daar ook die oproep om aan alle mense, dit wil sê, ook — en veral — konings en hooggeplaastes in gebed te dink. Hierdie

fundering, eie aan die voorbede vir die owerheid, moet ons nooit uit die oog verloor nie. Dit is onbetwisbaar dat in die Nuwe Testament die voorbede onlosmaaklik verbonde is aan gebed. Waar daar gebed is, kan voorbede nie agterweë bly nie. Dit is voor die hand liggend waarom dit die geval is. 'n Mens is nooit 'n alleenstaande individu nie. Elke mens leef in talle verhoudings. Wie in gebed tot God kom, kan en wil hom- of haarself nie van hierdie verhoudings losmaak nie. Ons kom altyd in gebed tot God as burger van 'n land, as lid van 'n gemeente, as lid van 'n familie. Al hierdie verhoudings bring ons saam na ons gebed. Ons kom nie tot God in gebed soos ons is as ons al dié verhoudings by ons gebed agterweë laat nie. Die werklikheid van ons lewens is immers te nou verweef met hierdie verhoudings. Wanneer ons dié verhoudings inbring in ons gebed word gestalte gegee aan ons voorbidding. Net so min as wat ons onself kan isoleer van die verhoudings waarbinne ons lewe, kan ons die gebed losmaak van voorbidding. Die werklikheid van ons lewens in sy verweefdheid met talle verhoudings beklemtoon vir ons die noodsaak van die voorbede.

5. Gebed met betrekking tot God

Daar is ook gebed wat nie net tot God gerig word nie maar tewens betrekking hét op God.

Primêr dink ons hier aan gebed wat betrekking het op die voortgang van God se werk in die kerk en die wêreld en op die koms van sy koninkryk. In die "Onse Vader" het Jesus self ons geleer om aan gebed die hoogste prioriteit te verleen. Die "Onse Vader" begin met die bede: "laat u Naam geheilig word; laat u koninkryk kom" (Lukas 11:2). In die weergawe van die "Onse Vader" wat ons in Matteus vind, is 'n derde bede bygevoeg: "laat u wil geskied, soos in die hemel net so ook op die aarde" (Matteus 6:10). Hierdie drie bedes wys in dieselfde rigting: die verheerliking van God in die lewe, totdat, by die koms van sy koninkryk, die verheerliking volle werklikheid sal wees.

Al gee Jesus self aan dié gebed die hoogste prioriteit kan dit tog vele vrae oproep. Kan 'n klein, beperkte en skuldige mens bid vir die saak van God? Sorg God nie vir sy eie saak nie? As God tog alle dinge laat uitloop op sy verheerliking, watse plek het gebed van sy kinders dan nog? Ons sal hier aan veral twee dinge moet dink. Die eerste is dat iemand wat bid vir God se saak daarmee laat blyk dat hy God se saak ter harte neem. As ons tot God bid vir die voortgang van sy werk en die koms van sy ryk, herinner ons Hom nie aan iets wat Hy nie reeds weet nie. God het sy eie saak in sy hande en waak oor sy eer. God wil nogtans mense maak tot — wat Paulus noem — sy "medewerkers" (1 Korintiërs 3:9). Dan word God se saak ook ons saak. So gaan ons daarna verlang dat God die eer sal ontvang waarop Hy reg het in ons eie lewe, in die lewe van ander en in die wêreld om ons heen. Aan dié verlanse gee gebed vir die voortgang van God se werk en

die koms van sy ryk uitdrukking. Wanneer ons vir God se werk en die koms van sy ryk waaragtig bid, kan ons nie meer onverskillig daarteenoor staan nie. Daarin word God al verheerlik. Die gebed vir sy verheerliking strek reeds tot sy verheerliking. Daarin lê die diepste sin van dié gebed. Veral in dié opsig geld dat God wil hê dat tot Hom gebid moet word.

Die tweede is dat God — op 'n wyse wat nie na te speur is nie — die gebede van sy kinders opneem in sy werk. Dit is God self wat sy werk doen. Hy staan daarvoor in en Hy voleindig dit. Hy doen dit nogtans nie buite om gebed nie. Gebed is nooit die oorsaak daarvan dat God se werk voortgang vind en sy ryk kom nie. Die oorsaak lê in God self. Tog het gebed by die voortgang van God se werk en die koms van sy ryk 'n eie plek. Duidelik word dit byvoorbeeld gesê in Openbaring 8:3, 'n teks wat later nog ons aandag sal kry.

By gebed wat betrekking het op God het veral ook danksegging 'n belangrike plek.

Danksegging en aanbidding is verlengstukke van mekaar en is nou verwant aan mekaar. Sowel in danksegging as in aanbidding gaan dit om erkenning van God. As ons 'n onderskeid — geen absolute skeiding nie! — wil maak, kan ons sê dat danksegging veral erkenning is van God vir wat Hy skenk, en aanbidding veral erkenning is van God vir wat Hy is. Tot danksegging word gelowiges herhaaldelik opgeroep in die Nuwe Testament. God is dit waardig dat Hy gedank word. "..... terwyl julle God die Vader altyd vir alles dank in die Naam van onse Here Jesus Christus", sê Paulus dan ook in Efesiërs 5:20. Danksegging teenoor God betaam gelowiges (Efesiërs 5:4). Gelowiges moet "oorvloedig" wees in danksegging (Kolossense 2:7). Danksegging staan dus bepaald nie êrens op die rand van die gebedslewe van gelowiges nie. "En wat julle ook al doen in woord of in daad, [*doen*] alles in die Naam van die Here Jesus en dank God die Vader deur Hom!", word ons voorgelê in Kolossense 3:17. Dit word uitdruklik deur Paulus "die wil van God in Christus Jesus" genoem ten opsigte van die gelowiges dat hulle, naas onophoudelik bid, ook "in alles" dankbaar moet wees (1 Tessalonisense 5:18; vgl. ook Kolossense 4:2, 3). Danksegging kan betrekking hê op gawes wat God skenk vir die gewone, aardse lewe. Die Jode ken die gewoonte om vóór die maaltyd te dank. Hierdie gewoonte is van ouds in die gemeente nagevolg. Tydens die skipbreuk op weg na Rome neem Paulus brood en begin — nadat niemand dae lank iets genuttig het nie — te eet. Hy doen dit nogtans nie voordat hy, in almal se teenwoordigheid, God gedank het nie (Handelinge 27:35).

Paulus was hom diep bewus van wat ons in 1 Timoteus 4:3 lees, naamlik dat God voedsel geskape het "om met danksegging gebruik te word deur die gelowiges en die wat die waarheid ken". In die eerste brief aan Timoteus keer Paulus hom teen dwaalleraars wat 'n asketiese lewenswyse propageer. Hulle doen dit vanuit 'n bepaalde visie op alles wat

tot die gewone, aardse lewe behoort. Dit alles word as van 'n laere orde beskou. Dit was ook nie deur God geskape nie; alles wat met materie te make het, staan teenoor God. In die gedagtes van hierdie dwaalleraars kon dit dan ook nooit gaan om die wyding van die gewone, aardse lewe nie, maar om die vermyding daarvan. Die gelowiges moes volgens hulle so min as moontlik aan die gewone, aardse lewe steur. Vanuit hierdie agtergrond verbied die dwaalleraars dat voedsel geniet word net soos hulle die huwelik verbied (1 Timoteus 4:3). Die geniet van voedsel en die huwelik is twee sentrale elemente van die gewone, aardse lewe, daarom dat die dwaalleraars hulle in die besonder hiervan wou distansieer. Hulle kon nooit vir hierdie dinge dank nie. Vir iets wat verwerplik is, is immers nie te danke nie.

In die praktyk beteken dit dat 'n mens die gewone, aardse lewe aan God se seggenskap onttrek. Saligheid word alleen 'n saak van die siel. Mens kan saligheid nie tegelyk op die liggaam betrek nie. Juis deur die onttrekking van die gewone, aardse lewe aan die seggenskap van God kon die asketiese lewenswyse wat so vroom lyk ook heel gemaklik oorslaan in 'n erg verdraaide vorm van libertinisme. Ons weet uit talle van die briewe van Paulus waarin hy teen hierdie dwaalleer stry, en ook uit ander Nuwe-Testamentiese briewe, dat dit inderdaad soms die geval was.

Paulus verset hom fel teen hierdie siening, omdat die danksegging grootliks daardeur lamgelê word. Dit beteken niks minder nie as die miskenning van God in talle van sy gawes. So word hy nie na waarde erken vir sy gawes nie. Met nadruk sê Paulus dan ook: "Want alles wat deur God geskape is, is goed, en niks is verwerplik as dit met danksegging ontvang word nie....." (1 Timoteus 4:4). Die verkeerde dinge sit nie in die dinge van die gewone aardse lewe nie. Die dinge is alles dinge wat deur God geskape is, en dus goed is en nie verwerplik nie. Die groot vraag is hoe ons hierdie dinge ontvang. Ontvang ons hulle met 'n verkeerde hart, dan gaan ons ook op 'n verkeerde pad daarmee. Ontvang ons hulle met danksegging, dan erken ons God op die wyse waarop ons sy gawes aanvaar. 'n Dwaalleer laat sy konsekwensies nie alleen voel in die geloofslewe nie, maar ook ook in die gebedslewe. Die dwaalleer wat die goeie van God se gawes in die geskape werklikheid misken, doen afbreuk aan die danksegging en daarin ook aan die erkenning van God.

Naas danksegging vir voedsel word in die Nuwe Testament ook nog vir ander dinge van die gewone, aardse lewe dank gebring. So lees ons byvoorbeeld in Handeling 28:15 hoe Paulus God dank vir die feit dat hy — na 'n baie gevaarlike reis — veilig in Rome kon aankom en daar die broeders kon ontmoet. In die Nuwe Testament is danksegging dikwels gerig op die gawes van God wat in verband staan met die heil wat in Christus gewerk word. In Romeine 1:8 spreek Paulus van die dank wat hy deur Jesus Christus aan God bring vir almal in die gemeente van Rome, omdat daar in die hele wêreld van die geloof van dié gemeente gepraat

word. In 1 Korintiërs 1:4 rig Paulus sy danksegging tot die genade van God wat aan die Korintiërs in Christus Jesus geskenk is. By die Efesiërs is hulle geloof in die Here Jesus en hulle liefde tot al die heiliges die rede waarom Paulus vir hulle dank (Efesiërs 1:15, 16). Netso dank Paulus God vir die Filippense vir hulle gemeenskap aan die evangelie van die eerste dag af tot die dag dat hy die brief skryf (Filippense 1:3-5). In die begin van die brief aan die Kolossense gebruik Paulus by die noem van die redes vir sy dank nagenoeg dieselfde bewoording as in die begin van die brief aan die Efesiërs: "Ons dank die God en Vader van onse Here Jesus Christus altyd as ons vir julle bid, omdat ons gehoor het van julle geloof in Christus Jesus en julle liefde tot al die heiliges....." (Kolossense 1:3, 4). Enkele verse verder praat Paulus van die dank wat die Kolossense self ook aan God bring, omdat Hy hulle bekwaam gemaak het vir die erfdeel van die heiliges in die lig (Kolossense 1:12). In Kolossense 4:2, 3 roep Paulus — terwyl hy in gevangenskap verkeer — die Kolossense op om nie alleen vir hom te bid nie, maar ook vir hom te dank dat God sorg vir die voortgang van die evangelie. In 1 Tessalonisense 1:2, 3 verklaar Paulus dat hy God altyd dank vir die Tessalonisense, onophoudelik gedagtig aan die werk van hulle geloof, die arbeid van hulle liefde en die lydsaamheid van hulle hoop. Bietjie verder, in 1 Tessalonisense 2:13, praat Paulus opnuut van die feit dat hy God onophoudelik dank vir die Tessalonisense. Die redes is weer dieselfde. Die dank geld vir die feit dat die Tessalonisense die gepredikte woord van God nie aangeneem het as die woord van mense nie, maar, vir wat dit waarlik is, die Woord van God wat ook in hulle werksaam is. Ook in die tweede brief aan die Tessalonisense verseker Paulus hulle meerdere kere dat hy aan God dank bring vir die Tessalonisense. In 2 Tessalonisense 1:3 sê hy: "Ons moet God altyd oor julle dank, broeders, soos dit billik is, omdat julle geloof grootliks toeneem en die wederkerige liefde van elkeen van julle almal groter word" . Daaraan voeg Paulus in die volgende hoofstuk toe: "Maar ons moet God altyd oor julle dank, broeders wat deur die Here bemin word, dat God julle van die begin af verkies het tot saligheid in heiligmaking van die Gees en geloof in die waarheid" (2 Tessalonisense 2:13). In 2 Timoteus 1:3 verklaar Paulus dat hy aan God dank bring dat hy onophoudelik aan Timoteus mag dink in sy gebede, dag en nag. Stellig het die dink aan Timoteus ook betrekking op wat die Here in en deur Timoteus wou werk. Dieselfde verklaar Paulus aan Filemon. Ook hier is dit met danksegging dat Paulus aan Filemon dink: "Ek dank my God altyd wanneer ek aan jou in my gebede dink, omdat ek van jou liefde en geloof hoor, wat jy met betrekking tot die Here Jesus en al die heiliges het..." (Filem. 4, 5).

Danksegging vir die in Christus gewerkte heil en vir die uitwerking daarvan in 'n menselewe is nie beperk tot die briewe van Paulus nie. Wat Petrus aan die begin van sy eerste brief sê, is vergelykbaar met wat Paulus so dikwels in die aanhef van sy briewe sê: "Geseënd is die God en Vader

van onse Here Jesus Christus wat na sy grote barmhartigheid ons die wedergeboorte geskenk het tot 'n lewende hoop deur die opstanding van Jesus Christus uit die dode....." (1 Petrus 1:3).

Danksegging is beslis nie tot die gemeente op aarde beperk nie. Dit klink ook op in die hemelse heerlijkheid. Johannes hoor die vier-en-twintig ouderlinge wat voor God op hulle trone sit – die verteenwoordigers van die hele volk van God – sê: "Ons dank U, Here God, Almagtige, wat is en wat was en wat kom, dat U u groot mag aangeneem en as koning geheers het" (Openb. 11:17). In dié danksegging verenig hulle die stem van die kerk op aarde en die stem van die kerk in die hemelse heerlijkheid. Aanbidding is nou verbonde aan danksegging. Aanbidding mag die heilige toppunt van die gebed genoem word. In aanbidding kom 'n mens die naaste aan God se hart. "Aanbidding is veel eerder om onder die indruk van die werklikheid van God se wese te kom as wel gekose woorde". (W. Becker).

Omdat aanbidding veral die erkenning van God is vir wat Hy is, staan aanbidding in verhouding tot die openbaring van God. Aanbidding is die diepste antwoord van die mens op die openbaring van God. Die Nuwe Testament laat ons in alle rykdom sien hoe God Hom geopenbaar het in sy Seun. In die Nuwe Testament word dan ook uitdruklik die aanbidding van God in verband gebring met hierdie openbaring van God.

Van besondere betekenis in die verband is die gesprek wat Jesus gevoer het met die Samaritaanse vrou wat Johannes weergee in Johannes 4. Die gesprek lei tot die vraag na ware aanbidding. Die vrou lê dié probleem aan Jesus voor: "Ons vaders het op hierdie berg aanbid, en julle sê dat die plek waar ons behoort te aanbid in Jerusalem is" (Johannes 4:20). Hier lê inderdaad dié verskil tussen die Jode en die Samaritane in die tyd van die Nuwe Testament. Die Jode stel dat God Homself eksklusief openbaar in Jerusalem. Daar was die tempel. Daar was God te vinde en daar kon God geken word. Daar was dan ook die plek waar Hy aanbid moes word. Die Samaritane wou van hierdie binding van God se openbaring — en dus van die aanbidding van God — by die tempel van Jerusalem niks weet nie. Jesus gee in die gesprek toe dat tot op die moment van sy koms die Jode gelyk gehad het en die Samaritane nie. Saligheid is uit die Jode (Johannes 4:22). Jerusalem was inderdaad die plek wat God vir Homself tot woning gekies het. Terselfdertyd wys Jesus nietemin daarop dat daarin — deur sy koms — nou 'n ingrypende verandering gekom het. Hy sê vir die vrou: "Vrou, glo My, daar kom 'n uur wanneer julle nie op hierdie berg en ook nie in Jerusalem die Vader sal aanbid nie en dit is nou, wanneer die ware aanbidders die Vader in gees en waarheid sal aanbid; want die Vader soek ook mense wat Hom só aanbid" (Johannes 4:21, 23). Nou dat die Woord vlees geword het, is God ook nie meer te vind en te ken in Jerusalem nie. Daarom het Jerusalem ook nou as plek van aanbidding verval. God is nou nog slegs op één "plek"

te vinde en te kenne: in sy Seun. Wie Hom gesien het, het die Vader gesien (Johannes 14:9). Daarop wys Jesus in sy gesprek met die Samaritaanse vrou toe Hy praat oor aanbidding "in gees en waarheid". Daarmee bedoel Hy nie dat aanbidding op 'n geestelike wyse moet geskied en waaragtig moet wees nie. As Jesus dit bedoel het, sou Hy in sy antwoord op geen enkele wyse ingegaan op die vraag van die Samaritaanse vrou nie. Die geestelike wyse van aanbidding en die waaragtigheid by aanbidding was nie onder bespreking nie. Die vraag was oor die plek waar God geken word en dus aanbid moet word. Daarby verwys Jesus na Homself. So verstaan die vrou ook sy antwoord, omdat sy sê: "Ek weet dat die Messias kom, Hy wat Christus genoem word" (Johannes 4:25). Sy begryp dat Jesus bedoel dat God alleen te vinde en te kenne is in en deur die van ouds beloofde Messias. Aanbid "in gees en waarheid" — die aanbidding wat God in de Nuwe-Testamentiese bedeling soek — is dus aanbidding waar Hy Homself openbaar, naamlik in sy Seun.

Ons mag die woorde "in gees en waarheid" so verstaan omdat ons dit nie moet vul met 'n inhoud ontleen aan 'n moderne idealisme nie, maar omdat ons dit mag lees in die lig van die Ou-Testamentiese woorde "gees" en "waarheid". Wat die woord "gees" betref, val op dat in die Ou Testament die woord herhaaldelik teenoor die woord "vlees" gestel word. Hierdie teenstelling vind ons ook by Paulus, maar in die Ou-Testamentiese teenstelling lê die aksent meestal tog ietwat anders as in die Pauliniese teenstelling. Die wese van die Ou-Testamentiese teenstelling tussen "gees" en "vlees" kom byvoorbeeld uit in Jesaja 31:3. Daar hou Jesaja aan sy tydgenote voor: "Ja, die Egiptenaars is mense en nie God nie, en hulle perde is vlees en nie gees nie". Die woord "gees" is hier die aanduiding van die openbaring van God in sy krag. Die woord "vlees" spreek van wat blyk van die mens in sy swakheid. So is die woord "waarheid" ook 'n woord met 'n eie klank in die Ou Testament. Die woord "waarheid" spreek van die trou van God. Dit onderstreep dat God handel ooreenkomstig sy beloftes. Breër omskrywe beteken "aanbid in gees en waarheid" dus: Aanbidding waar God Homself in sy krag openbaar en waar sy trou aan sy beloftes blyk. Geen wonder nie dat die Samaritaanse vrou hierby direk moes dink aan die beloofde Messias, die Christus!

Die eis om God te aanbid in gees en waarheid vloei voort uit die feit, dat God gees is (Johannes 4:24). Die uitdrukking "God is gees" stry nie teen die gegewe interpretasie van die woord "gees" nie, maar sluit daarby aan. In die uitdrukking word immers nie gesê — hoewel mense dit dikwels so probeer maak het — dat God geestelik is nie, waar "geestelik" dan staan teenoor "liggaamlik". Die uitdrukking "God is gees" is ook nie te verstaan as 'n aanduiding van die eenheid van God die Vader en God die Heilige Geest in die sin van die leer van die drie-eenheid nie. In dié uitdrukking is geen sprake van dié Gees (met 'n lidwoord) nie, maar slegs van "gees". In die lyn van die Ou-Testamentiese spraakgebruik is die

uitdrukking "God is gees" te verstaan as: God is die God wat Homself in sy krag openbaar. Hieruit vloei dan nou die eis van aanbidding voort. Juis omdat God die Self-openbarende God is, moet Hy ook aanbid word. Dit kan egter slegs waarlik geskied wanneer daardie aanbidding gebonde is aan die openbaring van God.

So het Jesus die Samaritaanse vrou gekonfronteer dat dit nie meer die tempel is nie, maar sy eie persoon wat die "plek" is waar God Homself openbaar, en dus ook aanbid wil word. "Dit gaan hier nie daarvoor dat die plek opgehou het om van belang te wees vir aanbidding nie. Die bedoeling is dat die plek nou opnuut bepaal is en dat God nou aanbid moet word in die plek waar hy aanwesig is, dit wil sê in Hom wat die vleesgeworde waarheid is" (G. S. Hendry). Daar is geen ware aanbidding van God moontlik wat buite om Jesus, die Christus gaan nie. In Hom — en in Hom alleen — het God Homself geopenbaar. Ware aanbidding is gebonde aan Hom. Alleen diegene wat Hom ken, kan in verwondering en verrukking teenoor God, sê wie God is. Sulke aanbidders soek God. In niks word God meer verheerlik nie as in hierdie aanbidding waarin 'n mens met die openbaring wat God skenk, tot God terugkeer. "Om Hom te aanbid, beteken nie om eerstens te sê wat ons oor Hom dink nie, maar om Hom te sien soos Hy is" (W. Becker). Aanbidding kan beskou word as die keersy van belydenis. In die belydenis bring ons die openbaring van God onder woorde teenoor ander mense. In die aanbidding keer ons ons met die openbaring van God tot God self terug.

Ook in aanbidding — net soos in danksegging — is die aarde en die hemel aan mekaar verbonde. In die boek Openbaring lees ons herhaaldelik van aanbidding van God deur die vier-en-twintig ouderlinge. Op byna stereotipe wyse, word telkens weer van die ouderlinge gesê dat hulle neerval voor God in aanbidding (Openbaring 4:10; 5:14; 7:11; 11:16; 19:4). In hierdie aanbidding deur die ouderlinge deel ook die "vier lewende wesens" (Openbaring 7:11; 19:4). Dit is waarskynlik dat met hierdie "lewende wesens" gerubs bedoel word. In ieder geval beklemtoon die boek Openbaring vir ons hoeveel God in sy heerlijkheid deur aanbidding omring word.

Hierop bied die boek Openbaring ook 'n kragtige perspektief. Die eenheid tussen hemel en aarde in die aanbidding van God sal eendag volkome wees. Soos wat die aanbidding van God voor sy troon reeds algemeen en sonder dissonansie is, so sal dit ook eendag op die aarde wees. In die lied van Moses en van die Lam word deur die oorwinnaars van die dier gesing: "Groot en wonderlik is u werke, Here God, Almagtige; regverdig en waaragtig is u weë, o Koning van die heiliges! Wie sal U nie vrees nie, Here, en u Naam nie verheerlik nie? Want U alleen is heilig; want al die nasies sal kom en voor U aanbid, omdat u regverdige dade openbaar geword het." (Openbaring 15:3, 4). Op die aarde — ook al is dit dan nog nie algemeen en nog nie sonder dissonansie nie — word God

nogtans reeds aanbid. Geen mens kan immers God ken in sy openbaring in Jesus Christus sonder om voor hierdie God in aanbidding neer te kniel nie. In ware gebed moet daar ook oomblikke wees dat alle vrae verswyg word en dat, in aanbidding, die verwondering oor wat God is stamelend onder woorde gebring word. In aanbidding keer ons ons die duidelikste tot God self en tot God alleen. Daarom vind in aanbidding die mens-wees, as een wat op God gerig is, ook sy rykste ontplooiing. "Die mens is aangewese op aanbidding. Eers in aanbidding is hy mens" (J. H. Gerretsen).

6. Die spreek in tale

Die spreek in tale is 'n besondere vorm van gebed. Dat dit oor 'n vorm van gebed gaan, blyk duidelik uit wat Paulus in Korintiërs 14:2 sê: "Want hy wat in 'n taal spreek, spreek nie tot mense nie, maar tot God....." Aan hierdie woorde kan niks anders toegeskryf word as dat ons met die spreek in tale nie te doen het met 'n vorm van verkondiging wat op mense gerig is nie, maar met 'n vorm van gebed, gerig op God. In die hele 1 Korintiërs 14 stel Paulus die spreek in tale teenoor profesie. Een van die verskille tussen die twee gawes van die Gees is dat profesie, anders as spreek in tale, wél op mense gerig is: "Maar hy wat profeteer, spreek tot die mense [*woorde van*] stigting en troos en bemoediging" (1 Korintiërs 14:3).

Verder in 1 Korintiërs 14 bring Paulus die spreek in tale nader in verband met danksegging en lofprysing. Hy sê: "Want as ek in 'n taal bid, dan bid my gees, maar my verstand is onvrugbaar. Hoe staan die saak dan? Ek sal met die gees bid, maar ek sal ook met die verstand bid. Ek sal met die gees psalmsing, maar ek sal ook met die verstand psalmsing. Anders, as jy met die gees dank, hoe sal hy wat die plek van 'n onkundige inneem, amen sê op jou danksegging, aangesien hy nie weet wat jy sê nie? Want jy dank wel goed, maar die ander een word nie gestig nie" (1 Korintiërs 14:14-17). Paulus omskryf dus in hierdie verse die spreek in tale met die uitdrukkings "bid", "psalmsing", "danksegging", "dank". Al hierdie uitdrukkings wys in die rigting van gebed. Ook wanneer mens by "psalmsing" aan werklike sang wil dink, sal mens — soos blyk uit die verband waarin die woord gebruik word — tog moet dink aan 'n gesonge danksegging. Iemand kan op die spreek in tale van 'n ander — altans as hy weet wat daar gesê is — sy "amen" uitspreek. Die "amen" van die gebed sluit dus die spreek in tale af. Ons kan op grond van wat Paulus sê in 1 Korintiërs 14 maar net tot één gevolgtrekking kom: "Tongetaal is gebedstaal" (A. G. Kornet). Mens sou 'n oomblik kon dink dat Handeling 2 tot 'n ander gevolgtrekking kon lei. Lukas beskryf hoe almal wat in die pinkstersaal bymekaar was by die uitstorting van die Heilige Gees in ander tale begin praat het, soos die Gees aan hulle gegee het (Handeling 2:4). Die verrassende was dat elkeen wat dit gehoor het, hulle is sy eie taal hoor spreek het (Handeling 2:6). Dit blyk dat hier die "spreek in ander tale" tog

wel 'n funksie gehad het in die verkondiging. Waarskynlik is dit nogtans nie die geval nie. Van verkondiging was eers sprake toe Petrus opstaan om te verklaar wat die uitstorting van die Heilige Gees beteken (Handelinge 2:14-40). Boonop spreek Petrus nie in ander tale nie, maar in Aramese woorde wat alle aanwesiges kon verstaan. Die spreek in ander tale het dus die verkondiging voorafgegaan. Ons kan — as ons dit voor oë hou — daarin moeilik iets anders sien as aanbiddend roem op die groot daade van God. Ook in Handeling 2 het ons dus met gebedstaal te doen! Die verskil tussen wat vir ons in Handeling 2 beskryf word en wat Paulus in 1 Korintiërs 14 sê, is dat die spreek in ander tale by die uitstorting van die Heilige Gees direk deur alle aanwesiges verstaan en begryp is, terwyl Paulus in 1 Korintiërs 14 sê dat by die spreek in tale uitleg gegee moet word. Buitendien, die spreek in ander tale waarvan ons lees in Handeling 2 verwys na bestaande tale, terwyl dit wat Paulus in 1 Korintiërs 14 noem, nie bestaande tale uitsluit nie, maar tog bepaald nie eerstens na bestaande tale verwys nie. Paulus sê dat die spreek in tale op buitestaanders die indruk skep dat die sprekers "kranksinnig" is. (1 Korintiërs 14:23). Dit wys veel meer in die rigting van spreek van bepaalde klanke, ingegee deur die Heilige Gees sonder binding aan 'n bestaande taal of een wat in die verlede gepraat was. Dit val ook op dat die uitdrukking spreek "in ander tale" slegs in Handeling 2 gebruik word. Oral elders in die boek Handeling (vgl. Handeling 10:46; 19:6), asook in 1 Korintiërs 12 en 14 ontbreek die woord "ander". Daar vind ons die uitdrukking "spreek in tale" of "in 'n taal spreek". Moontlik was die "spreek in ander tale" dus 'n unieke gebeurtenis wat as teken behoort by die unieke heilsfeit van die uitstorting van die Heilige Gees. Uit 1 Korintiërs 14 blyk verder dat by die spreek in tale die verstand geen skeppende funksie gehad het nie. Paulus stel die spreek in tale teenoor bid met die verstand en sê dat by die spreek in tale die verstand "onvrugbaar" bly (1 Korintiërs 14:14). Wanneer daar met die verstand gebid word, word die woorde van die gebed bewustelik gekies. By die spreek in tale is dit anders. Die woorde van die gebed word dan nie deur die bidder gekies nie, maar word deur die Gees aan die bidder ingegee. Deur die Gees spreek so iemand verborgenhede, sê Paulus (1 Korintiërs 14:2).

Aan die ander kant beteken dit nie dat iemand wat in tale praat se verstand geheel en al uitgeskakel is nie. Die verstand het hier geen skeppende funksie nie, maar blyk tog wel op een of ander wyse by die spreek in tale betrokke te wees. Spreek in tale is nie iets wat sommer oor iemand kom terwyl hy volkome passief en willoos is nie. In 1 Korintiërs 14:39 vermaan Paulus: "..... moenie verhinder dat daar in tale gesprek word nie". Iemand kan hom dus teen die spreek in tale vernet. Hy kan homself ook daarvoor oopstel. Hierby is iemand se verstand stellig direk betrokke. Paulus sê ook: "Ek sal met die gees bid Ek sal met die gees psalmsing....." (1 Korintiërs 14:15). Hierdie woorde "ek sal" kan nie

gespreek word deur iemand wat 'n willose werktuig van die Gees is nie. Dit is die woorde van iemand wat homself as 'n gewillige werktuig in die hande van die Gees gee. Wanneer daar niemand is wat die spreek in tale kan uitlê nie, moet diegene wat in tale spreek, in die gemeente swyg en "met homself en met God spreek" (1 Korintiërs 14:28). Dit is dus nie so dat iemand wat die gawe van spreek in tale besit, nou beslis in tale moet spreek nie. Onder bepaalde omstandighede kan daar bewustelik van afgesien word. Wanneer ons die spreek in tale as die verlenging van danksegging en lofprysing sien, mag ons ons voorstel dat die Gees aan wie Hy wil (1 Korintiërs 12:11) die gawe van die spreek in tale skenk wanneer menslike woorde tekort skiet om God te dank en te loof. "Ek dink dat baie gelowiges 'n soortgelyke ervaring meegemaak het. Hoeveel kinders van God was nie al so oorstelp deur dankbaarheid, vreugde, vrede, liefde, dat hy oortuig was dat menslike woorde hier tekort skiet nie? Hoeveel vromes het nie die liefde van God so oor en in homself gevoel dat hy wel in 'n hemelse taal wil sing van God se goedertierenheid nie? In so 'n geval staan mens op die drumpel van bid in tale. Die Gees van God werk dan soos 'n stroom lewende water wat uit ons binneste vloei, dwarsdeur vloei, maar dikwels teen 'n damwal vasspoel; 'n damwal van onkunde, vooroordeel, vrees en allerhande belemmerings. As mens in tale bid, is dit asof die stroom van die Gees 'n uitweg soek. Die stroom van die Gees is dan so wyd, so groot, so diep en so kragtig dat hierdie stroom nie meer binne die bedding van gewone menslike taal en konsepte kan bly nie. Die Gees breek dan deur in die siel" (H. J. Hegger). Paulus staan duidelik positief teenoor die spreek in tale as gawe van die Gees. Van die Korintiërs sê hy, dat hy wens dat hulle almal in tale spreek (1 Korintiërs 14:5). Van homself verklaar hy: "Ek dank my God dat ek meer in tale spreek as julle almal" (1 Korintiërs 14:18). Indien Paulus negatief ingestel was teenoor die spreek in tale, sou sy vermaning in 1 Korintiërs 14 ondenkbaar wees: "..... moenie verhinder dat daar in tale gespreek word nie" (1 Korintiërs 14:39).

Tog is hiermee nie alles gesê nie. Per slot van rekening is dit nie duidelik dat Paulus die grootste voorbehoud gehad het vir die gebruik van hierdie gawe in die vergaderings van die kerk nie. 1 Korintiërs 14:27 toon dat die spreek in tale in die samekomste van die gemeente van Korinte 'n besondere groot plek ingeneem het. Paulus sê hier dat as daar tale in die vergaderinge van die gemeente gespreek word, twee of hoogstens drie mense dit mag doen. Hierdie vermaning maak net sin as in die Korintiese gemeente baie meer as twee of drie mense in tale gepraat het. Diegene wat die gawe van tale besit het, word ook in die gemeente van Korinte hoog aangeskryf. Dit kan nie toevallig wees dat Paulus in 1 Korintiërs 13 van alle dinge waarvan hy sê dat dit sonder die liefde geen betekenis het nie, eerstens die spreek in tale noem. Wanneer Paulus in 1 Korintiërs 13:1 die spreek in "tale van mense en engele" na noem, dink hy stellig na die spreek in tale. In die opsig word 'n belangrike aanduiding gegee in 1

Korintiërs 14, wanneer Paulus nadruklik noem dat die betekenis van profesie groter is as die van spreek in tale. wanneer Paulus sê: "Ek wens dat julle almal in tale spreek", voeg hy daaraan toe: "..... maar nog liever dat julle profeteer" (1 Korintiërs 14:5). In dieselfde vers sê Paulus ook dat — tensy daar uitleg is — wie profeteer groter is as hy wat in tale spreek. Aan die vermaning dat die spreek in tale nie verhinder mag word nie, laat Paulus die vermaning om hulle te beywer om te profeteer, voorafgaan (1 Korintiërs 14:39). Die positiewe woord "beywer" wat in verband met profeteer gebruik word is veel sterker as die negatiewe "moenie verhinder" wat betrekking het op die spreek in tale. Dat Paulus hom so nadruklik uitspreek vir die prioriteit van profesie bo tongetaal, is weer net sinvol in 'n situasie waarin hierdie prioriteit nie in ag geneem word nie. Klaarblyklik was die aksent op profesie nodig vir die Korintiërs. Daarvoor kan slegs één rede wees: Die Korintiërs het die spreek in tale so belangrik geag dat hierdie gawe ook profeteer in die skadu gestel het. Die feit dat die spreek in tale in die gemeente van Korinte so op die voorgrond geplaas was, hang saam daarmee dat daardie lede van die gemeente wat dié gawe nie besit het nie, nie as "volwasse" beskou was nie. Hulle het ook minderwaardig gevoel teenoor hulle wat die gawe wel besit het. Dit blyk heel duidelik uit die beeld van die één liggaam met baie lede wat Paulus gebruik in 1 Korintiërs 12:12-27. Die verskillende lede van die liggaam mag mekaar nie minag omdat hulle nie dieselfde besit nie. Dit het dus klaarblyklik in Korinte gebeur. Hulle wat nie dieselfde besit het as ander nie, was daarom geminag. Gesien die feit dat Paulus die spreek in tale op die voorgrond bring, sal ons die "gemis" waardeur sommige in die gemeente van Korinte geminag was, moet sien as die gemis van die gawe van tongetaal. Geen wonder nie dat hulle wat hierdie gawe gemis het dan ook tot elke prys — dit wil sê, ten koste van die liefde — daarna gestreef het. In 1 Korintiërs 14:12 spreek Paulus in die algemeen oor die strewe na "geestelike gawes". In die verband waarin hierdie uitdrukking staan, moet Paulus daarby tog in die besonder aan die strewe na die gawe van die spreek in tale gedink het.

Paulus was sterk gekant teen hierdie hele klimaat waarin die gemeente van Korinte, wat spreek in tale betref, beland het. Die een mag in die gemeente nie op 'n ander neersien nie, omdat nie almal dieselfde gawes van die Gees ontvang het nie. Die Gees deel aan elkeen in die gemeente sy gawes uit soos Hy wil (1 Korintiërs 12:11). "Want aan die een word deur die Gees 'n woord van wysheid gegee, en aan die ander 'n woord van kennis vanweë dieselfde Gees; aan 'n ander weer geloof deur dieselfde Gees, en aan 'n ander genadegawes van gesondmaking deur dieselfde Gees; aan 'n ander werkinge van kragte, aan 'n ander profesie, aan 'n ander onderskeiding van die geeste, aan 'n ander allerhande tale, aan 'n ander uitleg van tale" (1 Korintiërs 12:8-10). Daarop kom Paulus in die slot van die hoofstuk opnuut terug. "En God het sommige in die gemeente gestel: in die eerste plek apostels, ten tweede profete, ten derde

leraars, daarna kragte, daarna genadegawes van gesondmaking, helpers, regeringe, allerhande tale. Almal is tog nie apostels nie, almal is tog nie profete nie, almal is tog nie leraars nie, almal is tog nie kragte nie?" (1 Korintiërs 12:28-30).

Dit mag ons opval dat in beide hierdie opsommings van die gawes van die Gees, soos Paulus dit weergee in 1 Korintiërs 12, die gawe van die spreek in tale, en daarmee die vertolking daarvan, heel laaste genoem word. Spesifiek uit 1 Korintiërs 12:28-30 is dit duidelik dat Paulus in sy opsomming ook 'n sekere rangorde aangee. Die spreek in tale — soos ons sien — wat by die Korintiërs boaan staan word deur Paulus heel laaste geplaas. Paulus ontken nie dat die spreek in tale 'n gawe van die Gees is nie. Daar is en elk geval nog veel meer gawes van die Gees. Hierby staan die gawe van die spreek in tale nie voorop nie, maar kom heel laaste.

Die Heilige Gees se doel met die verskeidenheid van gawes is die welsyn van die hele gemeente (vgl. 1 Korintiërs 12:7). Juis deur hierdie verskeidenheid is elkeen in die gemeente op die ander aangewese. Wie slegs na één bepaalde gawe strewe staan in die pad van die Heilige Gees. Die Heilige Gees weet wat Hy aan elkeen in die gemeente moet gee. Wie uit waaragtige liefde nie sy eie grootheid nie, maar die welsyn van die gemeente soek, sal ook nie strewe na één bepaalde gawe wat hy graag self wil besit nie. Hy sal strewe na die gawe waarmee hy almal die beste kan dien. Dit is dus die eerste beperking wat Paulus op die spreek in tale lê: Die spreek in tale is 'n gawe van die Gees en die Gees skenk dit aan wie Hy wil.

'n Tweede beperking wat Paulus noem, het betrekking op die gebruik van spreek in tale in die samekomste van die gemeente. Wanneer die spreek in tale nie gepaard gaan met 'n vertolking wat dit uitleë nie, mag dit in die samekomste van die gemeente nie sonder meer plaatsvind nie. Paulus sê kategorieë: "Maar as daar geen uitleër is nie, laat hy in die gemeente swyg, en laat hy met homself en met God spreek" (1 Korintiërs 14:28).

Paulus stel dit so omdat die spreek in tale sonder uitlegging nie die welsyn van die gemeente dien nie. "..... as julle met die tong geen verstaanbare woord uitbring nie, hoe sal 'n mens weet wat gespreek word? Want julle sal wees soos mense wat in die wind praat. Daar is wie weet hoeveel soorte tale in die wêreld, en geeneen daarvan is sonder klank nie. As ek dan die betekenis van die klank nie ken nie, sal ek vir die spreker 'n vreemdeling wees, en die spreker sal vir my 'n vreemdeling wees" (1 Korintiërs 14:9-11). Juis in hierdie opsig het profeteer prioriteit bo die spreek in tale. Profesie is wel — anders as tongetaal — direk verstaanbaar en daarom diensbaar aan die welsyn van die gemeente. "Maar nou, broeders, as ek na julle kom en in tale spreek, tot watter nut sal ek vir julle wees as ek nie met julle spreek óf deur 'n openbaring, óf deur kennis, óf deur profesie, óf deur lering nie?", so vra Paulus (1 Korintiërs 14:6). Die

spreek in tale sonder 'n uitlegging mag nie in die samekomste van die gemeente voorkom nie, maar selfs wanneer die spreek in tale met 'n uitlegging gepaard gaan, moet dit beperk bly. Ons het reeds gesien dat die Korintiërs op hierdie punt geen beperkings geken het nie en dat Paulus teenoor dit stel dat slegs deur twee of hoogstens drie lede van die gemeente — elkeen op sy beurt — in tale mag spreek (1 Korintiërs 14:27).

Die rede waarom Paulus die spreek in tale in die samekomste van die gemeente wil verminder, is nie onduidelik nie. Die karakter van die spreek in tale — as 'n spreke van verborgenhede deur die Gees (1 Korintiërs 14:2) — pas eintlik nie by die karakter van die samekomste van die gemeente nie. Paulus kan sê: "Ek dank my God dat ek meer in tale spreek as julle almal ". Daaraan voeg hy nogtans toe: "..... maar in die gemeente wil ek liever vyf woorde met my verstand spreek om ook ander te onderrig, as tienduisend woorde in 'n taal" (1 Korintiërs 14:18, 19). Paulus sê nie hier in die algemeen dat hy liever vyf woorde met sy verstand spreek as duisende in 'n taal nie. As hy dit in die algemeen sou sê, sou sy voorafgaande positiewe uitspraak in verband met die spreek in tale onbegryplik wees. Hy sê dit met betrekking tot die spreek in tale "in die gemeente". In die samekomste van die gemeente pas die spreek in tale — sonder uitlegging — eintlik nie. In die samekomste van die gemeente is vyf woorde met die verstand gesprek meer op hul plek as duisende in 'n taal. Al Paulus se woorde oor die spreek in tale kan maar tot één gevolgtrekking lei: Die eintlike plek vir die spreek in tale is nie in die samekomste van die gemeente nie, maar in die persoonlike gebedslewe van die gelowige, in die "binnekamer". Uitdruklik sê Paulus ook: "Hy wat in 'n taal spreek, stig homself" (1 Korintiërs 14:4). Daartoe mag die spreek in tale dien: tot die persoonlike opbou in die liefde. Juis hierdie gerigtheid op die persoonlike opbou verwys die spreek in tale primêr na die binnekamer. "Dat Paulus in 1 Korintiërs 12 die tongetaal agterop stel kom omdat dit in die gemeentevergadering van minder belang is. Maar vir die binnekamer, om hom wat daar biddend en lowend opbou in die liefde, is dit van hoë waarde" (K. J. Kraan). Paulus beperk dus die spreek in tale in die samekomste van die gemeente tot 'n spreke wat gepaard gaan met 'n uitlegging waarby twee, hoogstens drie lede van die gemeente in tale mag spreek, terwyl die hele wyse waarop Paulus oor hierdie saak praat duidelik maak dat die gawe van spreek in tale eerder 'n gawe is vir die binnekamer as vir die samekomste van die gemeente. Wanneer hierdie beperkings wat Paulus noem voor oë gehou word, is daar geen rede om te sê dat die spreek in tale 'n gawe is wat alleen in die tyd van die Nuwe Testament gegeld het nie. Vir ons gebedslewe vandag sou alles wat Paulus hieroor sê geen werklike betekenis meer gehad het nie. Sy woorde sou dan slegs van historiese belang wees. In die Nuwe Testament self is daar ook geen enkele aanwysing in hierdie rigting nie. Soms sien mense 'n aanwysing in die feit dat Paulus die spreek in tale slegs aan die orde stel in die eerste brief aan

die Korintiërs. Hulle maak hieruit die gevolgtrekking dat die spreek in tale 'n lokale saak was — beperk tot die gemeente van Korinte — en as sodanig bestem is om in die geheel uit die kerk te verdwyn. In sigself is dit al gevaarlik om weens die ontbreking van 'n saak in 'n bepaalde brief van Paulus, af te lei dat die saak nie in die gemeente waaraan hy skryf, gevind kon word nie. Alle briewe van Paulus het 'n konkrete aanleiding gehad. Op die sake wat aanleiding gegee het tot die skryf van die brief, word deur Paulus ingegaan. In geen enkele brief word deur hom alles ter sprake gebring wat in 'n bepaalde gemeente aan die orde was nie. Dit sou ook nie moontlik wees nie! Daarom word in 1 Korintiërs ook uitvoerig oor die spreek in tale gehandel. Paulus het vir die gemeente van Korinte op hierdie punt 'n konkrete aanleiding om te skryf. Daar was immers in die gemeente van Korinte 'n verkeerde, liefdelose gebruik van die gawe van spreek in tale waarteen Paulus moes waarsku. Indien die spreek in tale in Korinte nie tot moeilikhede gelei het nie, sou hy nie nodig gehad het om in 1 Korintiërs daaroor te skryf nie. Dat in ander briewe van Paulus oor die spreek in tale geswyg word, hoef allermens te beteken dat dit in daardie gemeentes onbekend was. Dit is mees waarskynlik dat Paulus, wat die gemeentes betref, geen aanleiding gehad het om daaroor te skrywe nie. Bowendien maak die boek Handeling in ieder geval duidelik dat die spreek in tale op veel meer plekke bekend was as net in één bepaalde gemeente (Handeling 10:46; 19:6). Ook kan gewys word op 1 Korintiërs 13:8 waar Paulus sê dat tale sal ophou. In dieselfde verband maak Paulus die teenstelling tussen wat "ten dele is" en die "volmaakte" (1 Korintiërs 13:10-12). Ons kan dan stel dat die spreek in tale behoort het tot die eerste begintyd van die kerk, die tyd van die "ten dele", terwyl na die uitgroei van die kerk, met name na die kanonvorming — die tyd van die "volmaakte" — die gawe van die spreek in tale deur God teruggeneem is. Die teenstelling wat Paulus in 1 Korintiërs 13 maak tussen die "ten dele" en die "volmaakte" is egter nie 'n teenstelling tussen twee fases in die kerkgeskiedenis nie. Die "volmaakte" staan duidelik op één lyn met die "eendag" waarin "van aangesig tot aangesig" gesien sal word (1 Korintiërs 13:12). Die teenstelling tussen die "ten dele" en die "volmaakte" is dus die teenstelling tussen hierdie bedeling en die tyd na die voleinding van alle dinge. Paulus sê trouens nie net dat die spreek in tale eendag sal ophou nie, maar ook dat die profesieë en die kennis eendag klaar sal wees. Laasgenoemde kan ook moeilik in verband gebring word met 'n sekere fase in die kerkgeskiedenis.

'n Derde aanwysing sien mens in wat Paulus in 1 Korintiërs 13 sê oor die liefde. Mense kontrasteer dan liefde met die gawes van die Gees. Die idee is dat dit vir Paulus nie eintlik oor die gawes van die Gees gaan nie, maar slegs oor liefde. Die teenstelling wat Paulus maak, is egter 'n ander. Hy kontrasteer die liefde nie met die gawes van die Gees nie. Hy kontrasteer die gebruik van die gawes van die Gees in liefde met die

liefdelose gebruik van daardie gawes. Wat Paulus in 1 Korintiërs 13 wil sê, is dat enige geskenk - ongeag hoe ryk op sigself - sonder liefde, niks beteken nie. Dit geld nie net vir die gawes van die Gees nie. Dit geld ook vir byvoorbeeld die offer van 'n mens se lewe. Dit beteken ook niks sonder liefde nie: "... al sou ek my liggaam oorgee om verbrand te word, en ek het nie die liefde nie, dan sou dit my niks baat nie" (1 Kor. 13: 3). Dit verminder egter nie die waarde van hierdie opoffering nie. Liefde en opoffering kan nie teen mekaar afgespeel word nie, maar behoort saam. Dieselfde geld vir die liefde en gawes van die Gees. As Paulus dit in 1 Korintiërs 13 wil duidelik maak dat dit slegs gaan oor die liefde, waar die gawes van die Gees alle betekenis verloor, sou hy nie onmiddellik na 1 Korintiërs 13 in die eerste vers van 1 Korintiërs 14 kon sê nie: "Jaag die liefde na, en beywer julle met die oog op die geestelike gawes, maar veral om te profeteer". Deur liefde word die gawes van die Gees nie in gedrang gebring nie, maar kom hulle tot hulle reg.

Laastens word gesê dat na die voltooiing en aanvaarding van die kanon, die spreek in tale - sowel as ander gawes van die Gees - nie meer nodig is nie, omdat die Woord en die sakramente nou vir die kerk voldoende is. Hier word daarop gewys dat die spesiale gawes van die Gees vanaf die derde en vierde eeu - volgens gegewens uit daardie tyd - minder algemeen was. Ons sal moet erken dat net soos die Gees sy gawes gee aan wie Hy wil, so gee die Gees ook sy gawes wanneer Hy wil. Juis omdat dit oor gawes gaan, moet die vrye krag van die Gees erken word. Terselfdertyd kan daar egter gesê word dat die gawes van die Gees, ook die spreek in tale, - alhoewel dikwels buite die "amptelike" kerk – in verskeie periodes van die kerkgeskiedenis voorgekom het. Dit is óók heeltemal onjuis om die vrye krag van die Gees te beperk in die sin dat daar bloot aanvaar word dat die Gees nie meer die spreek in tale en ander spesiale gawes gee nie. Wie is ons om te bepaal wat die kerk vandag nodig het of nie nodig het nie? Ons sal ook die moontlikheid dat ons die Gees kan uitblus ernstig in ag moet neem (1 Tessalonisense 5:19). Die verband waarin Paulus hierdie woorde skryf, toon dat hierdie uitblus van die Gees daaroor gaan dat sy gawes verwaarloos word. Die Nuwe Testament self gee ons geen rede om êrens in die kerkgeskiedenis 'n definitiewe streep te trek onder die spreek in tale nie. Die hoofstuk oor spreek in tale is nie 'n geslote hoofstuk nie. Ons sal ook moet rekening hou met wat die Nuwe Testament oor hierdie aspek van die gebedslewe vir ons te sê het. Aan die een kant beteken dit dat ons nie die spreek in tale krampagtig moet probeer verkry nie. Om in taal te spreek is een van die gawes van die Gees wat Hy gee aan wie Hy wil. As die Gees hierdie gawe nie aan ons geskenk het nie, aanvaar ons dankbaar ander gawes wat Hy ons wel geskenk het. Die Gees het meer om te gee as om in tale te spreek. Aan die ander kant beteken dit dat ons onself nie vir die spreek in tale ten volle mag afsluit nie. Paulus sê te duidelik: "..... moenie verhinder dat daar

in tale gesprek word nie" (1 Korintiërs 14:39). As die Gees ons hierdie geskenk wil gee, kan ons ook hierdie genadegawe van Hom af dankbaar aanvaar. Die gebed word nie "vromer" deur die spreek in tale nie. Paulus plaas bid in die Gees – spreek in tale - en gebed met sy verstand – "gewone" gebed – eenvoudig naas mekaar. Die situasie soos dit destyds in die gemeente van Korinte was, wys ons dat dit baie verkeerd kan gaan met die gawe om in tale te spreek. Paulus sê wel dat ons - as die Gees dit aan ons geskenk het, en ons dit op die regte manier, dit wil sê in liefde, gebruik – deur die spreek in take gestig word (1 Korintiërs 14:4).

7. Die rykdom van die gebed

Ons het gesien dat die kenmerkende van Jesus se gebede gelê het in die feit dat Hy God in die gebed as "Vader" aangespreek het en daarvoor die Aramese woord "Abba" gebruik het. Deur sy versoenende werk het Jesus die weg na God ontsluit sodat nou ook sy kinders tot Hom as hul Vader mag nader. Hierin ken ons die diepste en eintlike rykdom van die gebed. Om te bid, is om tot God te nader, wat in sy Seun as Vader geken en aangespreek mag word.

Die gelowiges uit die tyd van die Nuwe Testament het ook die woord "Abba" gebruik om God as Vader aan te spreek - net soos Jesus. Hulle was bewus daarvan dat die omgang met God so vertroulik moontlik mag wees. Die Aramese woord "Abba" is selfs in Hellenistiese gemeentes gebruik, dit wil sê in gemeentes wat (hoofsaaklik) uit heidense Christene bestaan het. Hierdie heidense Christene het nie Aramees as huistaal gehad nie. Hulle het Grieks gepraat. Tog het hulle na die Aramese woord "Abba" gegryp om God in gebed aan te spreek. Hierdie woord "Abba", wat vir hulle vreemd was, was die geskikste om die vertroulike in die omgang met God uit te druk.

Dat die woord "Abba" as aanspreekvorm vir God in die tyd van die Nuwe Testament gebruik was, sien ons in twee parallelle tekste in die briewe van Paulus. In Romeine 8:15 sê Paulus aan die gelowiges in Rome: "Want julle het nie ontvang 'n gees van slawerny om weer te vrees nie, maar julle het ontvang die Gees van aanneming tot kinders, deur wie ons roep: Abba, Vader!". In Galasiërs 4:6 sê Paulus aan die gelowiges in die gemeente van Galasië: "En omdat julle kinders is, het God die Gees van sy Seun in julle harte uitgestuur, en Hy roep: Abba, Vader!".

In die dubbele aanspreekvorm "Abba, Vader", kan 'n uitdrukking wat oorspronklik in die liturgie gebruik is, gesien word. Vreemde uitdrukkings kry maklik 'n permanente plek in die liturgie. Ons ken dieselfde verskynsel met betrekking tot uitdrukkings soos "amen", "hosanna" en "halleluja." Hierdie uitdrukkings kom almal uit liturgiese gebruik. Hierdie vreemde uitdrukkings is bewaar deur hul plek in die liturgie. Hulle het egter ook buite die liturgie algemeen geword. Dit was sekerlik die geval met die woord "Abba" in die ou kerk. Die woord is bewaar omdat dit in liturgiese gebruik

opgeneem is. Terselfdertyd het dit vanuit die liturgiese gebruik 'n meer algemene praktyk geword.

In Romeine 8:15 en Galasiërs 4:6, as die woord "Abba" gebruik word, dink ons nie aan liturgiese gebede nie, maar aan persoonlike gebede. Die konteks waarin die tekste staan, wys duidelik in die rigting van persoonlike gebede. Die woorde in Galasiërs 4:6 maak dit ook duidelik dat ons daar aan 'n persoonlike gebed moet dink. Paulus sê in hierdie laaste teks dat die Gees "Abba" roep, aangesien Hy in die harte van gelowiges gestuur is. Die melding van die harte van die gelowiges is 'n baie sterk aanduiding dat Paulus nie die liturgiese, maar persoonlike gebed in die oog het.

In die enkele woord "Abba" is alle onuitspreeklike rykdom waarin elke gelowige kan deel, vasgevang. Die woord wat Jesus op sy lippe geneem het om God aan te spreek, kan ook deur die gelowiges op hulle lippe geneem word.

Vir Jesus was dit vanselfsprekend om God as "Abba" aan te spreek. Hy is immers die Seun in werklike en unieke sin. Die aanspreekvorm "Abba" gee ook — soos dit ons blyk — aan die unieke verhouding tussen Jesus en God uitdrukking. By gelowiges is dit anders. By hulle is daar geen "vanselfsprekendheid" by die gebruik van "Abba" as aanspreekvorm nie. By hulle is dit 'n magtige wonder dat hulle God as "Abba" mag aanspreek. Jesus mag God "Abba" noem op grond van die unieke verhouding tussen Hom en God. Die gelowiges mag die woord "Abba" op hul lippe neem omdat hulle tot kinders van God aangeneem is. Paulus sê in Romeine 8:15 dat die gelowiges deur die Gees "Abba, Vader" roep omdat hulle die Gees van aanneming tot kinders ontvang het.⁴ Omdat die gelowiges hierdie Gees ontvang het en daarmee ook die gawe van aangenome kinders, mag

⁴ Versteeg gebruik hier die vertaling van die Nederlands Bijbelgenootskap wat Romeine 8:15 as volg vertaal: Want gij hebt niet ontvangen een geest van slavernij om opnieuw te vrezen, maar gij hebt ontvangen de Geest van het zoonschap, door welke wij roepen: Abba, Vader.

Hy gaan dan verder om hierdie "zoonschap" as volg te verklaar:

"Voor het woord 'zoonschap' gebruikt Paulus een interessant woord. Het woord was in de wereld van die dagen een uitdrukking die specifiek gebruikt werd voor de adoptie, het aannemen van een kind. Bij aanzienlijke Romeinse families was de adoptie in die dagen een veel voorkomend verschijnsel. Een aanzienlijk heer die zelf geen kinderen had kon iemand — meestal een jongere slaaf — als kind aannemen om zijn naam te laten voortbestaan. Zo'n aangenomen kind ontving de naam van hem die het adopteerde en daarmee ook alle rechten die aan een eigen kind zouden hebben toebehoord. In plaats van de weergave 'Geest van het zoonschap' die we in de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap vinden is dan ook juister de weergave van de Statenvertaling: 'Geest der aanneming tot kinderen'. Over de Geest wordt dus in Rom. 8:15 gesproken als de Geest van de adoptie, de Geest die in alle rechten en plichten van het zoonschap stelt."

Ons vertaling stem egter ooreen met die Statenvertaling en daarom is die verduideliking nie regtig nodig nie. – Vertaler

hulle God met "Abba, Vader" aanspreek.

Presies dieselfde woord word in Galasiërs 4:5 aangetref. Dit wys dat die gebruik van die Vader-naam gekoppel is aan die aanneming. In Galasiërs 4:5 sê Paulus dat God sy Seun onder die wet gebaar het "om die wat onder die wet was, los te koop, sodat ons die aanneming tot kinders kan ontvang."⁵ Na hierdie woorde, waarin die aanneming van die gelowiges genoem word as die doel waarom die Seun gestuur is, volg Paulus se woorde oor die roep: "Abba, Vader".

Juis omdat die gebruik van die Vader-naam gebonde is aan die aanneming, kan niemand eiemagtig God "Abba" noem nie. Paulus sê in Romeine 8:15 dat die gelowiges deur die Gees "Abba, Vader" roep. Die voorsetsel wat hier met "deur" vertaal word, druk in die Grieks duidelik die persoonlike werksaamheid van die Gees uit. So sterk moontlik sê Paulus dit in Galasiërs 4:6 wanneer hy sê dat dit die Gees, uitgestuur in die harte van die gelowiges, self is wat roep "Abba, Vader". In beide tekste wil Paulus dus nadruk lê op die werksaamheid van die Gees met betrekking tot die roep "Abba, Vader". In dié opsig is daar geen teenstelling tussen Romeine 8:15 en Galasiërs 4:6 nie. Beide tekste het wel 'n eie aksent. In Romeine 8:15 word gesê dat die gelowiges deur die Gees roep en in Galasiërs 4:6 dat die Gees in (die harte van) die gelowiges roep. Dit is in beide tekste die Gees wat die eintlike bewerker van die roep "Abba, Vader" is. Die Gees is ook — in beide tekste — onlosmaaklik verbonde aan die gelowiges aan wie Hy geskenk is en in wie Hy woon. Alleen die Gees laat jou die rykdom van gebed belewe. Geen mens kan aan homself toegang tot God as Vader verskaf nie. Die eintlike rykdom van gebed lê bo die bereik van 'n mens. Slegs in die Gees word toegang tot die Vader verkry (Efesiërs 2:18). Gebed is 'n geestelike saak, dit wil sê, 'n saak van die Gees.

Om nie die verkeerde gevolgtrekkings uit hierdie baie fundamentele idee van gebed te maak nie, moet die onlosmaaklike eenheid tussen die Gees en Christus in gedagte gehou word. Dit is die Gees wat die aanneming van 'n persoon 'n realiteit maak. Dit is ook die Gees wat op grond van aanneming 'n persoon leer om God waarlik as Vader aan te roep. Hierdie Gees is egter altyd die Gees van Christus. Die Gees word deur 'n persoon ontvang deur geloof in Christus. Of iemand die Gees ontvang het, hoef nie 'n ope vraag te wees nie. Paulus gee 'n duidelike antwoord op die vraag aan die begin van Galasiërs 3. Hy herinner die

⁵ Weer verduidelik Versteeg die NBG vertaling van Gal. 4:5 "om hen, die onder de wet waren, vrij te kopen, opdat wij het recht van zonen zouden verkrijgen.", as volg: De uitdrukking "het recht van zonen" wordt in de Statenvertaling opnieuw weergegeven met "de aanneming tot kinderen". Het gaat om hetzelfde woord als in Romeine 8:15: de specifieke term voor adoptie.

- Vertaler

Galasiërs in Galasiërs 3:1 aan hoe Jesus Christus voor hulle afgeskilder is as gekruisigde. Dan vra hy: "Dit alleen wil ek van julle weet: het julle die Gees ontvang uit die werke van die wet of uit die prediking van die geloof?" Hierdie vraag hou verband met die saak wat Paulus in Galasiërs 3 aan die orde stel - en dwarsdeur die brief aan die Galasiërs: Redding word nie verkry omdat die mens self iets daarvoor doen nie, maar deur middel van die geloof in die voltooide werk van Christus. Sou dit anders wees om die Gees te ontvang as om verlossing te ontvang? vra Paulus in Galasiërs 3:2. Die antwoord op hierdie vraag word nie direk deur Paulus gegee nie, maar is - in die hele hoofstuk - besonder duidelik. Die antwoord kan alleen wees dat die Gees slegs ontvang word deur geloof in die verkondigde Woord. Ook is die inhoud van die verkondigde Woord niks anders nie as die gekruisigde Christus. Hóm het Paulus voor die oë van die Galasiërs afgeskilder. Dus, wanneer iemand homself in die geloof toevertrou aan Christus as die gekruisigde, word die Gees ontvang. Geloof in Christus en die ontvangs van die Gees is twee kante van dieselfde munt.

Daarom kan Paulus in Romeine 8:15 met soveel sekerheid skryf: "..... julle het ontvang die Gees van aanneming tot kinders". Daarom kan hy met dieselfde sekerheid in Galasiërs 4:6 skryf: "God (het) die Gees van sy Seun in julle harte uitgestuur". Paulus het geweet dat dit waar was van die mense aan wie hy geskryf het, omdat hulle Christus deur die geloof leer ken het en hulself aan Hom toevertrou het. Op grond daarvan kon hy sulke sterk woorde gebruik.

Die rykdom van gebed - om God te nader met die oproep "Abba, Vader" – kan slegs die Gees ons gee. Dit maak die rykdom egter nie 'n twyfelagtige saak nie. Dit is nie dat ons moet wag en kyk of die Gees wil hê dat ons in daardie rykdom moet deel nie. Die Gees wys altyd op Christus. By Christus word die Gees ontvang, en so ook die rykdom van gebed. As ons onself aan Christus toevertrou, kan ons weet dat ons deur God aangeneem is. Dan het ons ook die reg om God "Abba, Vader" te noem. As ons die rykdom ervaar, sal ons ook daarvan bewus wees dat ons op geen manier daardie rykdom aan onself te danke het nie. Ons is dit slegs aan die Gees te danke. Die Gees het ons na Christus gelei. Die Gees het ons die hart van God in Christus leer ken as die hart van 'n Vader, ja, as die hart van dié Vader.

8. Die armoede van die gebed

In die lig van die Nuwe Testament kan ons oor gebed slegs in kontras praat: daar is die rykdom van gebed, maar ook armoede. Die rykdom lê daarin dat gebed aansluit by God as Vader. Die armoede lê daarin dat gebed altyd die gebed bly van iemand wat (nog) leef in 'n bedeling van skuld en gebrokenheid.

Hierdie aspek van die gebedslewe is ook nie afwesig by wat Paulus in Romeine 8:15 en Galasiërs 4:6 sê nie. Daar moet op gelet word dat Paulus

in hierdie tekste nie praat van 'n "Abba, Vader" sê of 'n "Abba, Vader" bid nie, maar 'n "Abba, Vader" roep. Waarom "sê" of "bid" 'n gelowige nie Abba, Vader nie, maar "roep" dit spesifiek? Dat Paulus die woord "roep" in hierdie verband gebruik, is beslis nie sonder rede nie.

Soos gebruik in Romeine 8:15 en Galasiërs 4:6, het die woord 'n Ou-Testamentiese agtergrond. In die Ou Testament lees ons herhaaldelik dat die volk Israel tot die HERE "geroep" het (vgl. Eksodus 22:23; Rigters 3:9, 15; 4:3; 6:6, 7; 10:12; Psalm 22:6; 34:7, 18; 107:6, 13, 19, 28; Jeremia 11:11; Miga 3:4). As ons tot die HERE roep, word 'n gebed tot die HERE bedoel. Dit is egter altyd 'n baie spesiale gebed, naamlik gebed uit nood. "Roep" tot die HERE veronderstel in die Ou Testament altyd 'n noodsituasie.

Dit moet voor oë gehou word by Paulus se woorde oor die roep "Abba, Vader". Deur die geloof kan God geken word omdat Hy Homself in sy Seun bekend maak: as Vader. Iemand wat God op hierdie manier ken, is egter nog nie onthef van die werklikheid van skuld en gebrokenheid nie. Hy laat daardie werklikheid nog nie agter nie, maar is steeds in die middel daarvan. Daarom kan "Abba, Vader" slegs "geroep" word. Daar kan slegs gebid word uit die nood waarin die gelowige nog staan. Daar is altyd so ontsettend baie - in die hart van die gebed en in die wêreld rondom hom - wat gekant is teen "Abba, Vader", omdat dit lyk of dit "Abba, Vader" weerspreek. Die woorde "Abba, Vader" is die rykste woorde wat iemand op sy lippe kan neem, maar terselfdertyd is dit woorde "uit die diepte", en ten minste wil hulle nie "goedkoop" gesê word nie. Wanneer die woorde "Abba, Vader" "geroep word", verberg hulle nie die werklikheid van skuld en gebrokenheid nie, maar maak dit eerder oop. Waarskynlik nêrens anders praat Paulus soveel in kontraste as in Rome 8 nie. Rykdom en armoede, jubel en klagte staan hier direk bymekaar. Romeine 8 eindig in geweldige jubel: "Want ek is versekerd dat geen dood of lewe of engele of owerhede of magte of teenwoordige of toekomstige dinge; of hoogte of diepte of enige ander skepsel ons sal kan skei van die liefde van God wat daar in Christus Jesus, onse Here, is nie" (Romeine 8:38, 39). Paulus kan tot hierdie gejubel kom, want hy het al voorheen gesê dat die gelowiges meer is as oorwinnaars deur Hom wat hulle liefgehad het. (Romeine 8:37). Tegelyk slaan Paulus ook somber tone aan. Hy ontken nie die realiteit van teenswoordige lyding nie (Romeine 8:18). Hy weet dat die skepping onderworpe is aan die nietigheid, nie vrywillig nie, maar ter wille van Hom wat dit onderwerp het (Romeine 8:20). Hy praat van die feit dat die hele skepping tot nou toe sug en in barensnood is, terwyl gelowiges ook in hulself sug. Die liggaam van gelowiges deel immers nog nie in die verlossing nie (Romeine 8:22, 23).

In Romeine 8 sien ons byvoorbeeld duidelik die twee lyne van die "alreeds" en die "nog nie". Ons ken reeds die verlossing deur die geloof, maar die einde van alle dinge het nog nie gekom nie. Daarom is hierdie tyd

vir die gelowiges die tyd van kontraste. Dit beteken negatief: die tyd van aanvegting; positief: die tyd van hoop. Omdat die gelowiges nog steeds in die geloof wandel en nie aanskou nie (2 Kor. 5: 7), word hulle geloof nog steeds uitgedaag, terwyl hulle terselfdertyd in die hoop reeds daarop reken dat hulle sal aanskou.

Hierdie twee lyne van die "alreeds" en die "nog nie" word ook deur Paulus in Romeine 8 met betrekking tot gebed uitgewys. Die rykdom van die "alreeds" blyk uit die voorreg om tot God te nader met die woorde "Abba, Vader". Die armoede van die "nog nie" spruit uit die feit dat die woorde "Abba, Vader" slegs "geroep kan word", dit wil sê, opklink uit nood. Nog skerper en meer konkreet teken Paulus die armoede van "nog nie" met betrekking tot gebed in Romeine 8:26, wanneer hy erken: "..... ons weet nie reg wat ons moet bid nie".

Nêrens in die Nuwe Testament word die armoede van gebed so radikaal soos hier blootgestel nie. Alhoewel die gelowiges aan die een kant God met die "Abba, Vader" mag nader, geld dit aan die ander kant ook hulle nie reg weet wat hulle moet bid nie. Mense het probeer om die radikaliteit van hierdie woorde te verswak. Hulle voeg byvoorbeeld aan Paulus se woorde iets toe. Mense sê dat Paulus se bedoeling was dat die gelowiges dikwels nie weet wat hulle moet bid nie, of dat hulle dit in tye van geestelike insinking nie weet nie. Die teks self gee egter geen rede vir so 'n toevoeging nie.⁶

Ons laat alleenlik reg geskied aan Paulus se woorde as ons hulle letterlik verstaan. Daar is by die gelowige 'n onvermoë om reg te bid. "Die teks sou daaronder ly as ons dié onvermoë as verbygaande sou beskou" (M. De Goedt).

Die onvermoë word aan die begin van vers 26 deur Paulus in verband gebring met die gelowige se "swakheid". Ook die woord "swakheid" is hier letterlik te verstaan. Dit gaan nie om 'n toevallige swakheid wat weer oorwin kan word nie. Dit gaan om iets wat tiperend is van die lewe van die gelowiges solank hulle nog in hierdie bedeling van skuld en gebrokenheid verkeer. Die vertaling "swakhede" wat ons byvoorbeeld in die

⁶ Wat volg is 'n verduideliking hoe mense ook Paulus se woorde anders wil verstaan. Dié verduideliking pas myns insiens nie regtig by die Afrikaanse vertalings nie (dit is gemik op die NBG se vertaling). In die oorspronklike skrywe Versteeg:

Men probeerde ook wel Paulus' woorden op een andere wijze met elkaar te verbinden. Zo stelde men, dat niet te lezen is: "Wij weten niet wat wij bidden zullen naar behoren", maar: "Wij weten niet naar behoren wat wij bidden zullen". In het laatste geval wordt het dus wel geweten wat gebeden moet worden, maar niet voldoende, niet zoals het eigenlijk zou moeten. Deze verbinding van de woorden is niet alleen vanuit de oorspronkelijke taal zeer onwaarschijnlijk, maar past ook niet in het verband. De tegenstelling tussen de verzen 26 en 27 is die tussen het weten van God die de harten doorzoekt en het niet weten van de gelovigen, niet hun gebrekkig weten. - Vertaler

Statenvertaling⁷ vind suggereer weer swakhede wat hulle op bepaalde momente in die lewe van die gelowiges voordoën. Hierdie vertaling berus egter op 'n aantal latere manuskripte en kan onmoontlik as die korrekte beskou word.

Met die woord "swakheid" omskryf Paulus die bestaanswyse van die gelowiges tot aan die voleinding van alle dinge. In hierdie bedeling bly die skaduwee van die "swakheid" oor die lewe van die gelowiges val. Konkreet bedoel Paulus met die "swakhede" alles waaronder die gelowiges nog sug, saam met die skepping wat nog diensbaar is aan die verganklikheid. Uit hierdie "swakhede" kom die armoede en die hulpeloosheid van die gelowiges by hulle gebed voort. Die onvermoë om reg te bid is so radikaal dat die Heilige Gees self vir die gelowiges moet intree. In hierdie bedeling kan gelowiges nie so ver kom om reg te bid nie. Dit moet — en dit wil — die Gees vir hulle doen. Dit mag Paulus sê in die laaste gedeelte van Romeine 8:26: "..... maar die Gees self tree vir ons in met onuitspreeklike sugtinge". Vir die woorde "tree ... in" word hier dieselfde woord gebruik wat — soos ons reeds gesê het — ook gebruik word vir die verhoogde Jesus wat "pleit" aan die regterhand sy Vader.⁸ Saam met die werkwoord gebruik Paulus egter hier 'n voorsetsel. Dié voorsetsel beteken sowel "ten behoeve van" as "in die plek van". Wanneer ons hierdie betekenis beide laat geld, sê Paulus dus eintlik: "..... maar die Gees self pleit ten behoeve van ons en in ons plek met onuitspreeklike sugtinge". Die pleit van die Gees is helpend en plaasvervangend tegelyk. Die Gees tree in ten behoeve van die gelowiges in die plek van die gelowiges.

Die Gees weet wel reg hoe om te bid, omdat Hy pleit "met onuitspreeklike sugtinge". Die woord "onuitspreeklik" dui daarop dat die sugtinge van die Gees van 'n ander orde is as die van die ganse skepping en van die gelowiges (Romeine 8:22, 23). Die "onuitspreeklike" behoort in die Nuwe Testament tot die hemelse en nie tot die aardse orde nie. Omdat die sugtinge van die Gees dié karakter dra, kan die Gees "reg bid". Hy bid en pleit in elke opsig in ooreenkoms met die maatstaf van God se wil en raad, terwyl die gelowiges in hul gebed — in hierdie bedeling — altyd hierin te kort kom.

Ons sal nooit op ons gebede kan roem nie. Die leerskool van gebed sluit ook in dat ons die armoede van ons gebed moet raaksien. As ons in

⁷ Die 1933/53 vertaling gebruik inderdaad ook die meervoud "swakhede". Versteeg het die NBG 1951 vertaling gebruik wat lui:

En evenzo komt de Geest onze zwakheid te hulp; want wij weten niet wat wij bidden zullen naar behoren, maar de Geest zelf pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen.

Die 1983 Afrikaanse vertaling gebruik ook die enkelvoud:

Die Gees staan ons ook in ons swakheid by: ons weet nie wat en hoe ons behoort te bid nie, maar die Gees self pleit vir ons met versugtinge wat nie met woorde gesê word nie.

- Vertaler

⁸ [Sien I.3 hierbo.](#) - Vertaler

hierdie bedeling van skuld en gebrokenheid leef, staar ons die onvermoë om reg te bid in die gesig. Van ons kant af kan geen verbetering verwag word nie. Ons kan dit slegs van die Gees verwag, met die belydenis van ons armoede. Eers dan kom die gebed reg, wanneer die Gees in ons - in ons harte (vers 27) - vir ons en in ons plek pleit.

Tog is daar iets bevrydends aan die manier waarop Paulus in Rome 8:26 praat oor die armoede van ons gebede. Om die armoede van ons gebed in die oë te kyk, verlam nie ons gebede nie, maar dit maak die weg oop vir gebed. As God net ons gebed sou aanvaar, as dit 'n "regte" gebed is, is die weg tot gebed vir altyd afgesny. Ondanks die feit dat ons gebed in hierdie bedeling nie "reg" is nie - sodat dit aan die standaard van God se wil en raad in alles voldoen - wil God steeds hierdie gebed aanvaar. Die aanvaarding van gebed hang nie van die kwaliteit van die gebed af nie. Die aanvaarding vind sy grond in die werk van die Gees wat vir ons en in ons plek wil pleit.

Op hierdie manier word ons gebed bevry van alle krampagtigheid. Ons hoef nie "so goed as moontlik" te bid om ons gebed vir God aanvaarbaar te maak nie. Ons gebed is nooit op sigself aanvaarbaar vir God nie. Ons mag nie skuil agter hierdie armoede van ons gebed, asof dit nie saak maak hoe en wat ons bid nie, want ons bly altyd onder God se standaard. Ons armoede is - as alles goed gaan - 'n saak van skuld en hartseer. Dan is dit onmoontlik dat ons daaragter skuil. Wat Paulus in Romeine 8:26 sê, kan daartoe lei dat ons met vrymoedigheid tot God nader, selfs met die slegste gebed. Dit hang immers nie van die kwaliteit van ons gebed af nie! Eers dan word dit moontlik om te bid. Om te bid, hoef ons nie eers ons armoede te bowe te kom nie. Ons bid in ons armoede.

III DIE PRAKTYK VAN DIE GEBED

1. Die tyd van die gebed

Ons het reeds gesien dat Jesus, tydens sy gebede, by die praktyk van sy Joodse tydgenote aangesluit het om drie keer per dag te bid: in die oggend, in die namiddag - met die middagoffer - en in die aand. Die oudste gemeente het ook hierdie gewoonte geken. Ons lees in Handeling 3:1 dat Petrus en Johannes opgegaan het na die tempel op die uur van gebed, wat die negende was. Die negende uur was – soos ons weet - drieuur die middag. Destyds is middagoffer op daardie tyd in die tempel geoffer. Op daardie uur het die Jode ook verenig in gebed, en hulle het sover moontlik probeer om in die tempel te wees. Dat Petrus en Johannes op daardie uur na die tempel opgegaan het, bewys dat die lewe van die kerk in die tyd onmiddellik na die uitstorting van die Heilige Gees nog steeds – wat vorm betref - volgens Joodse gebruike was. Dat hierdie aansluiting by die Joodse gebedsgewoonte nie net vir Petrus en Johannes gegeld het nie, maar ook vir die hele gemeente wat na die Pinksterdag in Jerusalem ontstaan het, blyk uit Handeling 2:46. Hier word gesê dat die hele gemeente dag vir dag eendragtig in die tempel was. Die woord wat in die vertaling met "volhard" vertaal is, is in Grieks 'n werkwoord wat letterlik beteken "om noukeurig te hou by"⁹. Daar word dus in Handeling 2:46 gesê dat die oudste gemeente van Jerusalem noukeurig en eendragtig by die gereelde gebedsure in die tempel gehou het. Die feit dat mense "voortdurend" in die tempel was, kan nie beteken dat hulle permanent daar was nie, want daar word in een asem gesê dat hulle tuis brood gebreek het en die maaltye met vreugde en eenvoud van hart gebruik het. Ons lees ook in Handeling 10:2, 3, 30 van Cornelius dat hy die negende uur in gebed was. Daar moet egter in gedagte gehou word dat Cornelius in die fase van sy lewe waarna verwys word in Handeling 10: 2, 3, 30, nog steeds geheel en al in die Joodse tradisie was.

Was die hou by vasgestelde tye vir gebed 'n tipiese Joodse gebruik wat die oudste gemeente van Jerusalem aanvanklik as gewoonte aangeneem het, maar wat in die latere kerk verlore moes gaan? Ons vind nêrens anders in die Nuwe Testament 'n eksplisiete oproep om vasgestelde tye vir gebed te hou nie. Die werkwoord "om noukeurig te hou by" wat in Handeling 2:46 voorkom, word ook in Romeine 12:12 en Kolossense 4:2 aangetref. Dit word hier met "volhard" in ons vertalings vertaal. Daar kan aangevoer word dat Paulus in hierdie tekste 'n beroep doen op die gebruik van "drie keer per dag" bid. Die verband waarin die werkwoord deur Paulus gebruik word, laat mens egter baie meer dink aan 'n breër betekenis van die werkwoord. Die vertaling "volhard" is dus

⁹ προσκατερέω

heeltemal geregverdig in Romeine 12:12 en Kolossense 4:2.

Ook die tekste waarin Paulus praat van "bid altyd", "nag en dag bid", "bid sonder ophou", "gebede nag en dag" (Filippense 1:4; 1 Tessalonisense 3:10; 5:17; 2 Tessalonisense 1:11; 1 Timoteus 5:5) kan wel verstaan word as aanduidings van die gebruik om drie keer per dag te bid. Hierdie opvatting kan sekerlik nie uitgesluit word nie. Die konteks waarin hierdie woorde gevind word, maak dit weer eens waarskynlik dat ons hier niks anders kan sien as verwysing na voortdurende en volgehoue gebed nie. So byvoorbeeld is die woorde "bid sonder ophou" in 1 Tessalonisense 5:17 in lyn met die woorde "wees altyddeur bly" (1 Tessalonisense 5:16). In laasgenoemde geval het Paulus nie aan 'n spesifieke tydstop gedink nie; die appèl is vir voortdurende vreugde. Dit strook met die feit dat dieselfde ook van toepassing is op die woorde "bid sonder ophou". Paulus praat elke keer in Filippense 1:4; 1 Tessalonisense 3:10; 5:17; 2 Tessalonisense 1:11 en 1 Timoteus 5:5 in 'n baie algemene sin oor gebed. Dit is uiters onwaarskynlik dat hy die spesifieke gewoonte om drie keer per dag te bid in gedagte gehad het. Dat daar sekere tye vir gebed moet wees, kan nie uit die Nuwe Testament afgelei word nie. Dit verander nie die feit dat met sekerheid gesê kan word dat die waarde van die reëlmatigheid in gebed in die oudste kerk hoog geag was nie. Dit laat mens dink – in lyn met die Joodse gebruik – aan drie keer per dag bid. In die geskrif Die Leer van die Twaalf Apostels (in Grieks: Didaché) word 'n beeld van die kerklike lewe rondom 125 in Sirië geskets. In hoofstuk 8 word die "Onse Vader" weergegee, waaraan die opmerking toegevoeg word: "U moet drie keer per dag so bid". Anders as in die Joodse tradisie, word 'n bepaalde tyd nie meer genoem nie. Die reëlmaat van drie keer per dag word wel duidelik gehandhaaf. Daar kan aanvaar word dat dit nie tot die kerke in Sirië beperk was nie. Die feit dat Jesus self drie keer per dag gebid het, was beslis van die vroegste tye af betekenisvol gewees vir die waarneming van 'n sekere reëlmaat in gebed.

Net soos alle dinge in diens van God "welvoeglik en ordelik" moet wees (1 Korintiërs 14:40), is 'n reëlmaat ook noodsaaklik vir gebed. Die gedagte dat ons slegs moet bid as ons die behoefte ervaar, is 'n gedagte wat heeltemal buite die Nuwe-Testamentiese horison val. Die spontane gebed mag nooit afgespeel word teen die reëlmaat van gebed nie.

Dat gebed nie tot sekere tye beperk is nie, is natuurlik vanselfsprekend in die lig van alles wat oor die gebed in die Nuwe Testament gesê word. Dit blyk ook uit die klein bietjie wat ons vertel word van die gebedslewe van Petrus in die boek Handeling. Petrus was gewoon om drie keer per dag, op vasgestelde tye, te bid. Tog lees ons ook in Handeling 10:9 dat hy die sesde uur gebid het, dit wil sê in die middel van die dag, om twaalfuur. Hierdie uur was nie 'n uur vir gebed nie. Dit het Petrus nie verhinder om God selfs in hierdie uur in gebed te soek nie. Sekere vasgestelde tye vir gebed kan nooit die gebed inperk nie. Daar kan vrylik enige tyd gebid word.

2. Die houding by gebed

In die Nuwe-Testamentiese tyd is daar meestal staande gebed. Dit blyk duidelik uit wat Jesus in Markus 11:25 sê: "En wanneer julle staan en bid, vergeef as julle iets teen iemand het, sodat julle Vader wat in die hemele is, ook julle jul oortredinge mag vergewe". Dit gaan hier om iets wat in die algemeen hoort by gebed, naamlik vergewensgesindheid. Dit gaan nie hier oor 'n vorm van gebed – staande bid – waarby vergewensgesindheid dan 'n vereiste sou wees nie, terwyl dit by ander vorme van gebed nie nodig sou wees nie. Dit is duidelik dat vergewensgesindheid nodig is by alle vorme van gebed. Die woorde "wanneer julle staan en bid" sou dan ook kon lui "wanneer julle bid". Die uitdrukking "staan en bid" kan op één lyn gestel word met "bid" in die algemeen, omdat, om staande te bid in dié tyd die "normale" houding by gebed was wat deur almal gedoen was. Ons lees dan ook van die tollenaar in die gelykenis van die Fariseër en die tollenaar, dat hy "ver weg" gestaan en bid het (Lukas 18:13). Dieselfde geld vir die Fariseër: Ook hy het gestaan en bid (Lukas 18:11). So was die Fariseërs se gewoonte trouens, soos Matteus 6:5 toon: "En wanneer jy bid, moet jy nie wees soos die geveinsdes nie; want hulle hou daarvan om in die sinagoges en op die hoeke van die strate te staan en bid". Die Fariseërs het hiermee verkeerd gehandel, nie omdat hulle staande gebed het nie, maar omdat hulle in die sinagoges en in die straathoeke gebed het om deur die mense gesien te word. Die rabbynse literatuur bevestig ook dat om staande te bid die "normale" houding vir gebed was. Ons tref die uitdrukking "staan en bid" herhaaldelik aan. Dat daar staande gebed was in die tyd van die Nuwe Testament beteken dat daar gebed was in die houding waarmee die mense die meeste vertrouwd was. Die hele lewe het meestal staande plaasgevind - veel meer as wat tans die geval is. Mense het by vergaderings gestaan. By die afhandeling van regsake het mense gestaan. Mense het ook in die kerk gestaan. Destyds het net die voorganger gesit, terwyl alle lidmate gestaan het. Presies die omgekeerde van wat ons vandag ken! Dit is geen wonder dat die mense dan ook staande gebed het nie. Die houding wat bepalend was vir die grootste gedeelte van die alledaagse lewe was ook die houding waarin mense gebed het. As gevolg van hierdie houding het dit geblyk dat gebed kon plaasvind in die middel van die alledaagse lewe. Die staande bid van destyds kom volkome ooreen met wat ons vandag ken as sittende bid. Ons lewens het in die loop van die eeue van 'n staande lewe verander na 'n sittende lewe. Ons sit by al die geleenthede waar mense vroeër gestaan het. Dat mense destyds — soos ook die Nuwe Testament toon — gebed het in 'n houding waarmee hulle vertrouwd was, naamlik staande, gee ons die reg om te bid in 'n houding waarmee ons meeste vertrouwd is, naamlik sittende. Om tot God in gebed te nader hoef ons nie 'n heel ander houding in te neem as waaraan ons gewoond is nie. Ook in dié opsig mag ons in gebed kom soos ons is, in die houding waarmee ons die meeste vertrouwd is. Wat ons in die Nuwe

Testament lees oor staande bid, gee aan gebed iets "gewoons", iets vertrouliks.

Dit blyk dus duidelik dat staan in gebed - soos die Nuwe Testament daaroor praat - beslis nie 'n uitdrukking van groter eerbied is nie. Dit het vroeër herhaaldelik gebeur dat mans tydens die erediens staande aanbid het, maar dit was nie om groter eerbied te betoon nie.

'n Tweede gebedshouding wat ons in die Nuwe Testament teëkom, is gebed met opgehefte hande. In 1 Timoteus 2:8 vermaan Paulus as volg: "Ek wil dan hê dat die manne op elke plek moet bid en heilige hande ophef sonder toorn en twis". In hierdie houding tot gebed is daar 'n duideliker simboliek as in eersgenoemde. Die bidder wat sy hande ophef, bely daardeur sy geloof in God. Hy strek as't ware sy hande al uit na die vervulling van sy bede. Hierdie houding by gebed het 'n duidelike Ou-Testamentiese agtergrond. So byvoorbeeld word in die Psalms gepraat oor die ophef van die hande tot God (Psalm 44:21; 63:5; 141:2). In Psalm 68:32 word gesing dat selfs Ethiopië die hande haastig tot God sal uitstrek. Ons kom herhaaldelik die ophef of uitstrek van hande in gebed teë in die Ou Testament (Vgl. Eksodus 9:29, 33; 17:11; 1 Konings 8:22; 2 Kronieke 6:13; Esra 9:5; Nehemia 8:7; Jesaja 1:15; Klaagliedere 2:19).

Soos dit blyk uit 1 Timoteus 2:8, het die Nuwe-Testamentiese gemeente ook geweet dat die hande opgelig word as 'n fisiese onderstreping van wat kenmerkend van gebed genoem kan word, naamlik vertroue. Paulus benadruk egter dat die opsteek van hande nie 'n leë gebaar moet wees nie. Daarom moet die hande wat opgelig word, "heilige" hande wees, dit wil sê hande wat aan God toegewy is en nie hande wat hulself tot toorn en twis leen nie. Hieruit blyk dat simboliese handeling nie beteken op sigself het nie. Hulle het beteken as daar 'n heilige lewe daaragter is.

'n Derde gebedshouding is die knielende liggaamshouding. In hierdie posisie het Petrus gebid dat Dorkas uit die dood sou terugkeer (Hand. 9:40). Dit was ook hierdie houding waarin Paulus saam met die ouderlinge van Efese gebid het (Handelinge 20:36) en met die kerk van Tirus (Handelinge 21:5). Hierdie liggaamshouding het ook 'n Ou-Testamentiese agtergrond. Op baie plekke in die Ou Testament lees ons van knielende gebed (vgl. 2 Kron. 6:13; 7: 3; 29:30; Esra 9: 5; Neh. 8: 7; Ps. 5: 8; 95 : 6; 99: 5, 9; 138: 2; Dan. 6:11). Net soos hande ophef, het kniel ook 'n simboliese betekenis. Dit gee uitdrukking aan die nederigheid van die persoon wat bid. Wie op sy knieë gaan, word klein vir die grote God en bely dat hy slegs deur genade van God kan ontvang dit waarvoor hy bid.

'n Nadere fokus op dit wat bely word met kniel kan gesien word in die "neerwerp" in gebed. In hierdie gebedshouding word 'n volstreekte afhanklikheid van en onderwerping aan God gesimboliseer. In hierdie houding bely die bidder om alle eie grootheid teenoor God te wil verloor en

slegs God in sy grootheid te erken. Oor hierdie gebedshouding spreek Paulus in 1 Korintiërs 14:25. Hy spreek daar oor 'n buitestander (ongelowige of onkundige) wat deur die profesie so getref word, dat hy op sy aangesig val, God aanbid en verkondig dat God werklik onder hulle is. Hierdie houding is ook die houding wat in die boek Openbaring steeds gepaard gaan met aanbidding (vgl. Openbaring 4:10; 5:14; 7:11; 11:16; 19:4). Weer eens is die Ou-Testamentiese agtergrond hier onmiskenbaar. Die houding "neerwerp in aanbidding" het die Nuwe-Testamentiese gemeente geleer van die Ou-Testamentiese volk van God (vgl. Genesis 17:3, 17; Levitikus 9:24; Josua 5:14; Rigters 13:20; 1 Konings 18:39; Nehemia 8:7).

Die liggaamshoudings wat in die Nuwe Testament geskets word as simboliese uitdrukking van die karakter van gebed, kan slegs afgeskeep word tot nadeel van die gebedslewe. In die Nuwe Testament - sowel as in die Oue - is gebed nie net 'n kwessie van woorde nie, maar ook van die hele liggaam. Dit is deel van die geheelbeeld van die persoon wat ons in die Skrif teëkom en wat ons op baie maniere ontgroeit. Die hele persoon - ook met betrekking tot sy liggaamlikheid - is in die Skrif betrokke by gebed.

3. Ontheiliging van gebed

Gebed is 'n heilige saak. In gebed moet ons geen ander doel hê as om God met alle opregtheid te nader nie. Dat dit nie altyd in die Nuwe-Testamentiese periode verstaan word nie, blyk uit 1 Korintiërs 11: 2-15. In die Korinte-gemeente het sekere vroue gebed en profesie misbruik om uit te lok.

Ons kan die saak waarom dit gaan, aflei uit die woorde wat Paulus gebruik. In 1 Korintiërs 11: 4 sê Paulus dat elke man wat bid of profeteer sy hoof oneer aandoen as hy - letterlik vertaal – iets het "wat van sy kop af hang". Die uitdrukking wat Paulus gebruik, laat 'n mens dadelik dink aan 'n sluier. 'n Man mag nie, soos 'n vrou, 'n sluier dra terwyl hy bid of profeteer nie. So geld ook die omgekeerde, dat elke vrou haar hoof oneer aandoen wanneer haar "hoof nie bedek is nie," (1933/'53 vertaling); sy "nie iets op haar kop wil sit nie" (1983 vertaling) terwyl sy bid of profeteer (1 Korintiërs 11:5). Op grond van die woorde wat in vers 4 gebruik word sal die woord wat in ons 1933/'53 vertaling met "hoof (wat) nie bedek is nie" weergegee word, verstaan word as "ongesluierd".

In die dae van die Nuwe Testament was dit nie meer 'n verpligting vir 'n vrou om 'n sluier te dra nie. In daardie dae, in die hele Griekeland en Italië, het elke vrou egter 'n rok met 'n sjaal, 'n soort stola gedra wat oor die kop gegooi kon word soos 'n sluier. Dit was 'n "palla" genoem. In tye voor die Nuwe Testament was dit 'n verpligting om hierdie palla oor te gooi wanneer 'n vrou in die openbaar verskyn het. Alhoewel die verpligting om die palla te dra in die Nuwe-Testamentiese tyd verdwyn het, het die palla

sy gevoelswaarde behou. Die palla het tipies aan 'n vrou behoort. 'n Man sou nooit daaraan gedink het om die palla te dra nie.

Terloops kan opgemerk word dat hierdie gedeelte nie handel oor die vraag of vroue 'n hoed in die samekomste van die gemeente moet dra nie. Die palla wat in hierdie gedeelte ter sprake is, het 'n heeltemal ander gevoelswaarde, as teken van vroulike eerbaarheid, as die hoed in ons dae. In ons dae is 'n hoed vir 'n vrou niks meer as 'n willekeurige kledingstuk nie. Daarbenewens het hoede, soos ons dit ken, destyds nog nie bestaan nie.

Dit is juis as gevolg van die spesifieke funksie wat die palla in die Nuwe-Testamentiese tyd gehad het, dat Paulus kan sê dat 'n vrou sonder 'n palla gelykstaande is aan 'n vrou waarvan die hoof geskeer is (1 Korintiërs 11:5). Dit word weer eens deur hom onderstreep in die volgende vers: "Want as 'n vrou se hoof nie bedek is nie, laat sy dan ook haar hare afsny". 'n Vrou wat niks van die palla wou weet nie en wat - dit was sekerlik waaroor dit in Korinte gaan - dit opsetlik afgewys het, het sodoende ontken dat sy 'n vrou is. Dit, sê Paulus, is net so onverstaanbaar as 'n vrou wat ontken dat sy 'n vrou is deur haar hoof te skeer. Geen vrou wat respek vir haar vroulikheid het, sal haar hoof laat skeer nie.

Paulus wil juis benadruk dat in die samekomste van die gemeente 'n vrou niks moet doen wat in stryd is met haar vrou-wees nie. Daar was blykbaar vroue in die Korintiese gemeente wat, terwyl hulle gebid en geprofeteer het, die palla van die hoof verwyder het. Die mans het immers ook gebid en geprofeteer sonder 'n palla. Hulle het geglo dat die feit dat hulle, net soos die mans, mag bid en profeteer, dat hulle op dieselfde manier as die mans toegelaat word. "Dit gaan in hierdie tekste in wese nie oor 'n hoofbedekking van die vroulike gemeentelide nie, maar oor haar vrou-wees en vrou-bly" (F. J. Pop). "Die gawe van gebed en profesie laat man-wees of vrou-wees nie vervaag nie. God gee sy gawes nie aan geslaglose mense nie, maar aan mans en vrouens" (J. van Bruggen). Paulus sê in vers 3 oor die posisie van mans en vroue in verhouding tot mekaar: "Maar ek wil hê dat julle moet weet dat Christus die hoof is van elke man, en die man die hoof van die vrou, en God die hoof van Christus". Die woord "hoof" verwys nie hier na iemand wat heerskappy uitoefen nie. Die Ou-Testamentiese agtergrond van die woord mag nie uit die oog verloor word nie. Dit is opvallend dat in die Ou Testament die terme "hoof", "begin" en "eersgeborene" dikwels in een asem gebruik word. In Hebreeus is die woorde "hoof" en "begin" afgelei van dieselfde stam, terwyl die "eersgeborene" ook as die "begin" tel. Al hierdie begrippe handel oor iemand wat ander voorafgaan en daardeur ook ander bepaal. Dit is hoe Christus die man se hoof is. In Christus word dit sigbaar hoe God die man (Adam) beskou het en waartoe Hy hom bestem het, naamlik om die beeld en die heerlijkheid van God te wees (1 Korintiërs 11:7). So is die man is ook die vrou se hoof. Die man moet die vrou wys wat dit beteken om die beeld

en die heerlijkheid van God te wees. Daarin lê die bestemming van die man in verhouding tot die vrou. Op dieselfde manier is God ook die hoof van Christus. Hier maak Paulus geen uitspraak oor die verhouding van die Vader met die Seun nie. In teologiese terme gesê: Ons het hier nie te make met 'n ontologiese nie, maar met 'n heilshistoriese verklaring. Hier word die wesenseenheid tussen die Vader en die Seun nie ontken nie, maar hier word die posisie wat Christus in sy amp inneem - in sy werk - teenoor God aangegee. Letterlik vertaal staan daar dat God die hoof is van "die" Christus, dit wil sê die Messias. In sy messiaanse werk word Christus in alle opsigte deur God bepaal. In hierdie sin is die man die hoof - die voorbeeld - van die vrou. Gebed mag nie misbruik word om die onderskeid tussen vrou-wees en man-wees te misken nie. "'n Vrou wat in die kerk bid of profeteer, sal wys dat sy haar vrou-wees so diep respekteer as 'n geskenk van God, dat sy nie daaraan sal dink om dit prys te gee nie" (FJ Pop).

In 1 Korintiërs 11, wanneer Paulus vroue wat gebed misbruik, waarsku om nie uiting te gee aan haar idees oor die vryheid waarop sy geregtig is nie, stel hy 'n baie spesifieke vorm van misbruik van gebed aan die orde. Dit is egter duidelik dat benewens hierdie spesifieke vorm van misbruik allerlei ander vorme denkbaar is. Daarbenewens is die gevaar van misbruik van gebed beslis nie net vir vroue nie, maar ook vir mans! Elke keer as ons gebed gebruik om ons eie idees te laat blyk, maak ons in wese dieselfde fout as waaroor Paulus in 1 Korintiërs 11 waarsku. Alhoewel Paulus vroue in 'n baie spesifieke situasie - en duidelik in 'n bepaalde tyd - in hierdie hoofstuk aanspreek, is sy woorde tog van die grootste belang vir elke bidder in elke situasie. Hoe maklik kan gebed deur elke bidder geannekseer word vir hul eie idees en sodoende ondergeskik gestel word aan hul eie doelwitte. Teen hierdie ontheiliging van gebed verset Paulus hom in 1 Korintiërs 11. Die wese van gebed self is in verset teen hierdie ontheiliging.

4. Eenvoud by gebed

Die gebed moet eenvoudig wees, onopgesmuk, sonder ydele herhaling van woorde. Jesus self wys met nadruk op die noodsaak hiervan in Matteus 6:7: "En as julle bid, gebruik nie 'n ydele herhaling van woorde soos die heidene nie, want hulle dink dat hulle deur hul baie woorde verhoor sal word". Jesus waarsku beslis nie teen lang gebede as sodanig nie.

Hy het ook gereeld - soos ons gesien het - lank en intens gebid. As daar baie is om oor te bid, kan ons lank en intens met God praat. Wat Jesus hier radikaal verwerp, is die gedagte dat daar iets verdienstelik is in die veelheid van woorde en dat God veral aandag gee aan gebed as daar baie woorde gebruik word.

Hierdie gedagte is tipies heidens. In alle heidense godsdienste staar

die godheid die mens in die gesig. Die mens moet die godheid aan sy kant kry en berou hê. Daarvoor moet hy opofferings maak en hoe meer offers gebring word, hoe meer druk word op die godheid uitgeoefen. Daarvoor moet daar gebed word, waarby dieselfde geld dat hoe meer woorde gebruik word, hoe meer druk word uitgeoefen op die godheid. As ons 'n ydele herhaling van woorde gebruik soos die heidene dit doen, sal ons veral moet nadink oor die opeenhoping van eiename, byname en erename van die godheid waarop die gebed gerig is. Die gebruik van hierdie menigte name is binne die sfeer van magie (toordery). Die magiese effek van gebed word verhoog deur die menigte name. Die godheid moet hoor as daar druk op hom uitgeoefen word deur al sy name te noem.

Jesus sê dat dit alles in sy kinders se gebedslewe afwesig moet wees. Hulle kan direk, sonder twyfel, na God kom. Wat Jesus daarmee bedoel, blyk uit die voorbeeld van die "Onse Vader" wat in die Matteus-evangelie, anders as in Lukas, direk verband hou met Jesus se woorde oor eenvoud in gebed (vgl. Lukas 11:1) (Matteus 6:9-13). In die "Onse Vader" hou Jesus vir ons 'n kort aanspreekvorm vir God voor, terwyl die verskillende bede ook kort en bondig geformuleer word.

Die gebed en ook die aanspreekvorm in die gebed mag kort en direk wees omdat dit nie nodig is dat God "vermurwe" moet word nie, soos wat die heidene dink nie. Op God hoef geen magiese praktyke toegepas te word nie. Jesus se motivering teenoor sy dissipels om sonder ydele herhaling van woorde te bid, lui so: "..... jul Vader weet wat julle nodig het voordat julle Hom vra". "Die God wat hulle hul Vader mag noem, het nie Homself onverskillig van die wêreld onttrek, sodat 'n mens sy aandag op allerlei maniere moet trek nie, maar die behoeftes van sy kinders is ten volle aan Hom bekend en vul Hom met vaderlike sorgsaamheid" (H. N. Ridderbos). Nou sou die gedagte by ons kon opkom dat, as God vooraf weet wat ons nodig het, gebed sondermeer agterweë kan bly. Dié gevolgtrekking mag egter nie uit Jesus se woorde gemaak word nie. Dat daar gebed moet word, word in Jesus se woorde veronderstel. Anders sou Hy nie die "Onse Vader" aan sy dissipels geleer het in direkte aansluiting by hierdie woorde nie. Volgens Jesus se woorde gaan dit net oor die "hoe" van gebed. Die manier om te bid is op die spel. Die hele klem val net op één kant van die waarheid - 'n manier van praat wat ons gereeld elders in die Nuwe Testament teëkom. Die feit dat Jesus sy dissipels op die eenvoud van gebed moes wys, bewys dat hulle ook oop was vir die heidense denke wat deur Jesus verwerp is. Per slot van rekening het hierdie heidense denke duidelik deurgedring in die Joodse wêreld van Jesus se dae. Jesus moes vir die skrifgeleerdes en Fariseërs "Wee julle" sê, omdat hulle lang gebede gedoen het vir die skyn (Matteus 23:14; Markus 12:40; Lukas 20:47). Die gevaar waarteen ons in Matteus 6:7 gewaarsku word, is oral waar godsdiens uitgelewe word.

Dit is in hierdie verband betekenisvol dat die werkwoord wat

weergegee word deur "ydele gebruik van woorde" in die eerste plek die betekenis het: "gedagteloos praat", "babbel", "klets". Waar 'n betekenislose menigte woorde gebruik word, kan die hart nie in daardie woorde gehoor word nie. Die woorde word "sommer net" uitgespreek. Bid word 'n "onnadenkende praatjie". Vanuit hierdie heidense siening van gebed gaan dit immers nie eintlik oor die inhoud van gebed nie, maar oor die vloei van woorde in gebed. Met hierdie siening moet dit eindig in 'n veruitwendiging waarin die hart nie meer deelneem nie, maar stilbly.

Omdat die gevaar van die veruitwendiging van godsdiens deur alle eeue relevant bly, bly Jesus se waarskuwing ook deur alle eeue relevant. Keer op keer moet ons waak teen die gebruik van 'n betekenislose menigte woorde. Dit mag ons nie ontgaan dat die menigte woorde wat deur Jesus verwerp word, hoofsaaklik fokus op 'n betekenislose opeenhoping van die name van God nie. Die eenvoud van gebed sluit ook in dat God in soberheid in gebed aangespreek word.

5. Vas by gebed

"Vas" en "bid" kom 'n paar keer saam in die Nuwe Testament voor. Van Anna, die profetes, op die grens van die Ou en Nuwe-Testamentiese bedeling, lees ons in Lukas 2:37 dat sy God gedurig in die tempel "met vaste en gebede" gendien het, nag en dag. Jesus lê ook 'n baie noue verband tussen vas en bid. Die beskrywing van die genesing van die seun wat maansiek was, eindig in Matteus met die woorde van Jesus: "Maar hierdie geslag gaan nie uit behalwe deur gebed en vas nie" (Matteus 17:21; vgl. ook Markus 9:29). Ons lees van Paulus in Handeling 9 dat hy die eerste drie dae na sy bekering nie geëet of gedrink het nie, en terselfdertyd dat hy gedurig in gebed was (Handeling 9:9, 11). In die beoefening van die gebedslewe van die oudste gemeente, was die verband tussen vas en gebed ook bekend. Toe Paulus en Barnabas vir sendingwerk uitgestuur is, het die gemeente van Antiogië gevas en gebid, en nadat hulle hulle die hande opgelê het, is hulle laat gaan (Handeling 13:3). Die bevestiging van die ouderlinge in die verskillende gemeentes wat Paulus gestig het, het ook geskied onder gebed en vas. Lukas vertel in Handeling 14:23 van Paulus en Barnabas: "En hulle het in elke gemeente vir hulle ouderlinge gekies, en hulle, ná gebed en vas, opgedra aan die Here in wie hulle geglo het".

Die verband tussen vas en gebed het sy wortels diep in die Ou Testament. In die Ou-Testamentiese bedeling was vas verpligtend op die Versoendag. Boonop het mense by allerlei geleenthede gevas. Ons lees byvoorbeeld in die Ou Testament oor 'n vas vir berou oor 'n sonde (1 Samuel 7:6; 2 Samuel 12:21, 22) en te midde van dreigende gevare (2 Kronieke 20:3). Ons vind ook die verband tussen vas en gebed in die Ou Testament byvoorbeeld in Psalm 35:13; Daniël 9:3 en Joël 1:14.

Die verskillende tekste toon dat vas twee hoofdoelwitte gehad het:

vernedering en konsentrasie. Veral in verband met gebed is konsentrasie die hoofdoel van vas. Meer algemeen is verootmoediging - selfs waar gebed nie spesifiek genoem word nie - die doel van vas.

Juis omdat vas vir baie mense vandag buite die gesigsveld geraak het, is dit sinvol om die noue verhouding wat nie net in die Ou- nie, maar ook in die Nuwe Testament, tussen gebed en vas vasgelê word, te onderstreep. In belangrike sake soos - wat die Nuwe Testament betref - die stuur van Paulus en Barnabas vir sendingwerk en die bevestiging van ouderlinge in hulle amp, het mense nie net gebid nie, maar was hulle ook bewus van die noodsaaklikheid om op daardie gebed te konsentreer deur te vas. Wat ons oor vas lees, laat ons sien dat gebed - veral as dit by belangrike aangeleenthede kom - nie "sommer gemaklik" kan gebeur nie. Bid vereis ons hele persoonlikheid. Ons moet dan alle aandag by ons gebed bepaal sodat ons aandag nie deur ander dinge afgelei word nie. Ons moet dan op die Here konsentreer. As ons in hierdie verband 'n naam wil noem, dink mens aan Calvyn. Hy het die betekenis van vas verstaan. Vas waaraan mense die gedagte van verdienstelikheid gekoppel het, is radikaal deur hom verwerp, maar hy het ten gunste van vas as sodanig in duidelike terme gepleit. Hy praat selfs van die "plig van herders om tot vas te vermaan om ootmoedig die Here te bid om sy toorn af te wend in tye van pestilensie, hongersnood en oorlog". Sedert die dae van Calvyn het die noodsaak aan vas beslis nie verminder nie. Ons lewens is nog besiger en meer gejaagd as in vorige eeue. Daarom is die gevaar vir ons om "maar net te bid" groter as ooit. Ons moet meer as ooit op gebed fokus.

In die verlede het vas, waardeur konsentrasie op gebed verkry is, altyd gepaard gegaan met onthouding van voedsel. Ons wil nie ontken dat selfs in hierdie vorm, vas 'n blywende betekenis vir ons eie tyd het nie. Tog bly die vraag of die onthouding van voedsel in ons tyd die aandag ontvang wat dit vroeër gekry het. Miskien word ons veral in ons tyd geroep om by die vas ons te onthou van alles wat in die weg staan van ons konsentrasie op ons gebed. Ons kan ons voorstel dat hierdie dinge vir ons hoofsaaklik op die gebied van ons werk lê wat dreig om ons te oorweldig, of - omgekeerd - op die gebied van ontspanning waaraan al ons tyd en aandag gewy word. "Laat daarom die onthouding, wat vir elkeen anders is, op 'n ander gebied sal lê, ons nie bang maak nie. Vir sommige kan dit minder lees beteken, vir ander te veel vergaderings" (Th. A. Delleman). As ons tyd het vir alles, maar geen tyd oor het vir gebed nie, moet ons ons afvra of die vas en gebed wat ons in die Nuwe Testament vind, en wat nie minder duidelik as in die Ou Testament is nie, nie in ons gebedslewe hoort nie. 'n Sekere askese is onontbeerlik in gebed.

Die tweede element wat vir vas bepalend is - die verootmoediging -, moet nie uit die oog verloor word nie. Ons verootmoediging voor God kan gestalte kry deur die dinge wat op sigself goed is, bewustelik te weerhou. Hierin maak ons dit duidelik dat verootmoediging nie net vir ons woorde is

nie, maar ons erns is.

Vas - in watter vorm dit ook al plaasvind - word ook bedreig deur die gevaar van veruitwendiging. Die profeet Joël moes hom reeds verset teen vas waar die klere geskeur is, maar nie die hart nie (Joël 2:13). Aan die vas moet die persoon se lewe ook beantwoord. Gebed vereis spesiale tye van konsentrasie en verootmoediging. Gebed moet veral in die konteks van 'n lewe wat deur God geheilig is, staan. "As u wil vas, moet u mond en maag nie net weerhou word van gewone kos nie, maar alles wat binne-in u is, moet vas. U ore moet hulself afsluit van allerlei lelike vuil praatjies en grappies, u oë van alle brutale wellus; jou tong moet weerhou word van alle vloeke en smaad en laster, jou hande van alle valsheid en diefstal. Jou hart moet alle onrein gedagtes verban, jou voete moet hulle van alle verdagte bewegings weerhou, jou liggaam moet hom weerhou van alle irriterende gebare. Kortom, vul nie die maag van jou hart, van jou spraak, van jou lewe en gewete met onchristelike skelmstreke nie!" (Bernard van Clairvaux).

6. Worstel in gebed

Die geloofslewe dra die karakter van 'n stryd. In die nuwe Testament val die nadruk telkens hierop — veral in die briewe van Paulus. In Filippense 1:30 praat Paulus oor die stryd van die Filippense. Dit is — so sê hy — "dieselfde stryd ... as wat julle in my gesien het en nou van my hoor". In Kolossense 1:29 gee Paulus die volgende tipering van sy inspanning om die mense tereg te wys, te onderrig en in Christus volmaak voor te stel: "..... waarvoor ek arbei en stry volgens sy werking wat in my werk met krag". In die volgende vers spreek Paulus hierdie stryd weer aan: "Want ek wil hê dat julle moet weet wat 'n groot stryd ek oor julle het, en oor die wat in Laodisea is en almal wat my aangesig in die vlees nie gesien het nie " (Kolossense 2:1). Paulus sê oor sy stryd, veral oor die moeite wat hy moes doen om die evangelie te verkondig, in 1 Tessalonisense 2:2: "..... maar alhoewel ons vantevore, soos julle weet, in Filippi gely het en mishandel is, het ons in onse God vrymoedigheid gehad om aan julle die evangelie van God te verkondig onder veel stryd". In 1 Timoteus 4:10 wys Paulus waarom dit vir hom moontlik was om die stryd te voer: "..... want hiervoor arbei ons ook en word ons gesmaad, omdat ons gehoop het op die lewende God wat 'n behouder is van alle mense, insonderheid van die gelowiges". Aan die einde van sy lewe kon Paulus sê, soos hy doen in 2 Timoteus 4:7: "Ek het die goeie stryd gestry". Hoewel Paulus as apostel 'n geheel eie stryd gevoer het, is dit duidelik, dat die stryd bepalend is vir die lewens van alle gelowiges. Wat die stryd so swaar maak is die feit dat ook allerlei bomenslike magte hulle verset teen God se werk, soos dit in en deur die gelowiges gestalte kry. In Efesiërs 6:12 sê Paulus dat die gelowiges nie worstel "teen vlees en bloed nie, maar teen die owerhede, teen die magte, teen die wêreldheersers van die duisternis van hierdie eeu,

teen die bese geeste in die lug". Wanneer Paulus in Efesiërs 6 die wapenrusting skets waarin die gelowiges teen hierdie magte kan staande bly, eindig hy met die woorde: "..... terwyl julle met alle gebed en smeking by elke geleentheid bid in die Gees" (Efesiërs 6:18). Gebed is 'n magtige wapen in die geestelike stryd van die gelowiges.

Daarom roep Paulus in Romeine 15:30 die gemeente in Rome ook op om saam met hom in gebed te stry (worstel). Toe ons in verband met voorbidding hierdie teks ter sprake gebring het, het ons gesê dat Paulus by die skryf van die brief aan die Romeine op die punt was om na Jerusalem te gaan waar hy groot moeilikhede voorsien het. Agter hierdie moeilikhede het die magte gestaan waarteen die verset met gewone menslike middele ontoereikend was. Paulus het geweet dat hy die moeilikhede alleen met God se hulp sou kon oorwin. Vandaar dat Paulus sy toevlug soek by God in gebed en ook ander oproep om saam met hom te bid.

Dié gebed — soos ons daarvoor lees in Romeine 15:30 — is egter geen eenvoudige saak nie. Die ganse stryd van die geloof vind in die gebed sy klimaks. In dié gebed worstel die gelowige met alle duistere magte om sy houvas alleen in God self te vind. In dié gebed word van die kant van die gelowige die beslissende slag teen die duistere magte gelewer. Dit is immers geen stryd teen vlees en bloed nie. Daarom is die stryd nie te besleg met menslike middele nie. In dié gebed waarin daar gegryp word na die bomenslike, moet die stryd gestry word.

Stry (worstel) in gebed vind ons nog 'n tweede keer in die briewe van Paulus, naamlik in Kolossense 4:12. Hier word van Epafras gesê dat hy in sy gebede altyd vir die Kolossense stry, dat hulle "volmaak en volkome mag staan in die ganse wil van God". Ook hier gaan dit weer daarom dat God se werk voortgesit moet word. Daarop wys stellig die woorde "volmaak en volkome mag staan in die ganse wil van God". Hierteen verset egter allerlei duistere magte hulle. Gebed is die middel om hulle teen hierdie magte te keer.

Die tekste wat van worsteling in gebed praat, word ook deur mense geassosieer met die worsteling van Jakob by Jabbok (Genesis 32:24). Dit is waarskynlik nie korrek nie. Vir Paulus gaan dit nie oor 'n stryd met God, om met God se wil te verenig nie, maar om 'n stryd teen die magte wat probeer om God se werk te ontwig.

Die geestelike stryd waarvoor ons in die Nuwe Testament lees, het deur die eeue heen nie sy ywer verloor nie. Selfs nou is daar bomenslike magte wat die werk van God teëstaan. Ons het egter nou selfs in gebed 'n kragtige wapen gekry in die stryd teen hierdie magte.

7. Nugterheid by gebed

Nugterheid en gebed word deur Petrus uitdruklik aan mekaar verbind in 1 Petrus 4:7b: "wees dan ingetoë en nugter, om te kan bid". Gebed

sonder nugterheid is nie moontlik nie.

Met die woord "nugterheid" dink ons direk aan die gebruik van - wat ons noem - gesonde verstand. 'n Nugter persoon is iemand wat homself nie laat meevoer deur sy gevoelens nie, maar weet hoe om alle situasies verstandig te beoordeel. As ons praat oor iemand wat 'n nugtere siening van dinge het, bedoel ons iemand met 'n verstandige siening van dinge. Deur gesonde verstand te gebruik, kan sake in die regte perspektief gesien word. Dit is die betekenis van die woord "nugterheid".

In die Nuwe Testament het nugterheid ook alles te doen met die sien van dinge in die regte perspektief. In die Nuwe Testament is dit egter nie die verstand wat die regte perspektief bepaal nie.

Slegs waar die karakter van die tyd waarin ons leef erken word, kan ons die regte perspektief hê. Na die oproep "..... wees dan ingetoë en nugter, om te kan bid" laat Petrus in die eerste gedeelte van 1 Petrus 4:7 die versekering voorafgaan: "..... En die einde van alle dinge is naby". Alleen waar hierdie versekering ter harte geneem word, kan ook die oproep tot nugterheid ter harte geneem word. Hierdie koppeling van nugterheid aan die wete dat die einde van alle dinge naby is, kom nog baie meer voor in die Nuwe Testament. In 1 Korintiërs 15:34 kom die vermaning "Wees nugter op die regte manier" voor in 'n hoofstuk wat handel oor die opstanding van die dode. 'n Soortgelyke vermaning word gegee in 1 Tessalonisense 5:6: "Laat ons dan nie slaap soos die ander nie, maar laat ons waak en nugter wees". In die konteks waarin hierdie vermaning staan, word daar eksplisiet verwys na die dag van die Here wat nie die gelowiges soos 'n dief in die nag moet oorval nie, omdat hulle kinders van die dag en kinders van die lig is (1 Tessalonisense 5:1-5). Direk hierna herhaal Paulus nogmaals die vermaning: "Maar laat ons wat van die dag is, nugter wees" (1 Tessalonisense 5:8). Ook elders in die eerste brief van Petrus staan die vermaning tot nugterheid in die kader van die einde van alle dinge. So sê Petrus in 1 Petrus 1:13: "Daarom, omgord die lendene van julle verstand, wees nugter en hoop volkome op die genade wat julle deel word by die openbaring van Jesus Christus". Wanneer hier gepraat word van die "openbaring van Jesus Christus" moet ons nie dink aan sy verskyning in die vlees nie, maar aan sy koms in heerlijkheid by die einde van alle dinge. Wanneer dit oor eergenoemde gaan, is dit meer voor die hand liggend dat oor geloof gepraat sou word. Omdat Petrus oor die hoop praat, is dit eerder laasgenoemde wat bedoel word. Ook in hoofstuk 1 plaas Petrus die nugterheid in een lyn met die vestiging van die hoop op die koms van Jesus aan die einde van alle dinge. Nugterheid is dus in die Nuwe Testament bepaald nie 'n saak van die goeie gebruik van sogenaamde "gesonde verstand" nie. Nugterheid is aanwesig waar dinge in die lig van die einde van alle dinge gesien word. In die lig van hierdie nugterheid is baie dinge vir ons tydelik, maar vir ander is dit alles. Ons leer dan die houding wat Paulus in 1 Korintiërs 7:29-31 beskryf: "Maar dit sê ek,

broeders, die tyd is kort; van nou af moet ook die wat vroue het, wees asof hulle nie het nie; en die wat ween, asof hulle nie ween nie; en die wat bly is, asof hulle nie bly is nie; en die wat koop, asof hulle nie besit nie; en die wat hierdie wêreld gebruik, asof hulle dit nie ten volle gebruik nie; want die gedaante van hierdie wêreld gaan verby". Die wete dat die einde van alle dinge naby is, laat ons nie die dinge van hierdie lewe verwaarloos nie. Dit maak wel duidelik dat die betekenis van daardie dinge relatief is.

Hierdie nugterheid moet natuurlik 'n uitwerking op die gebed hê. Wanneer die dinge van hierdie lewe - in die lig van die einde van alle dinge - nie alles vir ons is nie, kan daardie dinge nie meer die sentrale plek in ons gebed inneem nie. Om reg te kan bid, moet ons alle dinge in die regte perspektief, in Christelike nugterheid sien.

Dit val op dat Petrus nie sy versekering dat die einde van alle dinge naby is, baseer op bepaalde waarnemings en verskynsels in hierdie wêreld nie. Hy lees nie die koms van die einde van alle dinge uit 'n bepaalde verloop van die wêreldgeskiedenis nie. Petrus se versekering is 'n versekering wat gegrond is in die werk van Christus. Petrus weet dat Christus "in hierdie laaste tye" geopenbaar is (1 Petrus 1:20). Deur die werk wat Christus verrig het, het die einde van die tyd reeds aangebreek. Sedert die voltooiing van Christus se werk staan die hele wêreldgeskiedenis in die teken van die einde. Omdat die einde van die tyd al aangebreek het, sal ook die einde van alle dinge aanbreek. Die hele tyd tot die dag van die einde van alle dinge dra die karakter van 'n tussentyd. Petrus weet van 'n einde van alle dinge wat voor hom is, want die einde van die tye is al agter hom.

Dit maak die blywende betekenis van Petrus se oproep tot nugterheid duidelik. Die oproep van Petrus vind nie sy grond in 'n visie van 'n ontwikkeling van wêreldgebeure wat verkeerd en dus verouderd geblyk het nie. Die oproep tot nugterheid het sy betekenis deur alle eeue heen, omdat die tyd sy karakter radikaal verander het deur die werk wat Christus verrig het. Die tyd van hierdie wêreld - hoe lank dit ook al geduur het sedert Christus se verskyning en nog sal duur - is 'n tussentyd, vasgevang tussen die einde van die tyd en die einde van alle dinge. Christelike nugterheid is telkens noodsaaklik. Die einde lei tot nugterheid en hierdie nugterheid bepaal weer gebed. "Nugterheid, gebed en die einde, hierdie drie hoort bymekaar. In hierdie konteks leef die kerk" (M. H. Bolkestein).

8. Vrymoedigheid by gebed

In gebed mag - en moet - ons God met vrymoedigheid nader. Dit sê Hebreërs 4:16: "Laat ons dan met vrymoedigheid na die troon van die genade gaan, sodat ons barmhartigheid kan verkry en genade vind om op die regte tyd gehelp te word".

In hierdie vers word gebed nie eksplisiet genoem nie, tog gee die

bewoording wat in die vers gebruik word rede om (allereers) aan gebed te dink. Vir die woord "gaan" word 'n woord gebruik wat in die Griekse vertaling van die Ou Testament die spesifieke uitdrukking is vir die priesterlike nadering tot God (προσέρχομαι). By hierdie nadering het die priester 'n tweërlei taak: om te offer en te bid. In die Nuwe-Testamentiese bedeling is nie net enkeles nie, maar alle gelowiges priesters. Wanneer gesê word: "Laat ons gaan", is dit 'n oproep tot alle gelowiges. Die gelowiges het egter nie meer 'n offer om te bring nie. In die konteks van Hebreërs 4:16 word die offer uitdruklik toegeken aan Christus, die Enigste Hoëpriester (Hebreërs 5:5). By die priesterlike nadering van alle gelowiges tot God, kan dan ook aan niks anders gedink word as aan biddend nader tot God nie. In die konteks kom gebed buitendien wel eksplisiet aan die orde (Hebreërs 5:7).

In Efesiërs 3:12 is die situasie soortgelyk wanneer gesê word dat die gelowiges in Christus "die vrymoedigheid en die toegang het met vertroue deur die geloof in Hom". Vir die woord "toegang" word weer 'n uitdrukking gebruik wat spesifiek tot die Ou-Testamentiese terminologie met betrekking tot die priesterdiens behoort (προσαγωγή). Ook hier word gebed nie eksplisiet genoem nie, maar gebed kom wel in die gedeelte wat volg uitdruklik ter sprake (Efesiërs 3:14).

In 1 Johannes 3:21 word die woord "vrymoedigheid" eksplisiet gebruik in verband met gebed. In 1 Johannes 3:21, 22 sê Johannes: "Geliefdes, as ons hart ons nie veroordeel nie, dan het ons vrymoedigheid teenoor God; en wat ons ook al bid, ontvang ons van Hom, omdat ons sy geboie bewaar en doen wat welgevallig is voor Hom". So ook sê hy in 1 Johannes 5:14: "En dit is die vrymoedigheid wat ons teenoor Hom het, dat Hy ons verhoor as ons iets vra volgens sy wil". Nou is die woord "vrymoedigheid" so 'n Nuwe-Testamentiese woord waarvan ons die betekenis baie maklik in 'n verkeerde rigting soek. Die woord "vrymoedigheid" sou ons waarskynlik maklik koppel aan ons gevoelslawe. Ons kan sê dat ons vrymoedigheid tot iets voel. Vrymoedigheid is vir ons 'n baie persoonlike en subjektiewe begrip. Die redes waarom ons meen vrymoedigheid te besit is dan ook van 'n baie persoonlike en subjektiewe aard.

In die Griekse wêreld beteken die woord wat in Afrikaans met "vrymoedigheid" vertaal word oorspronklik die reg van die vrye burger van 'n stad om op 'n volksvergadering sy mening te lug. Dit gaan dus by dié woord nie oor 'n subjektiewe gevoel nie, maar oor 'n objektiewe reg. Die "vrymoedigheid" — dit wil sê die reg tot vrye spraak — kom elke vrye burger toe as 'n onvervreembare reg. Later het die woord 'n meer algemene betekenis gekry wat dit sonder twyfel ook in die Nuwe Testament het. Die woord bly by al die betekenisveranderings nogtans 'n woord uit die objektiewe sfeer van die reg en word nooit tot 'n woord uit die subjektiewe sfeer van die gevoel nie.

Vrymoedigheid is dan ook in die Nuwe Testament geen eienskap van die gelowiges self nie, maar 'n reg wat aan hulle deur God geskenk is, wat in die geloof aanvaar en geken word. Die vrymoedigheid is dit wat die gelowiges tipeer as burgers van die koninkryk van die hemel. Dit is nie so dat die gelowiges soms vrymoedigheid voel om na die troon van genade te gaan en soms nie. Vrymoedigheid is 'n reg wat alle gelowiges onder alle omstandighede toekom. 'n Mens kan hierdie reg ignoreer en in hierdie opsig nie uit geloof lewe nie. Daarom kan die waarskuwing gehoor word om nie die vrymoedigheid weg te werp nie (Hebreërs 10:35). Van God se kant bly die vrymoedigheid nogtans, as 'n reg vir die gelowiges, steeds staan. Alle gelowiges mag as burgers van die koninkryk van die hemel hulle op dié reg beroep en so die vrymoedigheid beoefen. Die karakter van die vrymoedigheid kom die duidelikste uit in Efesiërs 3:12, wanneer gesê word dat die gelowiges die vrymoedigheid het deur die geloof in Hom, naamlik Christus. Hier blyk dat die gelowiges die vrymoedigheid nie vanuit hulleself besit nie. hulle kan die vrymoedigheid ook nie opwek of bevorder nie. Die vrymoedigheid moet geskenk word en kan dan alleen in geloof ontvang word.

Miskien sou 'n oppervlakkige lees van 1 Johannes kan lei tot die gevolgtrekking dat dit hier anders is en dat vrymoedigheid wel iets uit die gelowige self is. In 1 Johannes 3:21, 22 word vrymoedigheid immers in verband gebring met die bewaring van die gebooie deur die gelowiges en die doen van wat welgevallig is voor God se aangesig, terwyl in 1 Johannes 5:14 vrymoedigheid en bid volgens God se wil aan mekaar gekoppel word. So word die indruk gewek dat vrymoedigheid tog weer — subjektief — afhang van die lewe van die gelowiges in die diens van God.

Dit mag ons dan egter nie ontgaan dat in 1 Johannes 3:23 die bewaring van die gebooie allereers nader verklaar word as geloof in die naam van God se Seun Jesus Christus nie. Dit blyk uit die vers wat 1 Johannes 5:14 voorafgaan, dat bid volgens God se wil verbind is aan die geloof in die naam van die Seun van God. Ook in 1 Johannes staan die vrymoedigheid dus nie los van die geloof nie en word die vrymoedigheid alleen geken waar, deur die geloof, God se gawe in sy Seun geken word. Daar word wel spesifiek in 1 Johannes 3:21-23 duidelik gemaak dat die geloof waardeur iemand die vrymoedigheid ontvang, geen teoretiese saak is nie, maar iets wat die lewe bepaal, soos dit veral in die liefde tot mekaar tot uiting kom. Alle gelowiges mag vrymoedigheid ken. Hulle ontvang van God die reg om vryuit in gebed tot Hom te spreek as burgers van sy ryk.

Ons mag nie gebed gering ag nie. Ons sal toegelaat word om met God in gebed te praat in ooreenstemming met die regte wat Hy aan ons gee en wat ons in die geloof ken. Ons moet nie ons vrymoedigheid prysgee nie, maar met vrymoedigheid tot God nader, sodat ons - soos dit in Hebreërs 4:16 verseker word - barmhartigheid ontvang en genade vind om te gelegener tyd hulp te verkry.

9. Egoïstiese motiewe by gebed

Een van die dinge wat Jesus die meeste gehaat het in die gedrag van die Fariseërs, is die selfsug in hulle gebede. Met hul gebed tot God het hulle hulself bedoel. Hulle het gebed "om deur die mense gesien te word", soos Jesus in Matteus 6:5 sê.

Om daardie doel te bereik het hulle so opvallend moontlik gebed. Hulle het daarvan gehou "om in die sinagoges en op die hoeke van die strate te staan en bid". Hul gebede op die hoeke van die strate was natuurlik veral opvallend. Daarmee word waarskynlik nie bedoel dat die Fariseërs op iedere willekeurige oomblik op die hoeke van die strate gaan staan en bid het nie. Op die agtergrond is waarskynlik die middaggebed wat om drie-uur die middag gebed is - die negende uur - toe die brandoffer gebring is. Uit die apokriewe boek Jesus Sirag weet ons dat in Jerusalem die teken tot dié gebed gegee was deur in die tempel op trompette te blaas (Sir. 50:17, 18).¹⁰ Die uur van gebed was daarmee vir die hele Jerusalem aangegee. Dit was die Fariseërs wat dit so gereël het dat hulle by die teken tot gebed presies op die besigste en mees opvallende plekke van die stad was. Soveel mense moontlik was dan getuies daarvan dat hulle nie die middaggebed oorgeslaan het nie. Hulle is vir die uur van gebed in die tempel verwag (vgl. Handeling 3:1), maar kon skynbaar "toevallig" nie betyds die tempel bereik nie en moes die gebed dus op straat plaasvind. Wat die indruk van besondere vroomheid moes wek was in werklikheid niks anders as 'n vertoning vir die mense nie.

Ons vind in Matteus 6:5 'n ernstige waarskuwing teen gebede waarin eie vroomheid gedemonstreer en eie eer gesoek word: "En wanneer jy bid, moet jy nie wees soos die geveinsdes nie; want hulle hou daarvan om in die sinagoges en op die hoeke van die strate te staan en bid, om deur die mense gesien te word. Voorwaar Ek sê vir julle dat hulle hul loon weg het". Die uitdrukking wat vertaal is met die woorde "weg het" is 'n spesifieke handelsterm in die Grieks uit die tyd van die Nuwe Testament. Die werkwoord beteken "die volledige betaling ontvang". Wanneer dié werkwoord op 'n papiertjie gedruk was, was dit 'n kwitansie vir betaling. Wie bid om deur mense geëer te word, het in dié menslike eerbetoon die kwitansie van die beloning al reeds in die hande. So iemand het al volledige betaling ontvang en hoef van God se kant niks meer te verwag nie. Die rekening is met die menslike eerbetoon reeds vereffen (vgl. ook

¹⁰ In "Aprokriewe Ou en Nuwe testament", van Jan van der Watt en Francois Tolmie, in "Die Wysheid van Ben Sirag" word dit as volg weergegee as 50:16, 17:

16. Dan het die seuns van Aaron geskreu; hulle het op silwer trompette geblaas; hulle het 'n groot geraas gemaak – sodat die Allerhoogste dit kon hoor.

17. En dan het al die mense vinnig almal met hulle gesigte op die grond geval om hulle Here wat enigiets kan doen, die allerhoogste God, te aanbid.

- Vertaler

Matteus 6:2, 16). 'n Ander voorbeeld van die Fariseese misbruik van gebed word in Matteus 23:5 gegee. Daar word gespreek oor gedenkseëls wat breed gemaak word en van some wat groot gemaak word. Uitdruklik word daarby gesê dat dit gebeur "om deur die mense gesien te word". Die gebruik van gedenkseëls (gedenktekens) is gebaseer op tekste soos Eksodus 13:9: "En dit moet vir jou as 'n teken wees op jou hand en 'n gedenkteken tussen jou oë, sodat die wet van die HERE in jou mond mag wees". Die gedenkseëls was klein kokertjies wat by die môregebed met rieme aan die voorhoof en op die linkerarm vasgemaak was. In dié kokertjies was twee klein perkamentrolletjies met daarop die woorde van Eksodus 13:1-10, 11-16; Deuteronomium 6:4-9; 11:13-21. Elke volwasse man uit die volk Israel was verplig om by die môregebed hierdie gedenkseël te dra. Daardeur word hy aan die wet van die HERE herinner en bely hy dat hy hom aan die wet van die Here wil onderwerp. Die skrifgeleerdes en fariseërs in die tyd van Jesus se omwandeling op aarde het hierdie gedenkseëls ekstra breed gemaak om hulle vroomheid ekstra te laat wys. Ook die some van die opperkleed wat nes die gedenkseëls elke Israeliet aan die wet van die Here herinner het, was deur hulle opvallend breed gemaak (vgl. Num. 15:38). Op hierdie poging om so — of anders — met behulp van gebed vir hulleself aandag te vra, ken die Nuwe Testament maar één reaksie: Jesus se "wee julle!" (byvoorbeeld Matteus 23:13). Met ons gebede mag ons nooit — op welke wyse ook al — ons eie eer najaag nie. Deur niks word gebed erger gedeformeer nie as deur 'n gebed wat in skyn op God gerig is, maar in werklikheid op onself. Alle gebede wat 'n vertoning is vir mense, is uit die bose. Daarom sê Jesus vir ons: "Maar jy, wanneer jy bid, gaan in jou binnekamer, sluit jou deur en bid jou Vader wat in die verborgene is; en jou Vader wat in die verborgene sien, sal jou in die openbaar vergelde" (Matteus 6:6).

Vir ons kan die gevaar om ander mense deur ons gebed te beïndruk op 'n effens ander gebied lê as vir die Fariseërs. Dieselfde gevaar bedreig ons egter nie minder as vir hulle nie. Ons kan nie 'n groter indruk maak deur op die hoeke van die strate te bid of gedenkseëls breed te maak nie. Ons kan probeer om 'n indruk te maak deur "mooi" te wil bid in die teenwoordigheid van ander. Eerbied vir God vereis dat ons die woorde van ons gebed met 'n sekere sorg formuleer, selfs al is ons volkome onself in gebed. Maar wanneer ons in die teenwoordigheid van ander moet voorgaan in gebed, sal ons onself moet afvra of ons die Here regtig wil eer met ons noukeurige formulering van ons gebed, of ons eie eer wil dien en met die formulering indruk wil maak op die ander aanwesiges.

Daar is 'n groot versoeking in die sogenaamde "gawe van gebed". Elke gawe is tegelyk 'n uitdaging. Die gawe van gebed word nooit aan iemand gegee om mee te spog nie. As 'n ware "gawe" is die van van gebed nie vanuit onself nie en is dit ook nie vir onself bedoel nie. As ons ons eie eer soek, kan ons hele gebedslewe deurdring en tot op die wortel

verrot. Raak opmerkings word in hierdie verband gemaak deur O. Hallesby, wanneer hy sê: "As 'n vergadering byvoorbeeld in u eie huis gehou word, hoe ernstig en volhardend bid u nie dat die vergadering ryklik geseën sal word nie. Maar as 'n soortgelyke vergadering in die bure se huis onderhou word, dink mense nie eers daaraan om daarvoor te bid nie, of, as hulle self moet praat, getuienis lewer of in 'n vergadering sing, hoe bid hulle nie vroeg en laat vir daardie vergadering nie! As mens nie self iets moet doen nie, voel jy heeltemal anders daarvoor, beide wat voorbidding en belangstelling in die vergadering betref".

Natuurlik is daar meer egoïstiese motiewe wat 'n uitwerking op ons gebed kan hê as net dié van eersug. Meer in die algemeen sê Jakobus: "Julle bid en julle ontvang nie, omdat julle verkeerd bid, om dit in julle welluste deur te bring" (Jakobus 4:3). Met die woord "welluste" hoef ons nie aan sensuele begeertes alleen of in die eerste plek te dink nie. Selfs wanneer die woorde "egbrekers" en "egbreeksters" in die volgende vers gebruik word, word dit nie letterlik bedoel nie. "Owerspel" word nader verklaar as "vriendskap van die wêreld". Die woord "welluste" in vers 3 gryp terug op dieselfde woord wat ook in vers 1 gebruik word. Daar word gesê dat uit die welluste, oorloë en vegterye voortkom. Met die "welluste" word hier dus bedoel die selfgerigtheid waardeur die mens homself alles wil toeëien en voortdurende met ander bots. Uit die volgende perikope blyk wat Jakobus, meer konkreet met die woord "welluste" bedoel: eiemagtig ander oordeel (Jakobus 4:11, 12); eiemagtig planne maak (Jakobus 4:13-17) en selfverryking ten koste van ander (Jakobus 5:1-6). In hierdie "sfeer" kan gebed nie lewe nie. Met 'n selfgesentreerde houding, moet elke gebed 'n "verkeerde" gebed word. So 'n gebed sal dan ook nie verhoor word nie. 'n Gebed met so 'n ingesteldheid is nie regtig op God gerig nie en bereik Hom ook nie. Die Here kan net uit 'n rein hart aangeroep word, soos gesê word in 2 Timoteus 2:22. Timoteus word hier vermaan om die vrede na te jaag met mense wat die geheim van so 'n gebed ken. Teenoor die mense wat uit 'n rein hart die Here aanroep - soos in Jakobus 4 - staan die mense wat "dwase en onverstandige strydvrage" vra (2 Timoteus 2:23). Soos ons reeds gesien het, mag ons bid vir allerlei dinge vir onself. Ons mag egter - selfs met wat ons vir onself bid - nooit selfsugtig op onself fokus nie. Wat ons vir onself bid moet ook God en ons naaste insluit. "Vir onself toebid" is 'n contradictio in terminis. Bid is immers alleen maar moontlik in 'n houding waarin ons nie meer egoïsties op onself gerig is nie, omdat egte gebed 'n stuk Godsdienst is. Ook in hierdie opsig maak O. Hallesby 'n raak opmerking. Hy sê dat 'n mens telkens weer tot die ontdekking kom, "dat 'n mens nie bid om God se wil te verstaan nie, inteendeel, dit is om God se wil en seën te verenig met ons eie wil en doel".

10. Die naaste en gebed

Ons verhouding met God staan nie los van ons verhouding met ons

naaste nie. In die evangelies word daar byvoorbeeld 'n verband gelê tussen God se vergifnis vir ons oortredings en die vergifnis wat ons skenk vir wat ander aan ons gedoen het. Dit word baie duidelik gestel in Matteus 6:14, 15: "Want as julle die mense hulle oortredinge vergewe, sal julle hemelse Vader julle ook vergewe. Maar as julle die mense hulle oortredinge nie vergewe nie, sal julle Vader julle oortredinge ook nie vergewe nie". Besonder indringend wys Jesus die onlosmaaklike verband van die vergifnis wat aan ons geskenk word en deur ons geskenk word in die gelykenis van die koning wat met sy slaaf wou afreken. (Matteus 18:23-35). Die kwytskelding van alle skuld vir die slaaf wat sy heer tien duisend talente verskuldig was, het nie plaasgevind nie, toe dit geblyk het dat die slaaf nie jammer was vir 'n medeslaaf wat hom maar honderd pennings skuld nie. Nadat gesê is dat die heer kwaad geword het en sy genadelose slaaf in die hand van die pynigers oorgegee het totdat hy hom alles betaal het wat hy toekom, volg die konklusie van die gelykenis: "So sal ook my hemelse Vader aan julle doen as julle nie elkeen sy broeder van harte sy oortredinge vergewe nie" (Matteus 18:35).

Die verband tussen die vergifnis wat aan ons en deur ons geskenk word, kan nie op so 'n manier verklaar word dat die vergifnis wat aan ons geskenk word, afhang van en gegrond is op die vergifnis wat ons geskenk het nie. Die vergifnis wat aan ons geskenk word is alleen afhanklik van en gegrond in die barmhartigheid van God. Dit is wel so dat ons alleenlik vergifnis kan ontvang waar ons bereidheid toon om self vergifnis te skenk. Die bereidheid om vergifnis te skenk, bewys dat ons besef wat dit beteken dat aan ons vergifnis geskenk word en is as sodanig 'n kenmerk van kindskap van God waarin die vergifnis wat God skenk, ervaar word. Jesus laat daar geen twyfel oor dat die bereidheid om vergifnis te skenk by ons geen enkele grens mag hê nie (vgl. Matteus 18:21, 22; Lukas 17:4). In verband met gebed is veral Matteus 6:14, 15 van betekenis, omdat hier oor die verband tussen vergifnis wat ons ontvang en wat ons skenk, gepraat word in 'n perikoop wat handel oor gebed. Direk voor die woorde van verse 14 en 15 is die woorde van die "Onse Vader" met die bede: "..... en vergeef ons ons skulde, soos ons ook ons skuldenaars vergewe". Omdat alleen vergifnis ontvang kan word daar waar bereidheid is om vergifnis te skenk, kan ons slegs om vergifnis bid wanneer ons die bereidheid toon om vergifnis te skenk. Waar ons nie bereid is om te vergewe nie, blokkeer ons die gebed om vergifnis.

Ons kom ook die woord oor die samehang tussen die vergifnis wat ons ontvang en wat ons skenk by Markus teë, en daar word hierdie woord eksplisiet met gebed in verband gebring: "En wanneer julle staan en bid, vergeef as julle iets teen iemand het, sodat julle Vader wat in die hemele is, ook julle jul oortredinge mag vergewe" (Markus 11:25). Die konteks van hierdie vers maak dat Markus waarskynlik by "bid" nie net aan gebed om vergifnis dink nie, maar oor gebed in die algemeen. In die voorafgaande

vers is daar sprake van bid en begeerte vir allerhande dinge. Markus maak dus duidelik dat bid sonder vergifnis in die algemeen - en nie net gebed om vergifnis nie - 'n onmoontlike ding is. "Om te bid" beteken niks as die hart nie gevul is met vergifnis nie. As die pad na die buurman versper word, beteken dit ook 'n blokkade – in alle opsigte - van die pad na God: "..... ons het almal al in ons lewens ervaar dat as ons oor ons medebroer of -suster negatief gedink en gepraat het, ons gebed versteur was. Dit was asof kontak met God nie bereik kon word nie" (Th. A. Delleman).

'n Besondere fokus hierop word gevind in 1 Petrus 3:7 waar 'n lyn getrek word van die getroude lewe na die gebedslewe. As verhoudings nie goed is in die huwelik nie, het dit direkte en drastiese gevolge vir die gebed. In die algemeen staan die verhouding met die naaste nie los van die verhouding tot God nie; te meer nog die verhouding met die huweliksmat. Vanweë die noue verhouding in die huwelik lê "gebedsaltaar in die gevaarlike gebied" en moet veral "die vlam van daardie altaar beskerm word teen die tog uit die hel" (H. Veldkamp).

Nadat Petrus die vroue in 1 Petrus 3:1-6 toegesprek het, sê hy vir die mans in vers 7: "Net so moet julle, manne, verstandig met hulle saamlewe en aan die vroulike geslag, as die swakkere, eer bewys, omdat julle ook mede-erfgename van die genade van die lewe is — sodat julle gebede nie verhinder mag word nie" Uit hierdie woorde blyk dit dat die boodskap van die evangelie wil deurwerk na die onderlinge verhouding binne die huwelik. Die houding van die man teenoor sy vrou, soos Petrus dit voorhou aan die mans wat hier tot geloof gekom het, was in daardie dae ongehoord. In daardie dae word die vrou as 'n besitting van haar man beskou. 'n Man wat tot geloof gekom het, moes egter leer om waarlik uit die geloof te leef, sodat die geloof ook sy houding teenoor sy vrou bepaal het.

Petrus vermaan die manne om "verstandig" (γνῶσις) met hulle vroue saam te lewe. die woord "verstandig" het hier die betekenis van "met respek". Die man moet respek hê vir sy vrou. Sy is mede-erfgenaar van die genade van die lewe. Hier word die hoë posisie wat man én vrou deur die geloof mag ontvang, aangedui. 'n Man moet sy vrou nie beoordeel na die posisie wat die maatskaplike struktuur aan haar toeken nie, maar na die posisie wat die boodskap van die evangelie aan haar toeken. Uiteraard geld dit ook omgekeerd vir die houding van die vrou teenoor haar man.

Wanneer die man nie reg laat geskied aan die posisie wat sy vrou kragtens die boodskap van die evangelie toekom nie, word die gebed belemmer. Verskil van mening bestaan oor die vraag of Petrus dink aan die gebede van man en vrou saam of dan wel net aan die gebed van die man. In die eerste geval word gesê dat by 'n verhouding binne die huwelik wat nie aan die norm van die evangelie beantwoord nie, die gesamentlike gebed nie kan funksioneer nie. In die tweede geval is die uitspraak nog meer omvattend. Dan word in die algemeen gesê dat die gebed van die

man wat nie die regte houding teenoor sy vrou het nie, nie kan funksioneer nie. Dit gaan dan nie alleen om die gebed wat die man saam met sy vrou bid nie, maar ewe goed om sy persoonlike gebed en om die kultiese gebed wat in die kring van die gemeente sy plek het. Omdat die manne aangespreek word in 1 Petrus 3:7, is dit wel voor die hand liggend dat die uitdrukking "julle gebede" verwys na die gebede van die manne wat aangespreek word. Die meervoudsvorm "gebede" sou kon wys op die verskillende soorte gebede wat belemmer word. Die verskillende sektore van die gebedslewe is nie van mekaar los te maak nie. Wanneer 'n man se verhouding met sy vrou nie reg is nie — of omgekeerd — het dit konsekwensies vir so iemand se hele gebedslewe. Die gebede word dan — so sê Petrus — "verhinder". Die uitdrukking "verhinder word" sou ook weergegee kon word met "die doel nie bereik nie". "Verhinderde" gebede is gebede wat nie hul doel bereik nie. Hulle kom nie tot God nie, maar val terug op onself.

As verhoudings in ons huwelik skeef gegroei het, beteken dit nie noodwendig dat ons nie die gebed agterweë gaan laat nie. Ons kan aanhou om ons aan gebed te wy omdat ons - bewustelik of onbewustelik - uitgaan van die gedagte dat ons getroude lewe los staan van ons gebedslewe. Hierdie verdeling van ons lewens is egter onmoontlik en beteken dat daar nie veel meer van ons gebede oorbly as net die vorm nie. As ons gebed 'n vorm geword het, het ons te doen met wat Paulus "verhinderde" gebede noem: gebede waarvan die vleuels swak is.

11. Volharding in gebed

In Lukas 18:1-8 vind ons 'n gelykenis wat spesiaal gegee is om die noodsaaklikheid van volharding in die gebed te onderstreep: die gelykenis van die onregverdige regter. Die betekenis word in die eerste vers soos volg aangedui: "En Hy het ook aan hulle 'n gelykenis vertel met die oog daarop dat 'n mens gedurig moet bid en nie moedeloos word nie". By 'n regter wat hom nie oor God bekommer nie en hom aan geen mens steur nie, soek 'n weduwee haar reg. Die woorde waarmee sy dit doen — "Doen reg aan my teenoor my teëparty" – herinner sterk aan Psalm 43:1 waar gebid word: "Doen aan my reg, o God, en verdedig my regsak teen 'n onbarmhartige volk; red my van die man van bedrog en onreg". Die gedagte wat by die gelykenis op die agtergrond staan, is die van die reg van die armes. Uitdruklik word oor reg in die gelykenis gespreek, terwyl die weduwee die beeld van die hulpelose en miskende armes is. Die slot van die gelykenis maak duidelik dat met die armes die volk van God bedoel word. Die uitdrukking God se "uitverkorenes" in vers 7 is immers 'n Ou-Testamentiese aanduiding vir die volk van God.

Toe die weduwee by die onregverdige regter bly aandring, kry sy haar reg. Dan is die vraag "Sal God dan nie reg doen aan sy uitverkorenes wat dag en nag tot Hom roep nie, al is Hy ook lankmoedig in hulle geval?"

eintlik geen vraag meer nie. Die regverdige God verskaf aan hulle wat syne is sekerlik reg as 'n onregverdige regter dit al doen aan 'n weduwee vir wie hy niks omgee nie. Die antwoord lui dan ook: "Ek sê vir julle dat Hy gou aan hulle reg sal doen".

Die reg wat hier ter sprake is, is niks anders as die heil van die koninkryk van die hemele nie. Die volk van God ("sy uitverkorenes") kan te midde van alle verdrukking en nood op dié heil bly wag. Die heil is immers deur Jesus aan die armes verkondig (vgl. Matteus 11:5), sodat hulle daarop aanspraak kan maak. In die hede van verdrukking en nood is die volheid van die heil egter nog nie gesien nie. Dit sal slegs die geval wees met die koms van die Seun van die mens (Lukas 18:8). Tot op daardie tydstip verg die belofte van verlossing deur Jesus geloof en volharding. Net soos die weduwee op die onregverdige regter aangedring het, kan die gelowiges God volhardend aanroep vir die volheid van die heil van die koninkryk van die hemele met die koms van die Seun van die mens. Daar is met reg gesê dat die gelowiges so aanhoudend kan opstaan vir hul regte, omdat dit nie hul eie reg is nie, maar God se reg wat op die spel is in die heil van die koninkryk van die hemele (K.H. Rengstorf).

Uit die boek Handelingte blyk dit dat daar in die oudste kerk nie net gebede nie, maar ook volhardende gebede was. Na Jesus se vertrek het die elf dissipels met sommige vroue en Maria, die moeder van Jesus, en sy broers "eendragtig volhard in gebed" (Hand. 1:14). Dit is die gebed vir die Heilige Gees wat oor die dissipels sou kom volgens Jesus se belofte, nie lank nadat Jesus weg is nie (Hand. 1:5). Toe Petrus in die gevangenis was, het daar "'n aanhoudende gebed tot God deur die gemeente vir hom opgegaan" (Handelingte 12:5).

In Paulus se briewe kom ons voortdurend die oproep tot volhardende gebed teë. In Romeine 12:12 vind ons die oproep tot volharding in gebed te midde van ander vermanings wat die egtheid van die Christelike lewe raak as: blydschap in hoop, geduld in verdrukking, diensbetoon aan die heiliges. Net so sê Paulus in Kolossense 4:2: "Volhard in die gebed". Hierdie oproep word in dieselfde asem genoem as die oproep tot waaksaamheid en tot danksegging en gebed met die doel om 'n deur oop te maak vir die verkondiging van die evangelie. Ons het reeds in die gedeelte oor "die tyd van gebed" gesien dat die werkwoord wat met "volhard" vertaal word, ook vertaal kan word met "om noukeurig te hou by". Die werkwoord kan dan verwys na die Joodse gewoonte om drie keer per dag te bid. Ons het egter reeds gesien dat die werkwoord in Romeine 12:12 en Kolossense 4:2 'n breër betekenis het, sodat die vertaling "volhard" verkies word. In dieselfde konteks het ons ook gevind dat Paulus in die tekste waarin hy praat van "bid ... altyd", "nag en dag", "bid sonder ophou", (Filippense 1:4; 1 Tessalonisense 3:10; 5:17; 2 Tessalonisense 1:11; 1 Timoteus 5:5) nie net dink aan die gewoonte om drie keer per dag te bid nie, maar aan volharding in gebed.

Die woorde wat Paulus gebruik in sy oproep tot volharding in Efesiërs 6:18 is opvallend: "..... terwyl julle met alle gebed en smeking by elke geleentheid bid in die Gees, en juis daartoe waak met alle volharding en smeking vir al die heiliges"¹¹ Vir die woord "waak"¹² word 'n woord in Grieks gebruik wat ook spesifiek nagwaak aandui. Paulus wys moontlik op die betekenis van die nagwaak in Efesiërs 6:18. Die nagwaak was in die ou kerk bekend en gebed het 'n sentrale plek in die nagwaak ingeneem.

Dit is duidelik dat volharding in gebed op baie plekke in die Nuwe Testament aangewys word as iets van groot belang vir die gebedslewe. Ons hoef nie die Nuwe-Testamentiese oproep tot volharding in gebed te interpreteer as 'n oproep om - sonder meer - elke oomblik wat beskikbaar is, vir gebed te gebruik nie. Dit word wel so verstaan in (veral vroeë) kerkgeskiedenis. Daar was selfs 'n monnik wat dertig jaar lank tussen elke twee happies brood en elke twee slukkies water opgehou het om tot God te bid. So verstaan, word gebed 'n doel op sigself en daarom 'n leë gewoonte.

Dan is gebed maar net om te bid. Die lewe van Paulus, en nie minder nie, die lewe van Jesus, vertoon 'n heel ander prentjie. Gebed was bepalend in hul lewens, sonder dat hulle elke oomblik gebid het. Stellig wil die oproep tot volharding in gebed dit vir ons duidelik maak dat gebed nie toevallig en iets bykomstig in ons lewens mag wees nie, maar dat dit ons lewens moet bepaal. "Ons gebede moet lewe en ons lewens moet gebed word, sodat ons in alles met God rekening hou" (M. W. Nieuwenhuijze). Daar is twee dinge wat uitstaan in die Nuwe-Testamentiese gesprek oor volharding in gebed. Die eerste is dat aanhoudende gebed die brug vorm tussen die "reeds" en die "nog nie" van verlossing. Veral die gelykenis van die onregverdige regter wys dit duidelik. Jesus het verlossing verkondig en almal wat volgens Sy woord glo, kry die reg tot verlossing. Terselfdertyd moet hulle aanhou om met volharding te bid vir daardie verlossing. Volharding in gebed staan in die spanning tussen die "reeds" en die "nog nie" van verlossing. Tweedens is die volhardende gebed in die Nuwe Testament toegespits op diens aan die Here, die voortgang van sy werk en die koms van sy koninkryk. Volharding het nie te make met persoonlike begeertes nie, maar word teologies bepaal. Dit dui op die aard van volharding. Die oproep tot volharding in gebed in die Nuwe Testament beteken nooit 'n lisensie om ons eie wil in gebed met God deur te voer nie. Die oproep beteken om aan te hou bid vir die saak van die Here.

Volharding in gebed is die korrekte antwoord op geloofsbeproewing.

¹¹ Versteeg wys hier op die letterlike vertaling van die Grieks wat baie ooreenstem met die 1933/'53 vertaling:

Voor de woorden die zijn vertaald met "bidt daarbij met aanhoudend bidden en smeken" staat letterlijk in het Grieks "bidt daarbij met alle gebed en smeking".

- Vertaler.

¹² ἀγρυπνέω

As die Here nie sy verlossing direk wys nie, is dit nie 'n rede om op te hou bid nie, maar om te volhard in gebed. Dit word ook baie duidelik gemaak deur die gelykenis van die onregverdige regter. Hierdie gelykenis lei dus tot die vraag: "..... as die Seun van die mens kom, sal Hy wel die geloof op die aarde vind?" (Lukas 18: 8). Geloof bewys homself as eg in volharding. Met die ware geloof, selfs waar ons nog nie op ons gebede verlossing sien nie, sal ons aanhou bid vir verlossing. So wys volhardende gebed dat ons met ons gebede, en daarin met ons geloof, erns maak.

12. Perke van gebed

Die oproep tot volharding in gebed beteken nie dat ons altyd vir alle dinge moet bid nie. God self kan vir ons perke aandui wat ons moet respekteer as ons bid.

Ons vind 'n voorbeeld hiervan in 2 Korintiërs 12:7-9. Hier vertel Paulus hoe 'n doring in die vlees aan hom gegee is, 'n engel van die Satan om hom met vuiste te slaan, sodat hy homself nie te veel sou verhef nie. Drie keer bid Paulus hieroor tot die Here, maar die Here sê vir hom: "My genade is vir jou genoeg, want my krag word in swakheid volbring."

Dit is nie meer vir ons moontlik om vas te stel wat Paulus met die doring in sy vlees bedoel nie. Vertaling is reeds 'n probleem. Die woord wat vertaal is "doring" kan ook "paal" of "kruishout" beteken. As daar aan 'n doring gedink moet word, is dit beslis 'n doring wat êrens in die vlees binnegedring het. Die beeld is dan die van 'n vreeslike lyding. Dit is des te meer waar as ons op die agtergrond van Paulus se woorde die metafoor van Num. 33:55 sou plaas. Daar word gepraat van die Kanaäniete wat, as die Israeliete hulle in die land sou laat aanbly, dorings in die oë sou wees en engels in die sye van die Israeliete. Dieselfde woord word gebruik in die antieke Griekse vertaling van die Ou Testament soos in 2 Korintiërs 12:7¹³. 'n Doring in die oog - een van die sensitiefste dele van die liggaam - is die slegste moontlike pyn. As 'n paal of kruishout oorweeg moet word, is die beeld dieselfde. Dié beeld spreek ook van 'n vreeslike marteling wat vir die vlees met dood moet eindig.

Paulus beskryf self die lyding waaronder hy gebuk gaan met die uitdrukking "'n engel van die Satan". Dit is aan Paulus gegee om hom te "slaan". Agter sy lyding sien Paulus 'n sataniese mag. Net soos die engele die uitvoeders van God se opdragte is (vgl. Hebreërs 1:14), is die engele van Satan (vgl. Ook Matteus 25:41 en Openbaring 12:9) die geeste wat Satan dien. Die sataniese gees het Paulus met die vuiste geslaan. Die werkwoord wat vir hierdie uitdrukking gebruik word, beteken letterlik "om op die te wang slaan", "klappe uitdeel", "om te slaan". Die uitdrukking ontlok

¹³ Num 33:55, Septuaginta: ἐὰν δὲ μὴ ἀπολέσητε τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ προσώπου ὑμῶν καὶ ἔσται οὗς ἐὰν καταλίπητε ἐξ αὐτῶν σκόλοπες ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν καὶ βολίδες ἐν ταῖς πλευραῖς ὑμῶν καὶ ἐχθρεύσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐφ' ἧν ὑμεῖς κατοικήσετε.

dieselfde gedagte as die beeld van die doring in die vlees: die gedagte van pyn en lyding.

Daar is gesê dat Paulus in 2 Korintiërs 12:7 sy oog gehad het op die probleme wat hy ondervind het van die kant van die valse leraars. Daar is ook gesê dat Paulus hier verwys na die smart wat hy geken het omdat hy nie sy volk, die Israeliete, vir die evangelie kon wen nie. Die woorde wat Paulus gebruik, sluit beslis nie die moontlikheid uit om in so 'n rigting te dink nie, maar verwys tog waarskynlik na fisieke pyn.

Watter liggaamlike lyding Paulus hier bedoel, kan egter nie nader bepaal word nie. Sommige dink, na aanleiding van Paulus se briewe, dat hy 'n oogkwaal gehad het. Daar word dan na Galasiërs 4:13-15 verwys waar Paulus sê dat die Galasiërs, toe hy siek geword het, hul oë wou uitgrawe om dit aan hom te gee. Ook met betrekking tot die siening dat Paulus se probleme veroorsaak is deur 'n gebrek aan spraak, kan daar verwys word na sekere stellings in Paulus in se briewe. Paulus word verwyt dat sy woord niks werd is nie, terwyl sy briewe gewigtig en kragtig was (2 Korintiërs 10:1, 9-11; 11:6). Geen inligting dui egter duidelik op 'n spesifieke liggaamlike lyding nie. Daarom is daar aan allerlei kwale gedink, sodat daar selfs gesê is dat die lys kwale waarmee mense glo dat hy die doring van Paulus in die vlees kan identifiseer, lyk soos 'n mediese woordeboek (H. Clavier).

Dit is ook nie belangrik om te weet watter lyding daarby betrokke is nie, maar hoe Paulus die lyding hanteer het. "Nie die siekte self nie, maar die manier waarop die apostel dit reggekry het om dit in sy lewe te integreer, is belangrik" (F. J. Pop). Paulus het sy lyding in gebed na die Here gebring. Hy het des te meer rede gehad om dit te doen, omdat hy geweet het dat Satan 'n sekere rol in daardie lyding gespeel het. Paulus sou beslis nie net vir homself gebid het dat die Satan se engel hom sou laat vaar nie (2 Kor. 12: 8), maar ook omdat hy geglo het dat sy lyding hom in sy dienswerk belemmer het. Paulus sê nadruklik dat hy drie keer gebid het. Die getal drie moet hier 'n simboliese getal wees wat die gedagte van volheid uitdruk. Calvyn neem ook aan dat "drie maal" bid net soveel beteken as "voortdurend" bid. Sy lyding was vir hom 'n konstante en deurdringende saak van gebed. Tog het God nie aan Paulus se versoek voldoen nie. Die antwoord op Paulus se gebed was: "My genade is vir jou genoeg, want my krag word in swakheid volbring". Die engel van Satan het toestemming gekry om aan te hou om Paulus met die vuis te slaan. Wat God eenkeer vir Moses gesê het: "Dit is nou genoeg! Moenie nog verder met My oor hierdie saak spreek nie" (Deut. 3:26), het Paulus ook gehoor. God het 'n streep getrek wat Paulus nie in sy gebede mag oorskry nie. Die moeite wat in Paulus se lewe moes bly, was egter nie betekenisloos nie. Slegs op hierdie manier kon die krag van Christus in die swakheid van Paulus geopenbaar word en - soos dit letterlik sê - sy doel bereik. Alleen op hierdie manier kon Paulus ook die taak verrig waartoe hy geroep is. Dit

is immers 'n basiese reël in die koninkryk van die hemele dat die armes ryk is en die swakkes sterk. Die krag van Christus is op soek na 'n persoon wat swak en hulpeloos is in homself. Dit was om Paulus se eie belang dat God 'n streep trek. Die streep wat God getrek het, is getrek uit liefde. Die "nee" wat God gespreek het, was "n nee wat 'n ja inhou" (W. H. Velema).

Twee belangrike dinge rakende die perke van gebed word in Paulus se woorde in 2 Korintiërs 12:7-9 aan ons voorgehou. Die eerste is dat Paulus nie vooraf die perke van gebed geken het nie. Hy het hierdie perke biddend leer ken. Daar word nie genoem hoe God Paulus laat weet het dat sy genade vir Paulus genoeg was nie. Is dit aan Paulus self gegee deur 'n visioen of openbaring? Was dit as gevolg van iemand anders se profesie? Was dit miskien op 'n ander manier? Met al die vrae wat hier gevra kan word, is dit duidelik dat God se stem vir Paulus nie buite die gebed gehoor is nie, maar slegs langs die weg van gebed. Vir ons gaan die grense van gebed nie oor 'n teoretiese aangeleentheid nie, maar oor iets wat God in die worsteling van gebed aan ons wil duidelik maak. Wie nie begin bid nie, sal nooit weet waar die einde van die gebed is nie. Alleen biddend kom ons die grense van gebed teë. Paulus het sy lyding spontaan en met vrymoedigheid aan God voorgehou. Eers tydens Paulus se gebed het God sy gebed van Paulus afgesny. By ons sal dit nie anders wees nie.

Die tweede is dat die perke wat God aan Paulus se gebed gestel het, tot Paulus se redding was. Die perke wat God stel, is nooit perke van willekeur nie, maar altyd perke van liefde. As God perke stel, wil Hy ons - ook in ons gebed - beskerm teen onself. Die perke wat God stel, val saam met die perke van die ervaring van ware Christen-wees en die beleving van genade. Omdat God ons by daardie laaste perke wil hou, moet Hy soms ons gebede beperk. Dit is die enigste manier waarop ons die perke ten volle kan respekteer. Net so het Paulus die perke wat God vir sy gebed gestel het, eerbiedig. Hy het verneem dat sy lyding steeds tot sy "mees noodsaaklike apostoliese inventaris" (H. Veldkamp) behoort. Op hierdie manier kon hy selfs juig oor die perke wat God stel. God se perke is altyd die vryheid van sy kinders. Ook in gebed. In 'n besonder moeilike vers in die eerste brief van Johannes - 1 Johannes 5:16 - lees ons dat die voorbidding ook perke het. Johannes praat van dubbele sonde, sonde tot die dood en sonde nie tot die dood nie. Hy sê van hierdie dubbele sonde: "As iemand sy broeder 'n sonde sien doen wat nie tot die dood is nie, moet hy bid, en Hy sal hom die lewe gee — vir die wat nie 'n sonde tot die dood doen nie. Daar is 'n sonde tot die dood; daarvoor sê ek nie dat hy moet bid nie".

Die grootste probleem lê daarin dat Johannes nie spesifiseer wat die verskil is tussen sonde tot die dood en sonde wat nie tot die dood is nie. Die Ou Testament wys reeds 'n duidelike verskil in sonde. Daar is sonde

wat "onopsetlik"¹⁴ gepleeg word en sonde wat met "voorbedagte rade"¹⁵ gepleeg word (vgl. Lev. 4:2; Numeri 15:22-29, in teenstelling met Numeri 15:30, 31). Iemand wat doelbewus 'n sonde gepleeg het, moet uitgeroei word onder die volk. Die dood volg op voorbedagte sonde, sodat in die Ou Testament ook gepraat kan word van 'n "sonde tot die dood". Die verskil met 1 Johannes 5:16 trek egter onmiddellik die oog. Met Johannes - soos die konteks van die teks toon - dui die woord "dood" nie op fisiese dood nie, maar van die dood in sy volle, verskriklike omvang. Met die "dood" bedoel Johannes die ewige skeiding van God, soos hy met die "lewe" die ewige verbondenheid aan God bedoel.

Met sonde tot die dood bevind ons ons waarskynlik naby dit wat elders in die Nuwe Testament verwys word as die sonde teen die Heilige Gees (Matteus 12:32; Markus 3:29; Lukas 12:10) en die sonde waarop geen bekering meer kan volg nie (Hebreërs 6:4-8; 10:26-31). Johannes sê egter nie spesifiek wat dié sonde is nie. Ook sê hy nie spesifiek wie daardie sonde gepleeg het en vir wie nie meer gebid moet word nie. Dit is voor die hand liggend om te dink aan die dwaalleraars wat in die brief bestry word en moontlik aan mense wat hulle gevolg het, maar dit word nie gesê nie en daarom moet ons versigtig wees om gevolgtrekkings te maak. Johannes sê net dat sonde tot die dood toe "bestaan". Hy sê nie waar om dit te vind nie. Dit kan wees dat sy lesers voldoende ingelig is, sodat hy nie verdere inligting hoef te verskaf nie. Dit kan ook wees dat Johannes hier 'n laaste moontlikheid as 'n waarskuwing aandui, sonder dat hy die moontlikheid al besef het.

Dit val ook op dat Johannes homself aan die einde van 1 Johannes 5:16 negatief uitdruk: "..... sê ek nie". Johannes verbied dus nie dat daar vir iemand wat tot die dood gesondig het gebid word nie, maar hy sê ook nie dat dit gedoen móét word nie. Die bedoeling van Johannes is waarskynlik dat ons die oordeel aan God moet oorlaat in die geval van 'n sonde tot die dood.

Op grond van 1 Johannes 5:16 is dit dus onmiskenbaar dat daar perke is vir voorbidding. Aan die ander kant, in hierdie taamlik onduidelike vers, is een ding veral duidelik, naamlik dat daardie perke nie duidelik gestel kan word nie. Miskien gaan dit wel - as 'n heel laaste moontlikheid bedoel word - oor perke wat ons glad nie kan aandui nie. Slegs in spesiale gevalle kan God ons van hierdie perke laat weet. Dit is ook belangrik dat 'n sekere verbod nie in 1 Johannes 5:16 voorkom nie - anders as in 2 Korintiërs 12:9. Dit is dus presies uit 1 Johannes 5:16 waar ons kan leer dat ons voorbidding so breed moontlik kan wees. As daar perke in hierdie verband is, is dit God se perke en nooit ons perke nie. Solank daar vir iemand 'n kans vir die genade is, word ons opgeroep tot voorbidding.

¹⁴ 1933/'53 vertaling: "in swakheid" - Vertaler

¹⁵ 1933/'53 vertaling: "Moedswillig" - Vertaler

IV DIE VERHORING VAN GEBED

1. Verhoring en Jesus se naam

Wanneer daar in die Nuwe Testament oor gebed gepraat word, net soos in die Ou Testament, is één ding baie duidelik: God is 'n hoorder van gebed. Die blye sekerheid wat in die Ou Testament onder woorde gebring word, byvoorbeeld in Psalm 17:6 — "Ek roep U aan, want U verhoor my" — klink ook oral deur in die Nuwe Testament.

Die feit dat God 'n hoorder van gebed is, beteken nie dat Hy altyd ons gebed verhoor, soos ons wil, wanneer ons bid nie. Dit het ons uitgevind toe ons oor die grense van gebed gepraat het. In die Nuwe Testament word nooit in die algemeen oor verhoring gepraat nie, maar altyd binne sekere kontekste. In die Nuwe Testament is daar byvoorbeeld eerstens 'n verhouding tussen die verhoring en die naam van Jesus. Die verhoring van 'n gebed wat in die naam van Jesus gestuur word, word uitdruklik belowe. Ons sien herhaaldelik die frase "in my Naam vra" of "vra in my Naam" in Johannes 14-16, die hoofstukke waarin Johannes die afskeidswoorde van Jesus aan sy dissipels weergee. In Johannes 14:13, 14 belowe Jesus: "... En wat julle ook al in my Naam mag vra, dit sal Ek doen, sodat die Vader in die Seun verheerlik kan word. As julle iets in my Naam vra, sal Ek dit doen." Die versekering in Johannes 15:16 is nie minder sterk nie: "Julle het My nie uitverkies nie, maar Ek het julle uitverkies en julle aangestel om vrug te gaan dra en dat julle vrug kan bly, sodat wat julle die Vader ook al in my Naam vra, Hy julle dit kan gee." Dieselfde versekering kom ook terug in die volgende hoofstuk, in Johannes 16:23, 24. "En in daardie dag sal julle My niks vra nie. Voorwaar, voorwaar Ek sê vir julle, alles wat julle die Vader sal vra in my Naam, sal Hy julle gee. Tot nou toe het julle niks in my Naam gevra nie. Bid en julle sal ontvang, sodat julle blydschap volkome kan wees."¹⁶ Uiteindelik, in Johannes 16:26, 27, sê Jesus meer algemeen: "In daardie dag sal julle in my Naam bid; en Ek sê nie vir julle dat Ek die Vader aangaande julle sal vra nie; want die Vader self het julle lief, omdat julle My

¹⁶ Versteeg vergelyk weer hier die NBG en Statenvertaling, met mekaar:

In de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap wordt in Johannes 16:23 de uitdrukking "in mijn naam" niet verbonden aan het bidden door de discipelen, maar aan het geven door God. Deze verbinding is niet onmogelijk, maar wel zeer onwaarschijnlijk. Het is juister om met b.v. de Statenvertaling ook in Johannes 16:23 de uitdrukking te verbinden aan het woord "bidden". Dit vers luidt dan met grote nadruk: "Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, als gij de Vader om iets bidt in mijn naam, zal Hij het u geven". Daar wordt in het volgende vers aan toegevoegd: "Tot nog toe hebt gij niet om iets gebeden in mijn naam; bidt en gij zult ontvangen, opdat uw blijdschap vervuld zij".

- Vertaler

liefgehad en geglo het dat Ek van God uitgegaan het."

Die uitdrukking "in my Naam vra" het in het Nuwe Testament 'n eie, spesifieke betekenis. Dit is goed om voor oë te hou, omdat hierdie betekenis meestal verlore gegaan het, wanneer ons aan die einde van ons gebed ook wel die uitdrukking "in Jesus naam" gebruik. Vir ons beteken "in Jesus naam" meestal dieselfde as "om Jesus wil". Ons bring met dié woorde tot uitdrukking dat ons die verhoring van ons gebed verwag weens die verdienste wat Jesus aan die kruis verwerf het. Dit is onmiskenbaar dat daar alleen maar verhoring kan wees ter wille van die offer wat Jesus aan die kruis gebring het. Dit is besonder sinvol dat dit aan die einde van die gebed bely word, maar wanneer dit gebeur met die uitdrukking "in Jesus naam" word aan die eie spesifieke betekenis van die uitdrukking in die Nuwe Testament nie reg gedoen die.

Die betekenis van die uitdrukking "in my Naam" word duidelik wanneer ons let op die betekenis wat die woord "naam" in die hele Bybel het. Die naam wat iemand dra is meer as 'n willekeurige benaming van iemand in die Bybel. In die naam van iemand sê wat - en wie - hy is. Dit is die rede waarom net God mense name kan gee. Net Hy kan die mense deurgrond, sodat Hy hulle ook die regte naam kan gee. Ons lees 'n paar keer dat God iemand inderdaad 'n naam gee of iemand se naam verander (vgl. Byvoorbeeld Genesis 32:28; Matteus 1:21; Lukas 1:13, 31).

Dat die naam iemand se wese uitbring, is veral waar as dit kom by die naam van God. Toe God tydens die brandende bos sy naam aan Moses bekend gemaak het, het Hy nie vir Moses 'n willekeurige aanduiding gegee nie. Hy het vir Moses 'n openbaring van Homself gegee. In sy naam het God gewys wie Hy is. Op Moses se vraag oor die naam van God, gee God Moses die opdrag: "So moet jy die kinders van Israel antwoord: EK IS het my na julle gestuur" (Eksodus 3:14). Die naam waarmee God Homself aan Moses geopenbaar het, was die naam "EK IS". Ons het al voorheen gesien dat ons dit moet verstaan in die sin van "Ek is daar". So is God: die God wat by sy mense wil wees. Die volheid van sy wese lê in sy naam. Die naam van God is dus in 'n sekere sin God self, naamlik God in sy selfopenbaring.

Op dieselfde manier verwys die uitdrukking "in my Naam" na die selfopenbaring van Jesus. Daar is geen skeiding tussen Jesus se naam en Jesus se persoon nie. Jesus se naam is Jesus self, soos hy homself aan ons geopenbaar het. Dit is waarom Petrus in Handeling 3:16 in sy toespraak met die mense na die genesing van die verlamde persoon wat by die tempelpoort gesit het, in een asem kon praat oor Jesus se naam en Jesus self. Petrus het gesê: "En deur die geloof in sy Naam het sy Naam hierdie man, wat julle sien en ken, sterk gemaak, en die geloof wat deur Hom is, het hom hierdie volkome gesondheid gegee in die teenwoordigheid van julle almal." Parallel is "die geloof in sy naam" en "die geloof ... deur

Hom". Dit is ook opmerklik dat Petrus die genesing van die verlamde aan Jesus se naam toegeskryf het, terwyl hy sekerlik aan Jesus self gedink het. In hierdie lig word die oënskynlik wonderlike woorde in Johannes 16:24 ook verstaanbaar. Daar lees ons dat Jesus by sy afskeid aan die dissipels gesê het dat hulle tot op daardie tydstip vir niks in sy Naam gebid het nie. 'n Baie sterk negatiewe uitdrukking word hier in Grieks gebruik. Die dissipels het glad nie gebid nie, glad nie gebid vir iets in Jesus se Naam nie. Jesus het ook gesê dat bid in sy naam later vir die dissipels 'n werklikheid kan word. Hy het gesê: "In daardie dag sal julle in my Naam bid" (Johannes 16:26). In die hele Johannes 16 kan die woorde "in daardie dag" niks anders beteken as die Pinksterdag nie. Keer op keer gaan die hele hoofstuk oor die Gees en sy koms as Trooster in hierdie wêreld.

Eers na die koms van die Gees kon daar gebid word in Jesus se Naam, want eers toe word Jesus se Naam bekend. Toe Jesus sy afskeidswoorde met sy dissipels spreek, was sy Naam nog nie ten volle geopenbaar nie. Die geheim van sy persoon is destyds nog nie ten volle onthul nie. Eers moes Jesus sterf. Hy moes eers uit die dood opstaan. Hy moes eers hemel toe gaan. Eers daarna - "in daardie dag" - kon Hy ten volle geken word, want eers dan kan daar in volheid gesien word wie Hy is. Wat Jesus se Naam beteken, moes nog vasgespyker word op die Golgota-heuwel, in die tuin van Josef van Arimathea en op die berg van die hemelvaart. Toe Jesus se Naam ten volle bekend geword het, dit wil sê, toe Hy Homself ten volle geopenbaar het, kon daar gebid word in sy Naam.

Om "in die naam van Jesus" te bid, is dus 'n gebed waarin Jesus se selfopenbaring onmiddellik weerklink. Omdat hierdie gebed bepaal word deur Jesus se selfopenbaring, is dit in 'n sekere sin Jesus self wie se stem tydens hierdie gebed gehoor word. Ook in hierdie gebed is dit mense wat bid, maar in die menslike woorde weerklink dit wat Jesus is en wil, soos Hy Homself geopenbaar het. Om in die naam van Jesus te bid, beteken dat ons gemagtig is om te bid deur die openbaring van Jesus. "Ons wil dus sê dat ons begeerte gewek is deur Jesus se wese, soos dit voor God staan en by ons teenwoordig is ..." (K. H. Miskotte).

Daarom word by die woorde "In daardie dag sal julle in my Naam bid" deur Jesus bygevoeg: "... en Ek sê nie vir julle dat Ek die Vader aangaande julle sal vra nie" (Johannes 16:26). Waar daar gebid word in die naam van Jesus, weerklink Jesus se stem alreeds, sodat Hy nie die Vader "apart" hoef te vra nie. Waar gebede in die naam van Jesus gedoen word, kan Jesus terugtree in die hemel.

Ons ken ook enigsins hierdie betekenis van die uitdrukking "in die naam van". Ons gebruik byvoorbeeld die uitdrukking "in die naam van die wet". As ons sê dat 'n polisieman iemand in die naam van die wet arresteer, bedoel ons dat dit eintlik die wet is wat iemand arresteer. Die polisieman wat optree in die naam van die wet, is heeltemal weggesteek

agter die wet. Byvoorbeeld, as u in die naam van Jesus bid, is die gebed heeltemal agter Jesus weggesteek. Net soos in 'n arrestasie in die naam van die wet, tree die wet self op, so spreek Jesus self uit - deur sy selfopenbaring - in sy Naam. Dit is dus nie verbasend dat hierdie gebed onderhewig is aan die sterkste versekering van verhoring nie. Waar die Naam van Jesus - die selfopenbaring - die norm is in die gebed, kan God nie anders as om op hierdie gebed te reageer nie. Die Vader hoor altyd die stem van die Seun. So seker as moontlik word daar in Johannes 14-16 gesê dat alles wat in die Naam van Jesus gebid word, deur die Vader gegee word.

Die versekering van verhoring is dus nie outomaties in Johannes 14-16 van toepassing op gebed nie. Daardie versekering is van toepassing op "bid in die Naam van Jesus". Ons moet besef dat nie al ons gebede gebede is "in die Naam van Jesus" in die sin wat die Nuwe Testament hierdie uitdrukking gebruik nie. Ons kan nie sê dat ons almal so bid dat Jesus self, soos Hy Homself geopenbaar het, praat nie. Daarom is gebed waarvan dit nie gesê kan word nie, nie verkeerd of te veroordeel nie. Die onderskeid tussen bid in of nie in die Naam van Jesus nie, moet altyd deur ons in gedagte gehou word. Wanneer ons iets nié in die Naam van Jesus bid nie, mag ons nie daarvoor dieselfde verwagting hê as vir dit wat ons in sy naam gebid het nie. Ons moet ons voortdurend afvra wat ons bid: bid ons in die Naam van Jesus of bid ons vir dinge wat in hulleself goed is, maar dit is nie seker of dit saamval met wat Jesus wil hê nie en daarom nie in sy Naam nie gevra mag word nie. Van die eerste soort gebede kan ons seker wees dat God ons sal gee wat ons gebid het. Van die tweede moet ons die verhoring in geloof in God se hand plaas. Dit is nie onmoontlik dat ons hierdie twee soorte gebede nie (voldoende) onderskei nie. Sit ons miskien 'n vraagteken agter die gebede waarna ons 'n uitroepeteken kan plaas, terwyl ons aan die ander kant van sekerhede praat sonder die reg om dit te doen? Die Heilige Gees wat so sentraal staan in Johannes 14-16 wil ons leer om in die Naam van Jesus te bid. Hy wil dit doen deur ons te bind aan Jesus se selfopenbaring soos dit in die Skrif na ons kom. Hy wil alles bedink wat Jesus gesê het (Johannes 14:26). Daarom kan Jesus ook in dieselfde konteks sê: "As julle in My bly en my woorde in julle, sal julle vra net wat julle wil hê, en julle sal dit verkry" (Johannes 15:7). Die gebed in die naam van Jesus is niks anders as die gebed wat bepaal word deurdat ons in Jesus bly en sy woorde in ons nie. Deur te leef in die woorde van Jesus, leer ons die gebed in die naam van Jesus waardeur ons kan aanneem dat God ons gee wat ons van Hom bid.

2. Verhoring en God se wil

Net so sterk as wat die evangelie van Johannes belowe dat die gebed in die Naam van Jesus verhoor sal word, word dit belowe in Johannes se eerste brief van gebed volgens God se wil. In 1 Johannes 5:14 word gesê:

"En dit is die vrymoedigheid wat ons teenoor Hom het, dat Hy ons verhoor as ons iets vra volgens sy wil." Hierby voeg Johannes in die volgende vers by: "En as ons weet dat Hy ons verhoor, dan weet ons dat, wat ons ook al vra, ons die bedes verkry wat ons van Hom gevra het." In hierdie verband kan ons ook aan 1 Johannes 3:21, 22 dink: "Geliefdes, as ons hart ons nie veroordeel nie, dan het ons vrymoedigheid teenoor God; en wat ons ook al bid, ontvang ons van Hom, omdat ons sy geboeie bewaar en doen wat welgevallig is voor Hom". Ook hier word dieselfde sekerheid van die verhoring van gebed gehoor, hoewel die uitdrukking "vra volgens sy wil" nie gebruik word nie. Met die uitdrukking "vra volgens sy wil" kan twee dinge bedoel word. Die uitdrukking kan eerstens verband hou met die inhoud van die gebed. Dan word bedoel dat dit wat gebid word, in ooreenstemming moet wees met die wil van God. Johannes wil hier vir ons sê dat as ons iets bid na die wil van God, God ons sal verhoor.

'n Tweede moontlikheid is dat "vra volgens sy wil" praat van die manier waarop gebed moet plaasvind. Die gebed moet van so 'n aard wees dat dit beantwoord aan die wil van God. Johannes wil dan hier vir ons sê dat as ons iets so bid dat dit volgens die wil van God is, God ons sal verhoor.

In die eerste geval gaan dit oor die inhoud van die gebed. In die tweede geval is dit 'n kwessie van beperking op die manier van gebed. In die eerste geval word gesê wat God uit gebed verhoor. In die tweede geval word gesê watter soort gebed Hy verhoor. In die eerste geval kan "volgens sy wil" hoofsaaklik gekoppel word aan die woord "iets": "iets volgens sy wil". In die tweede geval kan die verband met die woord "bid" gemaak word: "volgens sy wil bid".

Die tweede moontlikheid is die mees voor die hand liggende. Alles in 1 Johannes 5:14, 15 spreek teen die beperkings van die gebed. As daar in vers 14 gesê word: "... as ons iets vra volgens sy wil", is die woord "iets" meestal allesomvattend. Dit word in vers 15 onderstreep deur die woorde "wat ons ook al vra", terwyl daar in vers 15 ook baie algemeen gepraat word oor "bedes wat ons van Hom gevra het". Dieselfde is waar in 1 Johannes 3:22 waar daar van "wat ons ook al bid" gepraat word. In 1 Johannes 5:14 is dit waarskynlik 'n karakterisering van die gebed self. God verhoor gebed wat volgens sy wil is. Dit is nie duidelik uit die konteks waar hierdie gebed volgens God se wil gevind word nie. In die voorafgaande vers sê Johannes: "Dit het ek geskrywe aan julle wat glo in die Naam van die Seun van God, sodat julle kan weet dat julle die ewige lewe het en kan glo in die Naam van die Seun van God" (1 Johannes 5:13). Hierdie vers vorm die slot van die voorafgaande gedeelte, maar ook die oorgang na die volgende gedeelte. Dus is 1 Johannes 5:13 en 14 onlosmaaklik verbind. Bid vir God se wil word gevind waar geloof in die Naam van die Seun van God gevind word. Om te bid volgens God se wil is om te bid in die gelowige oorgawe aan die Naam van die Seun van God.

Stellig is hier by die formulering wat Johannes gebruik die dwaalleer op die agtergrond te bespeur wat hy in sy eerste brief bestry. In 1 Johannes 5:1 sien ons dat die dwaalleraars loën dat Jesus die Christus is. Met nadruk word gesê: "Elkeen wat glo dat Jesus die Christus is, is uit God gebore". Hierdie uitspraak het alleen sin wanneer daar inderdaad mense was wat geloën het dat Jesus die Christus is, terwyl hulle tog voorgee om uit God gebore te wees. Johannes stel dat dit onmoontlik is. Stellig het hy hier sy oog op die dwaalleraars. Ook elders in die brief blyk dat hulle 'n skeiding maak tussen Jesus en Christus. Eers teen hierdie agtergrond word die stellige verklaring in 1 Johannes 4:2, 3 duidelik: "Hieraan ken julle die Gees van God: elke gees wat bely dat Jesus Christus in die vlees gekom het, is uit God; en elke gees wat nie bely dat Jesus Christus in die vlees gekom het nie, is nie uit God nie; en dit is die gees van die Antichris waarvan julle gehoor het dat hy kom, en hy is nou al in die wêreld". Die dubbele naamsaanduiding "Jesus Christus" in die verse is opmerklik en die nadruk op die belydenis dat Jesus in die vlees gekom het. Hier het stellig die sentrale punt van Johannes se stryd met die dwaalleraars gelê. Hulle het wel die Christus, die hemelse, geestelike Here bely, maar nie Jesus, die aardse, in die vlees gekome versoener van sonde nie. Van die belydenis van die aardse, in die vlees gekome Jesus wil en kon hulle nie weet nie, omdat hulle verkondig het dat hulle geen sonde gehad het nie (1 Johannes 1:8). Die aardse openbaring van Jesus het heeltemal buite hulle gesigskring geval. Dit het vir hulle nie gegaan om versoening nie, maar slegs om vergeesteliking. Vir Johannes is die egte geloof altyd geloof in Jesus Christus. Jesus en Christus is nie van mekaar los te maak nie. Die hemelse Here is geen ander as die aardse, in die vlees gekome nie. Dit staan dan ook voorop in Johannes se omskrywing van God se gebod: "..... dat ons in die Naam van sy Seun, Jesus Christus, moet glo" (1 Johannes 3:23). Weer tref die dubbele naamsaanduiding.

In 1 Johannes 5:13 word geloof ook beskryf as geloof in die Naam van die Seun van God. Die woord "naam" het hier weer - soos in 1 Johannes 3:23 - sy eie spesifieke betekenis wat ons in die vorige paragraaf gesien het. Die naam van die Seun van God is die openbaring van die Seun van God. Gegewe die hele brief, bedoel Johannes beslis met die openbaring, daardie openbaring van Jesus as die een wat in die vlees gekom het. Ons kan net die Seun van God as die aardse Jesus ken. So het die Seun van God Homself aan ons geopenbaar, dit wil sê, aan ons sy Naam gegee. Met hierdie geloof is dit net moontlik om volgens God se wil te bid. Die valse leraars het wel gebid, maar hulle het nie volgens God se wil gebid nie. Hulle kon dit nie doen nie, omdat hulle die Naam - die openbaring - van die Seun van God verwerp het. Hulle gebed is nie bepaal deur die openbaring wat in die vlees van Jesus se koms geskenk is nie. Met bid volgens die wil van God word konkreet bedoel die gebed wat gekenmerk word deur die gelowige oorgawe aan die Seun van God wat sy Naam aan ons bekend

gemaak het - homself aan ons geopenbaar het - deur sy koms in die vlees. Die betekenis van bid volgens God se wil is dus baie na aan die betekenis van bid in die Naam van Jesus. Bid volgens God se wil is ook 'n gebed wat bepaal word deur die openbaring van Jesus. Daarom, in 'n gebed volgens die wil van God is Jesus in wese self aan die woord - deur sy selfopenbaring.

Wat God wil hê, is vasgelê in wat Jesus is. Wat God wil hê, is dus slegs bekend deur die geloof in Jesus, die een wat in die vlees gekom het en nou verhewe is. Die wil van God is nie neergelê in 'n aantal reëls wat ons met ons verstand kan bemeester nie. Die wil van God word geopenbaar in die persoon van Jesus wat ons slegs deur die geloof kan ken. Daarom is gebed volgens God se wil nie 'n gebed gebaseer op 'n teoretiese kennis van wat God van ons wil hê nie, maar 'n gebed vanuit die openbaring van Jesus.

Tereg - byvoorbeeld deur R. Schnackenburg – is daar 'n baie noue verband gelê tussen 1 Johannes 5:14, 15 en die tekste in Johannes 14-16 wat spreek van die sekerheid van die verhoring van gebed in die Naam van Jesus. As daar in die Johannes-evangelie die uitdrukking "in My naam vra", gebruik word, en in die eerste brief van Johannes die uitdrukking "bid volgens Gods wil", handel hierdie verskillende uitdrukkings fundamenteel oor dieselfde ding. Daarom is dieselfde belofte van verhoring verbonde aan hierdie gebede.

3. Verhoring en geloof

Ook gebed wat in die geloof opgestuur word, het volgens die Nuwe Testament die rykste belofte om verhoor te word. In Matteus 21:22 sê Jesus: "En alles wat julle in die gebed vra, sal julle ontvang as julle glo." In die parallelle teks in Markus 11:24 word dit nog meer absoluut gesê: "Daarom sê Ek vir julle: Alles wat julle in die gebed vra, glo dat julle dit sal ontvang, en julle sal dit verkry." Hier gaan dit dus oor die geloof waardeur die bidder so seker is dat sy gebed verhoor al word, dat dit is asof hy alreeds ontvang het waarvoor hy gevra het.

'n Ryker woord is moeilik denkbaar as dit by verhoring van gebed kom. In gebed doen ons 'n beroep op die almagtige God. Vir Hom bestaan daar in sy almag geen enkele grens nie. Dan hoef daar ook vir ons geen enkele grens te bestaan wanneer ons dit van Hom verwag nie. Met gebed mag die onmoontlike moontlik word, omdat gebed hom rig op die God by Wie alle dinge moontlik is. By die moeilikste en — menslik gesproke — onmoontlikste hoef gebed nie te stop nie. Jesus verseker ons dat al wat ons bid of begeer, hoe moeilik en onmoontlik ook al, ons deur gebed geskenk sal word.

Tog kan ons hierdie woord van Jesus nie losmaak van die konteks waarin dit staan om dit sy eie lewe te laat lei nie. As ons dit lees in die

konteks waarin dit staan, word die misverstand om te dink dat ons willekeurig alles sal ontvang wat ons vra in gebed, solank ons maar geloof het, verhinder. Jesus se woorde oor ontvangs by die gelowige gebed is aan die einde van 'n gedeelte wat die vloek van 'n vyeboom deur Jesus beskryf (Matteus 21: 18-21; Markus 11: 12-14, 20-23). Toe die honger Jesus niks anders as blare aan die vyeboom kry nie sê Hy: "Laat daar uit jou tot in ewigheid nooit weer 'n vrug kom nie!" (Matteus 21:19; vgl. Markus 11:14). Toe die dissipels — volgens Markus — die volgende more vroeg sien, dat die vyeboom verdor het, was hulle verbaas daaroor en het hulle Jesus gevra hoe dit moontlik was. Daarop antwoord Jesus: "Voorwaar Ek sê vir julle, as julle geloof het en nie twyfel nie, sal julle nie alleen doen wat met die vyeboom gebeur het nie; maar al sê julle ook vir hierdie berg: Hef jou op en werp jou in die see — sal dit gebeur" (Matteus 21:21; vgl. Markus 11:23: "Want, voorwaar Ek sê vir julle dat elkeen wat vir hierdie berg sê: Hef jou op en werp jou in die see — en nie in sy hart twyfel nie, maar glo dat wat hy sê, sal gebeur — hy sal verkry net wat hy sê"). Daar word gesê dat Jesus in die vloek van die vyeboom niks anders wou doen as om die krag van geloof aan die dissipels te demonstreer en te illustreer nie. Uitdruklik word egter daarby vermeld dat die vervloeking van die vyeboom plaasgevind omdat Jesus aan die boom geen vrugte gevind het nie, ook al voeg Markus daaraan toe dat dit nog nie tyd vir vrugte was nie (Markus 11:13). Die vervloeking het dus nie alleen 'n doel — gerig op die dissipels — gehad nie, maar ook 'n oorsaak — geleë in die onvrugbaarheid van die vyeboom. Ons moet daaraan dink dat die vloek plaasgevind het in die laaste week van Jesus se prediking. In dieselfde week sou Jesus gevange geneem en doodgemaak word. Weerstand teen Jesus het vinnig 'n hoogtepunt bereik. In hierdie lig kan die vloek van die vyeboom ook gesien word as 'n simbool van dit waartoe die onvrugbaarheid van Israel gelei het, soos dit duidelik geword het in die verset teen Jesus. Jesus het vir sy dissipels gesê dat hulle nie bang hoef te wees vir die verset teen Hom nie. Hulle kon daardie verset in geloof weerstaan. Per slot van rekening kon alle teenkating teen Hom nie stand hou nie, maar moet, soos die verdorde vyeboom, ondergaan. As die dissipels in die geloof was, sou die onmoontlike moontlik word, ondanks al die weerstand. Noudat Jesus gevange geneem en doodgemaak is, kon sy dissipels sy naam verkondig en voortgaan met sy werk. Boonop sou hulle dieselfde verset as Jesus teëkom. Die onmoontlike taak wat op die dissipels gewag het, sou deur geloof moontlik wees.

As 'n verdere onderstreping van wat met die vyeboom gebeur het, het Jesus gesê dat selfs al sou die dissipels vir "hierdie berg" sê "hef jou op en werp jou in die see", sou dit gebeur (vgl. Matteus 17:20). Met "hierdie berg" kan ons waarskynlik dink aan die Olyfberg en met "die see" aan die Dooie See. Die verplasinging van die Olyfberg na die Dooie See spreek weer daarvan dat die onmoontlike moontlik gemaak word. Jesus wou beslis nie

vir sy dissipels sê dat hulle letterlik die Olyfberg in die Dooie See kon laat verdwyn nie. Ons het hier te make met die tipiese Oosterse stylstylfiguur, die hiperbool. Die sterkste bewoording word gebruik om iets so duidelik as moontlik te maak. In die taak waarop die dissipels gewag het, hoef hulle hulle nie deur enige moeilikhede te laat weerhou nie. Die grootste berg kan verdwyn, deur geloof, in die diepste see - die Dooie See lê besonder laag! - sodat niks van daardie berg sou oorbly nie. Die werk wat die dissipels toegelaat was om te doen, was Jesus se eie werk wat Hy deur sy Gees, deur die diens van die dissipels wou doen. Hy was verantwoordelik vir die werk. Hy sou daardie werk moontlik maak - hoe onmoontlik dit ook al gelyk het. Die dissipels kon net getrou die verwesenliking van daardie werk ver wag het. In hierdie konteks en aan die einde van hierdie geskiedenis staan daar dat alles wat in die gebed gevra word, ontvang sal word. As ons hierdie konteks in gedagte hou, kan ons nie meer van hierdie woorde aflei dat ons kan glo dat ons allerhande willekeurige dinge wat ons in gebed vra, sal ontvang nie. Dit gaan oor wat ons mag vra vir die voortsetting van Jesus se werk deur ons diens. Selfs vandag gaan dit nog steeds oor die werk wat Jesus self deur sy Gees wil doen, deur ons diens. Daardie werk duur voort - vandag en tot op die laaste dag - maak nie saak hoe hopeloos die situasie vir daardie werk mag lyk nie en hoeveel probleme die werk moontlik omring het nie.

In die geloof mag ons vandag ook bid vir daardie werk en vir ons betrokkenheid daarby. In daardie werk is ons nie aangewese op ons moontlikhede of beperkings nie, maar van God se almag waardeur die onmoontlike moontlik kan word. Ons mag glo dat ons alles wat ons nodig het vir daardie werk, en dit vra in gebed, sal ontvang (Matteus), ja - in die Gees - reeds (Markus) ontvang het. Sonder geloof kan die werk nie gedoen word nie en word niks ontvang nie. Ondanks alle menslike onmoontlikhede word daar in die geloof gewerk. Wat ons dus lees oor "gelowige gebed" in Mattheüs 21:22 en Markus 11:24 bring ons weer naby aan dit wat ons in die Nuwe Testament lees oor gebed in die Naam van Jesus en oor gebed volgens God se wil. Net soos bid in die Naam van Jesus en om te bid vir God se wil deur die persoon van Jesus bepaal word, so word "gelowige gebed" - in die sin wat die Nuwe Testament daarvoor praat - ook bepaal deur die werk van Jesus.

4. Verhoring en koninkryk

As daar oor die verhoring van gebed gepraat word, is een van die mees brandende vrae sekerlik die vraag of daar gebid mag word vir genesing en veral die vraag of - en wanneer - God hierdie gebed wil verhoor en genesing wil gee. Alhoewel hierdie vrae nog altyd vir baie 'n werklikheid was, het dit sedert die laaste wêreldoorlog weer die middelpunt van belangstelling geword. Twee faktore het daartoe bygedra. Die eerste faktor is dat baie mense net na die laaste wêreldoorlog 'n sterk klem op

"gebedsgenesing" geplaas het. In Duitsland het die genesingsdienste van Hermann Zaiss duisende mense gelok. Zaiss het ook van Duitsland na Nederland gekom en 'n diep indruk gemaak. Later kom Osborn uit Amerika. Hy het massavergaderings gehou, ook op enkele plekke in Nederland. Daarin het hy herhaaldelik benadruk dat God nie siekte wil hê nie, maar dat siekte slegs aan die duiwel behoort, sodat die siekte op geloof en gebed moet wyk. Net na die laaste wêreldoorlog het die Pinksterbeweging in Nederland ook sterk toegeneem en vir hierdie Pinksterbeweging is genesing op gebed een van die kenmerkende punte. Evangelis Maasbach beklemtoon op allerlei maniere dat Jesus nie net die versoening van sonde is nie, maar ook die geneser van siektes. Ook in 'n spesifieke kerkkring is meer en meer aandag gegee aan gebedsgenesing. 'n Tweede faktor wat gebedsgenesing vir baie mense die middelpunt van belangstelling maak, kom hierby. Meer en meer - en veral sedert die vorige wêreldoorlog - is daar 'n groeiende besef dat die verlossing van God nie net 'n saak vir ons siel is nie, maar ook vir ons liggaam en nie net 'n saak vir die toekoms nie, maar ook vir die hede. Vir baie gaan hierdie besef tot 'n ander uiterste. Hulle stel nie meer belang in die siel nie. Hulle het ook glad nie belang in die toekoms nie. Alles is gefokus op die hede en op mens in die hede. Dit verander niks daaraan dat die aandag gevra word vir die feit dat die verlossing wat nie net 'n saak vir die siel is nie, maar ook vir die liggaam en nie net 'n saak vir die toekoms nie, maar ook vir die hede, met legitieme, Bybelse gedagtes saamhang. Dit is te verstane dat met hierdie hernieude belangstelling in die natuurlike en vir die hede in die verlossing van God, ook aandag geskenk word aan die genesing van siektes as 'n ervaring van die verlossing van God. As ons na die Nuwe Testament kyk, is dit duidelik dat die genesing van allerlei siektes 'n belangrike aspek van Jesus se werk was. Hy het baie siekes genees en die vervulling van die Ou-Testamentiese profesie van die komende heilstyd daarin gesien. Dit is hoe ons lees in Matteus 8:16, 17: "En toe dit aand geword het, het hulle baie na Hom gebring, wat van duiwels besete was; en Hy het die geeste met 'n woord uitgedrywe; en almal wat ongesteld was, het Hy gesond gemaak, sodat vervul sou word wat gespreek is deur Jesaja, die profeet, toe hy gesê het: Hy het ons krankhede op Hom geneem en [ons] siektes gedra". Jesus het ook die legitimiteit van sy sending deur die Vader gesien in die genesings wat hy uitgevoer het. In Matteus 9:6 sê Jesus vir die verlamde man: "Staan op, neem jou bed op en gaan na jou huis toe." Daar staan dat Jesus dit gedoen het, sodat mense kan weet dat die Seun van die mens mag het om sondes op die aarde te vergewe (Matteus 9:6; vgl. Markus 2:10; Lukas 5:24). Toe Johannes die Doper twyfel oor Jesus se messiaanse sending geopper het, het Jesus, soos ons in Matteus 11:2-6 lees, daarop gewys dat die evangelie deur Hom aan die armes verkondig is, en ook op die feit dat deur sy krag blindes gesien het, kreupeles geloop het, melaatses gereinig is, dowes gehoor het en dooies opgewek is (vgl. Lukas 7:22). Die

genesingswonders het baie duidelik by Jesus se werk behoort en het baie duidelik van sy messiaanse heerlijkheid gespreek.

Jesus het ook die mag wat Hy besit om die siekes te genees aan sy dissipels verleen. Lukas vertel in Lukas 9:2 dat Jesus sy dissipels gestuur het om die koninkryk van God te verkondig en genesings uit te voer. Ons vind dieselfde gedagte by die ander evangeliste (vgl. Matteus 10:7, 8; Markus 6:12, 13). Nou was die uitsending van die dissipels waarvan Lukas vertel in Lukas 9 toevallig van aard. Dit was 'n uitsending vir die "kinders van Israel" en na hierdie uitsending het die dissipels na Jesus teruggekeer. Die mag wat aan hulle verleen is om genesings uit te voer, was egter nie net tot hierdie sending beperk nie. Na sy opstanding het Jesus nuwe magte aan sy dissipels verleen. Hulle is nou toegelaat om die evangelie te verkondig, nie net vir die volk Israel nie, maar ook aan alle volke, en weer eens is die krag om genesing te verrig gekoppel aan daardie prediking. Nadat Jesus die bevel gegee het: "Gaan die hele wêreld in en verkondig die evangelie aan die ganse mensdom" (Markus 16:15), lees ons verder: "En vir die wat geglo het, sal hierdie tekens volg: in my Naam sal hulle duiwels uitdryf, met nuwe tale sal hulle spreek, slange sal hulle opneem; en as hulle iets dodeliks drink, sal dit hulle geen kwaad doen nie; op siekes sal hulle die hande lê, en hulle sal gesond word"(Markus 16:17, 18).

Die praktyk van die lewe van die dissipels, soos die boek Handelingte daaroor vertel, stem hiermee ooreen. Die boek Handelingte is vol kragtige genesingswonders wat die opgestane Jesus deur die diens van sy dissipels verrig het. Ons lees in Handelingte 5:15 dat die siekes selfs genees is, solank Petrus se skaduwee maar op hulle geval het. Nie net die siekes is genees nie, maar selfs die dooies is opgewek. Dit is beslis nie die geval dat die genesende wonderwerke onmiddellik na die Nuwe-Testamentiese periode nie meer in die kerk plaasgevind het nie. Uit die ou kerkgeskiedenis is ons bewus van talle getuienisse rakende genesings.

Justinus Martyr, byvoorbeeld, wat in ongeveer 100 in Palestina gebore is en in ongeveer 165 in Rome gesterf het, skryf oor die genesing van die siekes wat in sy dae voorgekom het saam met ander spesiale geestelike gawes. Irenaeus, wat in 178 die predikant van die Kerk van Lyon in die suide van Frankryk geword het, skryf dat ware dissipels geskenke van Christus ontvang het. "Vir sommige is dit duiwels wat regtig en waarlik uitgedryf is, sodat diegene wat gereinig is van die bose geeste, ook gelowiges in die kerk is, maar ander ook vooraf kennis het van toekomstige dinge en gesigte en profetiese uitsprake, terwyl ander die siekes genees deur oplegging van die hande en maak hulle weer gesond, ja daar is ook dooies opgewek wat 'n paar jaar by ons gebly het".

Soortgelyke getuienisse van Clement Alexandrinus, Origenes en Tertullianus is in die ou kerk bekend.

Later in die kerkgeskiedenis lyk dit asof genesings net so dikwels

voorkom. Wat Luther se vriend Myconius kon ervaar, is veral opvallend. In 1540 het Myconius dodelik siek geword. Hy en ander het verwag dat hy binne 'n kort tydjie sou sterf. Een aand skryf hy 'n afskeidsbrief aan Luther. Toe Luther die brief ontvang, stuur hy onmiddellik die volgende antwoord: "Ek beveel u in die Naam van die Here om te leef, want ek het u nog steeds nodig vir die werk van die kerkhervorming God sal my nie laat hoor, so lank as wat Ek leef dat u gesterf het nie, maar sal u toelaat om my te oorleef. Ek bid hiervoor; dit is my wil en mag my wil geskied, omdat ek slegs probeer om God se naam te verheerlik." Myconius het reeds die vermoë om te praat verloor toe Luther se brief gekom het. Hy het egter binne 'n kort tydjie herstel. Hy het Luther vir twee maande oorleef. Na alles wat die Nuwe Testament ons vertel en wat uit die geskiedenis van die kerk duidelik word, kan met reg gevra word, waarom ons God nie vandag meer vir genesing moet bid nie, en waarom genesing vandag nie as antwoord op die gebed verwag mag word nie. As - soos gesê word - die genesings slegs vir die heel eerste dae van die kerk was, kan ons ons met reg afvra waarom daardie genesings in die Bybel genoem word. Die Bybel wil ons nie net interessante inligting oor 'n verre verlede gee nie, maar wil ons wys wie God was en daarom steeds is. As 'n mens sê dat die genesings slegs vir die vroeë kerk was, omdat dit in die tyd veral nodig was, kan die vraag gevra word waarom dit in ons tyd anders sou wees. "Ek het nog nooit die argument begryp dat die wonderwerke slegs by die vestiging van die kerk nodig was nie en nou nie meer nie. Ek sou sê: Nou meer as ooit!" (H. Fortmann). Daarmee is egter nie alles gesê nie. Skenk God ons altyd genesing as ons Hom daarvoor vra? Ons moet beslis nie vergeet dat in die Nuwe Testament nie alle gelowiges wat ons daar aangetref het en wat siek was, herstel het nie, ondanks hul gebede om herstel. Ons lees byvoorbeeld in 2 Timoteus 4:20 dat Paulus Trofimus siek moes agterlaat in Miletus. Het Paulus en Trofimus nie genoeg vertrou gehad nie of het hulle in daardie geval nie goed gebed nie? Daardie vraag moet eintlik nie gevra word nie. Die Nuwe Testament gee ten minste geen enkele rede om die vraag te stel nie. In 1 Timoteus 5:23 raai Paulus Timoteus aan om wyn te gebruik vir sy maag en herhaalde ongesteldhede. Ook hier was daar geen herstel van Timoteus se ongesteldhede nie, maar net baie normale menslike advies. Timoteus het moontlik genoeg van sy maagprobleme gehad, maar hy het geen genesing in die gebed gevind nie, soos blyk uit Paulus se raad. Ons het reeds op 2 Korintiërs 12:7-9 afgekom waar Paulus praat van 'n doring in die vlees wat aan hom gegee is, 'n engel van die Satan wat hom met vuiste geslaan het. Paulus moes die limiet wat God self gestel het in sy gebed eerbiedig. Die doring in die vlees van Paulus is nie weggeneem nie. Die engel van die Satan wat hom met vuiste geslaan het, het gebly.

Genesing is dus nie iets wat "outomaties" volg as 'n antwoord op gebed in die Nuwe Testament nie. "As dit die geval was, sou gebed 'n soort passe-partout word, of 'n towerstaf waarmee alle verborge en gesogte

skatte ontdek kan word. Die gebed word dan devalueer tot towerkuns, en hierdie toorkuns het te alle tye die mense, ook baie Christene in die onlangse tyd, gefassineer, maar dit moet goed verstaan word dat dit niks met gebed en geloof te make het nie" (H. Veldkamp). In die Nuwe Testament het die genesings 'n baie spesifieke karakter. Dit word aangedui - veral deur Johannes - wanneer die genesings en ander wonderwerke "tekens" genoem word (vgl. Byvoorbeeld Johannes 2:11, 23; 4:54; 6:2). Aan die een kant bring die tekens die realiteit van die koninkryk van die hemele na vore. Nou dat Jesus gekom het, het vernuwing en herskepping wat in en saam met Hom belowe is, gekom. Jesus kan sê: "... die koninkryk van God is binne-in julle" (Lukas 17:21). Die tekens onderstreep vir die geloof die werklikheid van hierdie woorde van Jesus. Aan die ander kant wys die tekens op die toekoms wanneer die volheid van die koninkryk van die hemel sal aanbreek. Die voltooiing van alle dinge het nog nie plaasgevind nie. In hierdie bedeling leef ons nog steeds in die spanning tussen die "reeds" en die "nog nie", en hierdie spanning bepaal ook die karakter van die genesings as tekens.

As gevolg van die "nog nie" van die voltooiing van alle dinge, het die genesings 'n toevallige en tydelike betekenis. Almal wat deur die kerkgeskiedenis genesing ontvang het, het weer siek geword en gesterf. In die genesing word dus nie na die voleinding van alle dinge vooruitgegryp nie. Dit is daarom ook nie so dat die voleinding van alle dinge geleidelik ontwikkel uit wat aan ons as tekens geskenk word nie.

As ons sê dat op gebed - wanneer dit 'n opregte en getroue gebed is - genesing moet volg, respekteer ons nie die "nog nie" van die voleinding van alle dinge nie. Die genesings wat God in gebed wil gee, maak die werklikheid van die koninkryk van die hemel sigbaar as tekens van geloof. Aangesien hierdie genesings 'n toevallige en tydelike betekenis het, wys dit - net soos tekens - terselfdertyd na wat nog nie werklikheid is nie. As tekens wys die genesings na twee kante: na die kant van die "reeds" en na die kant van die "nog nie". Solank die spanning tussen die "reeds" en die "nog nie" bly bestaan, is die tekens uitsonderlike gevalle, ongeag hoeveel tekens aan ons gegee word. "Sodra 'n mens hierdie 'tekens' uit hul buitengewone posisie haal, hulle normaliseer of massifiseer, is dit nie meer 'tekens' nie. Die suggestie dat elke wondergenesing behoort by 'n gelowige gebed soos die lig by die son, is om 'n perfekte wêreld te verwag" (H. Veldkamp).

As tekens van die koninkryk van die hemel, dui die genesings nie net op daardie koninkryk nie, maar is dit ook diensbaar vir daardie koninkryk.

Ons dink weer aan wat Paulus sê in 2 Korintiërs 12:7-9. Net so, met die doring wat aan hom "gegee" is, en in sy swakheid, was Paulus nuttig in diens van God. Dit is waarom God aan Paulus se gebed ook 'n grens gestel het. Terwyl Paulus aanvanklik gedink het dat die lyding wat die

doring in sy vlees bring, 'n struikelblok vir sy apostoliese diens was, het hy geleer dat die lyding juis deel vorm van die inventaris van sy apostoliese diens. God se antwoord op die gebed van Paulus was die deurslaggewende besluit oor hoe Paulus nuttig kan wees. Soos God Paulus kon gebruik, so moes hy ook wees. Daarom is Paulus se lyding nie weggeneem na sy gebed nie. In 'n effens ander konteks, wat nie met 'n genesing verband hou nie, kom dieselfde na vore in Jesus se antwoord op die vraag na die genesing van die besetene uit die land van die Gadareners. Die mense wat hul varke tydens die genesing verloor het, het by Jesus aangedring dat Hy hul gebied verlaat. Markus 5:18 sê dat toe Jesus in die skuit klim, die besetene hom gesmeek het om by hom te bly (vgl. Lukas 8:38). Jesus het hierdie versoek van die hand gewys deur te sê: "Gaan na jou huis na jou mense toe, en vertel hulle watter groot dinge die Here aan jou gedoen het, en dat Hy jou barmhartig was" (Markus 5:19; vgl. Lukas 8:39). Ook hier was, by die verhoring van 'n gebed, weer die deurslaggewende vraag hoe iemand die koninkryk van die hemele die beste kon dien. Persoonlik wou die besetene - begryplik- by Jesus bly. Jesus het dit egter vir hom duidelik gemaak dat dit nie oor sy persoonlike begeerte gaan nie, maar oor God se voorneme met sy lewe binne die raamwerk van die koninkryk van die hemele. Verhoring kan nie altyd beteken dat ons begeerte bevredig word nie. Verhoring is daar waar ons ons plek in God se koninkryk getoon word, selfs al is dit teen ons persoonlike (oorspronklike) verlange in.

Jesus se gebed in Getsemane kan ook hier genoem word (Matteus 26:36-46; Markus 14: 32-42; Lukas 22:39-46). Ons het reeds gesien dat in Hebreërs 5:7, 8 teruggegryp word na die gebeurtenis in Getsemane met die woorde: "Hy wat in die dae van sy vlees gebede en smeking met sterk geroep en tranes aan Hom geoffer het wat Hom uit die dood kon red, en ook verhoor is uit die ang — Hy, al was Hy die Seun, het gehoorsaamheid geleer uit wat Hy gely het". Van die vele verrassende woorde in hierdie twee verse is die woorde miskien die mees verrassende: "..... en ook verhoor is uit die ang". Die beker van lyding het Jesus immers nie verbygegaan nie. Hy moes daardie beker tot die laaste druppel drink, alhoewel Hy gebid het: "My Vader, as dit moontlik is, laat hierdie beker by My verbygaan..." (Matteus 26:39). Hoe kan daar dan in Hebreërs 5:7 gesê word dat Hy uit ang verhoor is?

'n Bekende teoloog - A. von Harnack - het voorgestel dat ons hier te make het met 'n skryffout. Oorspronklik sou dit gesê het: "Hy is nie verhoor uit sy ang nie". Die latere kopieë van die Bybelteks het die woord "nie" doelbewus of verkeerd weggelaat. Dit is hoe ons by die lesing sou gekom het soos ons dit ken. Daar is geen rede om hierdie voorstel te aanvaar nie. Die woord "nie" kom in geen manuskrip voor nie. Dit was beslis nog altyd

daar, soos dit nou nog sê: "Hy verhoor is uit die angs"¹⁷. So verrassend as wat dit mag wees, kan ons dit so laat.

Jesus het geleer om God se manier te verstaan en Hy het geleer om Homself oor te gee aan God se wil. Hy het gehoorsaamheid geleer deur wat hy gely het, sê Hebreërs 5:8. Dit is hoe Hy verhoor is. Dit is wat die Bybel "verhoring" noem. Verhoring is nie net waar God gee wat gevra word nie. Verhoring is ook waar God sy wil en weg wys en hom die krag gee om sy wil te aanvaar en weg te gaan.

Op hierdie manier word Jesus nie net uit sy angs verhoor nie, maar so mag ons ook verhoor word by die vraagstukke van die lewe. In dieselfde konteks praat die skrywer van die Hebreërbrief van almal wat Jesus gehoorsaam (Hebreërs 5:9). Almal wat Jesus gehoorsaam, is almal wat Jesus navolg in die gehoorsaamheid wat Hy geleer het om na te volg. Dan soek ons ook - in navolging van Jesus - die verhoring van ons gebede, nie in die vervulling van ons wense nie, maar in die verstaan van God se doel met ons lewens en in die krag om ons daaraan oor te gee. Dit is nie ons wense wat die verhoring van ons gebede bepaal nie. Dit is slegs God se koninkryk wat daardie verhoring bepaal.

Wanneer, ondanks ons gebede, ons steeds siekte, probleme en lyding ondervind, hoef ons nie van "onverhoorde gebede" te praat nie. God kan ons ook verhoor in die siekte, in die moeilikheid en in die lyding. Dit is die geval wanneer hy ons sy wil daarin wil wys en ons sy weg wys, sodat ons - midde in die raaiselagtige omstandighede - tot diens van Hom en sy koninkryk sal wees. Ons kan hierdie verhoring egter net herken as ons terselfdertyd leer bid: "Leer my om te wil wat U wil en nie te wil wat U nie wil nie."

Dit is hoe Jesus in Getsemane gebid het: "..... nogtans nie soos Ek wil nie, maar soos U wil" (Matteus 26:39); "My Vader, as hierdie beker nie by My kan verbygaan sonder dat Ek dit drink nie, laat u wil geskied" (Matteus 26:42). In die spanning tussen die "reeds" en die "nog nie" is dit die enigste regte manier van bid by alle lewensvraagstukke.

Die feit dat ons in ons gebede onderdanig moet wees aan die koninkryk van die hemele, moet ons in ons gebede ook bedagsaam en versigtig maak, soekend en tastend na God se wil met ons lewens. Ds. Knoop het in die laaste wêreldoorlog in die Dachau-konsentrasiekamp gebly. Hy kon in Dachau bid vir sy bevryding, maar 'n kollega wat saam met hom in dieselfde konsentrasiekamp was, kon nie. Toe daardie kollega sterf, het ds. Knoop verstaan dat God hom die vryheid om vir verlossing te bid van hom onthou het. Die huiwering van hierdie gevangene was nie ongeloof nie, maar die gehoorsaamheid van 'n kind wat nie in sy Vader se

¹⁷ εὐλάβεια kan ook volgens Strong's, by implikasie, beteken "reverential awe". - Vertaler

pad mag staan nie¹⁸. Okke Jager, wat dit êrens vertel, voeg by: "bid is om aan te voel waar God langs kom, opsy te staan om Hom deur te laat en jou hand op te steek as Hy verbygaan".

5. Verhoring en skuldbelydenis

Jakobus 5:13-18 sou ook in die vorige paragraaf ter sprake kon kom. Tog is dit sinvol om op hierdie verse afsonderlik in te gaan, omdat hulle 'n eie plek inneem in wat die Nuwe Testament sê oor die verhoring van gebed. Jakobus 5:13-18 lees: "Is daar iemand onder julle wat ly? Laat hom bid. Is iemand opgeruimd? Laat hom psalmsing. Is daar iemand siek onder julle? Laat hom die ouderlinge van die gemeente inroep, en laat hulle oor hom bid nadat hulle hom in die Naam van die Here met olie gesalf het. En die gebed van die geloof sal die kranke red, en die Here sal hom oprig. Selfs as hy sonde gedoen het, sal dit hom vergewe word. Bely mekaar julle misdade en bid vir mekaar, sodat julle gesond kan word. Die vurige gebed van 'n regverdige het groot krag. Elía was 'n mens net soos ons, en hy het ernstig gebid dat dit nie moes reën nie, en dit het op die aarde drie jaar en ses maande lank nie gereën nie; en hy het weer gebid, en die hemel het reën gegee en die aarde het sy vrug laat uitspruit". Wat die verband tussen sonde en siekte betref, word twee dinge in hierdie verse duidelik. Die eerste is dat daar 'n verband tussen sonde en siekte kan wees. In vers 15 word drie beloftes gegee wat direk met mekaar verbind is: die beloftes van genesing, stigting en vergifnis. Omdat hierdie drie beloftes direk en op dieselfde manier gekoppel is, moet al die beloftes op dieselfde mense van toepassing wees. Die siekes word nie net belowe dat hy gesond sal word nie, maar ook dat hy vergifnis sal ontvang as hy sondes gedoen het. Die verband met vers 16 word ook deursigtig. As daar daar gesê word: "Bely mekaar julle misdade en bid vir mekaar" is daar geen oorgang na 'n heel nuwe punt naamlik die vergewing van sondes nie. Die woord "daarom"¹⁹ verbind vers 16 direk met die voorafgaande. In vers 16 gaan dit dus oor sondes wat deur die siek persoon bely word en wat verband hou met die siekte. Daarom word die oproep tot skuldbelydenis gevolg deur die woorde: "dat u genesing kan ontvang."

Ons het ook elders in die Nuwe Testament hierdie verband tussen sonde en siekte teëgekrom. Herodes is deur 'n dodelike siekte getref toe die

¹⁸ Die Nederlandse idioom wat Versteeg hier gebruik, "Voor de voeten lopen", het die betekenis van teëgaan; verhinder; in die pad staan; dwarsboom; in die wiele ry. - Vertaler

¹⁹ Hier word verwys na vers 16 in die NBG vertaling wat lui: Belijdt **daarom** elkander uw zonden en bidt voor elkander, opdat gij genezing ontvangt. Het gebed van een rechtvaardige vermag veel, doordat er kracht aan verleend wordt.

Hoewel dit nie in die Afrikaanse Bybelvertalings van 1933/53 en 1983 weerspieël word nie, word vers 16 in die oorspronklike Griekse teks inderdaad met "daarom"/"dus" aan die vorige vers verbind. In die direkte 2020-Afrikaanse Vertaling word dit wel vertaal: "Bely dan julle sondes teenoor mekaar.", aldus prof. GJC Jordaan - Vertaler

eer nie aan God gegee het nie (Handelinge 12:23). Elimas, die towenaar, het vir 'n tyd lank blind geword as straf vir sy teenkating teen die prediking van Paulus (Hand. 13:11). Toe baie mense in die Korinte-gemeente die sakrament op 'n onwaardige manier gevier het, moes Paulus die gevolgtrekking maak: "Daarom is daar onder julle baie swakkes en sieklikes, en 'n aantal het ontslaap" (1 Kor. 11:30). Baie het 'n oordeel oor hulleself geëet en gedrink deur hul onwaardige viering van die sakrament (1 Korintiërs 11:29). Op verskillende plekke in die Nuwe Testament blyk dit dus dat die siekte kan voorkom as 'n straf vir sekere, konkrete sondes.

In hierdie geval is daar geen sprake van verhoring van die gebed vir genesing sonder die belydenis van sondes nie. Dit is opvallend dat Jakobus in die meervoud praat van "sondes". Vir Jakobus gaan dit nie om "die" sonde in die algemeen nie, maar oor konkrete, identifiseerbare sondes. Die siek persoon weet aan watter sondes hy vaskleef, en hy kan ook hierdie sondes konkreet uitdruk. As die siek persoon nie sy sondes wil bely nie - en daarom nie van sy sondes afsien nie - dan maak hy self die gebed wat vir genesing opgestuur word, kragteloos. Waar die siekte 'n straf is vir die pleeg van sondes, kan genesing as antwoord op gebed slegs plaasvind op grond van die vergewing van sondes.

Tog is daar 'n tweede saak wat Jakobus 5:13-18 aanroer rakende die verhouding tussen sonde en siekte. Wanneer Jakobus in vers 15 sê: "Selfs as hy sonde gedoen het, sal dit hom vergewe word", verklaar Jakobus dat die siekte nie altyd die gevolg van die sonde hoef te wees nie. Daar is nie altyd 'n oorsaaklike verband tussen die siekte en (sekere, konkrete) sondes nie. Die Griekse woord wat met "as" vertaal word - "..... as hy sonde gedoen het" - het die betekenis van "ingeval ...". Dus is ander gevalle denkbaar vir Jakobus waar die siekte niks te make het met spesifieke, konkrete sondes wat sigbaar is en bely moet word nie. Daar is ook ander plekke in die Nuwe Testament. Net so seker as wat die verband tussen sonde en siekte soms in die Nuwe Testament uitgewys word, waarsku die Nuwe Testament dat óns al te maklik so 'n verband lê. Die bekendste voorbeeld hiervan kan gevind word in die geskiedenis van die blinde se genesing. Toe Jesus en sy dissipels by iemand wat blind gebore is verbyloop, vra die dissipels vir Jesus: "Rabbi, wie het gesondig, hierdie man of sy ouers, dat hy blind gebore is?" Jesus het hierdie denke van sy dissipels, dat daar 'n kousale verband is, gekorrigeer deur te antwoord: "Hy het nie gesondig nie, en sy ouers ook nie; maar die werke van God moet in hom openbaar word" (Johannes 9: 2, 3).

Jakobus vermaan ons in geval van siekte - of die siekte nou die gevolg is van sondes of nie - om die ouderlinge van die gemeente te roep (Jakobus 5:14). Jakobus dink hier aan 'n meer ernstige vorm van siekte. Die woord wat hy in vers 15 gebruik, wat in ons vertaling met die woord "kranke" vertaal word, dui waarskynlik op 'n ernstige siekte. Dit is ook beduidend dat Jakobus sê dat die sieke die ouderlinge van die gemeente

moet laat roep. Die siek persoon kan dit nie meer self doen nie.

Hier word 'n belangrike beginsel aangedui wat ons in gedagte moet hou in geval van siekte. In tye van siekte is ons geneig om ons te isoleer. Ons verkies om alleen te wees. Ons het genoeg - miskien soms selfs te veel - van onself. Ons wil probeer om self deur die vrae te worstel wat die siekte by ons laat opkom. Dit geld beslis nog in 'n groter mate as daar sondes agter die siekte lê. Sonde isoleer ons selfs nog meer, solank dit nie bely word nie, as wat die selfs siekte doen.

Jakobus vermaan ons om nie die isolasie te soek wat in tye van siekte so voor die hand liggend is nie. Die gemeenskap van die heiliges kan en moet juis funksioneer in tye van siekte. Die gelowige is nie alleen in sy siekte nie, maar bly as lid van die gemeente deel van die gemeenskap van die heiliges.

Die brief van Jakobus is waarskynlik geskryf aan 'n Joods-Christelike gemeente wat nog binne die Joodse invloedssfeer was. Miskien het die gemeente bestaan uit Joodse Christene wat van Palestina na Sirië gevlug het. Dit was gebruiklik dat die Jode die ouderlinge in tyd van siekte moes roep. Hierdie gebruik word herhaaldelik in rabbynse literatuur genoem. In die rabbynse traktaat Sanhedrin (101:1) word daar byvoorbeeld gesê dat vier ouderlinge na die siek Rabbi Eliezer gekom het. In die traktaat Baba Bathra (116a) verskyn die woorde van Rabbi Pinehas ben Chana - alhoewel 'n bietjie later -: "Wie 'n siek persoon in sy huis het, moet na 'n skrifgeleerde gaan, sodat hy om genade kan smee". Uiteraard kon die Joodse Christene nie op enige hulp van die Jode staatmaak nie. In die tyd van siekte was daar nie meer plek vir die Joodse ouderlinge nie. Tog hoef die Joodse Christene nie hierdeur benadeel te word nie. Hulle mag 'n beroep doen op hul eie ouderlinge, terwyl agter die ouderlinge 'n hele biddende gemeente staan. Jakobus sê dat die ouderlinge 'n gebed oor die siekes moet doen en hom met olie salf in die Naam van die Here (Jakobus 5:14). Die olie is waarskynlik 'n teken van genesing. Die teken van genesing mag gelyktydig met gebed gegee word. Per slot van rekening was olie 'n bekende medisyne vir die Jode in daardie dae (vgl. Markus 6:13; Lukas 10:34). Die olie is moontlik ook 'n teken van toewyding aan God. Salwing met olie verwys dan na die toewyding aan God van die lewe wat deur genesing teruggegee word. Salwing met olie in daardie geval kan hoofsaaklik verband hou met 'n siek persoon wat sondes gepleeg het. Die beeld van die salwing verwys dan na die toewyding aan God na die herstel van die verhouding met God wat deur sonde versteur is. Die salwing is dan 'n belydenis dat die lewe na genesing nie meer vir sondes, maar vir God bestem sal wees.

As voorbeeld van iemand op wie se voorbidding God magtige dinge wil skenk, wys Jakobus op Elia. Elia was baie geëer deur die Jode in die tyd van die Nuwe Testament. Besondere betekenis is geheg aan sy

voorbidding. Die groot afstand tussen Elia en alle gewone mense was egter altyd op die voorgrond. Die merkwaardige ding by Jakobus is dat hy Elia langs elke gewone kerklidmaat plaas. Elia was geen uitsondering nie.

"Elía was 'n mens net soos ons" (Jakobus 5:17). Die geheim van die verhoring lê nie in die eienskappe van die persoon of in sy gebed nie. Die geheim van die verhoring lê slegs in die genade van God. Daarom kan ons vir mekaar bid, net soos Elia vir sy volk gebid het - tot dieselfde God, met dieselfde vertroue.

Kan ons nou aflei uit Jakobus 5:13-18 dat God altyd gebed beantwoord vir iemand wat siek is, deur genesing te gee wanneer daardie gebed die "gebed van 'n regverdige" persoon is? Hierdie gevolgtrekking kan ook nie uit hierdie gedeelte gemaak word nie. Daar is veral twee dinge wat in gedagte gehou moet word.

Die eerste is dat ons in Jakobus 5:13-18 ook ver verwyderd is van alle toorkuns. Gebed het geen krag in sigself nie. Dit is nie dat gebed, solank dit aan al die voorwaardes voldoen, outomaties werk nie. Jakobus sê uitdruklik dat gebed krag verleen moet word (Jakobus 5:16). Dit is God wat krag aan gebed moet gee. Nadat daar gesê is - in vers 15 - dat die gebed van die geloof die kranke sal genees, word daar bygevoeg dat die Here hom sal opwek. Die byvoeging bevat ook verdere toeligting om enige misverstand te voorkom. Die gebed in geloof het nie in sigself die mag om te genees nie. Die Hére wil op gelowige gebed genesing skenk en oprig. Ook die salwing met olie - watter betekenis 'n mens ook al daaraan wil gee - het niks met towery te doen nie. Niks word op magiese wyse deur die salwing "bework" nie. Die salwing is (slegs) 'n teken by die gebed. Alle klem word geplaas op die vrye mag van God teenoor die toorkuns. Ons moet hierdie vrye mag ten volle respekteer. In die voorbidding vir mekaar kan ons mekaar se behoeftes in vertroue in God se hande gee. Ons kry egter, selfs in ons gebede, nooit beskikking oor God se hande nie.

Die tweede ding om in gedagte te hou, is dat daar in Jakobus 5:16 gesê word dat die gebed van 'n regverdige persoon groot krag het. Die voorbeeld van Elia toon dit duidelik. Die woord "groot" sê dat ons verwagting van God in gebed groot mag wees, én dat dit nie oormatig mag wees nie. "..... die vurige gebed van 'n regverdige het groot krag, maar nie alles nie" (A. Nagelkerke). As ons "baie" van God verwag, beteken dit nie dat ons God aan ons gebede wil bind nie. Omdat God 'n groot God is, kan ons baie van Hom verwag. Omdat ons klein mense is, moet ons altyd bewus wees van die afstand tussen die inhoud van ons gebed en die wyse waarop God verhoor.

6. Verhoring en gemeenskap

'n Besonder ryke belofte van verhoring hou verband met gebed in gemeenskap met ander. In Matteus 18:19 sê Jesus: "As twee van julle

saamstem op die aarde oor enige saak wat hulle mag vra, dit sal hulle ten deel val van my Vader wat in die hemele is." Ons mag dit sien in die lig van die Joodse bepaling dat minstens tien mans nodig is vir gemeenskaplike gebed in die Joodse gemeente. Jesus breek die reëls en stel 'n kwantitatiewe standaard. Die getal is nie vir Hom belangrik nie. Al word 'n gebed deur net twee gelowiges gebid, is dit 'n gemeenskaplike gebed. Jesus dink nie in getalle nie. Ook daarin is Jesus nie van hierdie wêreld nie.

As ons egter die belofte wat in Matteus 18:19 aan ons gegee is, korrek wil verstaan, moet ons daardie belofte lees in die konteks waarin dit staan. Jesus se uitspraak oor eenparige gebed gaan sy stelling oor die tugmaatreëls wat getref moet word wanneer 'n broer homself tot sonde verhard vooraf. "En as jou broeder teen jou sondig, gaan bestraf hom tussen jou en hom alleen. As hy na jou luister, dan het jy jou broeder gewin; maar as hy nie luister nie, neem nog een of twee met jou saam, sodat in die mond van twee of drie getuies elke woord kan vasstaan. En as hy na hulle nie luister nie, sê dit aan die gemeente; en as hy na die gemeente ook nie luister nie, laat hom vir jou wees soos die heiden en die tollenaar. Voorwaar Ek sê vir julle, alles wat julle op die aarde bind, sal in die hemel gebonde wees; en alles wat julle op die aarde ontbind, sal in die hemel ontbonde wees" (Matteus 18: 15-18). Wat Jesus oor die eenparige gebed sê, sal direk in verband gebring moet word met hierdie voorafgaande verse.

Die "enige saak" wat twee gelowiges op aarde eenparig verlang, is dus nie 'n willekeurige saak nie. Die uitdrukking vertaal met "enige saak" beteken - baie letterlik vertaal - "elke saak" of "elke kwessie". Hierdie uitdrukking verwys na die voorafgaande saak. By 'n kwessie soos die vraag hoe om met 'n broer te werk wat homself in sonde verhard en vir elke vraagstuk wat in die gemeente mag ontstaan, kan die leiding en wysheid van die Here gevra word. As daar in so 'n geval eenparige gebid word, sal die Here nie sy leiding en wysheid van die kerk weerhou nie. Die gemeente sal dan sien watter weg hy moet gaan en watter maatreëls hy moet tref.

Matteus 18:18 gee die mag om te bind en te ontbind: "Voorwaar Ek sê vir julle, alles wat julle op die aarde bind, sal in die hemel gebonde wees; en alles wat julle op die aarde ontbind, sal in die hemel ontbonde wees". Hierdie volmag wat aan die kerk verleen word, bly egter Jesus se volmag. Daarom kan hierdie volmag slegs deur die kerk behoorlik uitgeoefen word as dit 'n biddende kerk is. In gebed word hulle dan gevra om toegelaat te word om die volmag uit te oefen volgens die bedoeling waarmee Jesus daardie volmag verleen. Die belofte is dat hierdie gebed beantwoord sal word. Dit gaan immers oor Jesus se eie saak. Hy sorg vir sy saak en wil dit duidelik maak - oor alle sake in die gemeente - deur aan die gemeente te wys hoe om op behoorlike wyse die volmag uit te oefen wat deur Hom verleen word. Die woord "saamstem" verwys na die waarlik

gemeenskaplike gebed van die gemeente waar dit nie saak maak hoe groot - of klein - daardie gemeente is nie. Daarom is die vermelding van slegs twee gelowiges in hierdie konteks nie in 'n individualistiese sin te verstaan nie. Dit beteken nie dat as twee mense saamstem, ook al verskil alle ander gemeentelede met hulle, dat hierdie twee mag staat maak op verhooring van hul gebed nie. Die betekenis van die vermelding van die tweetal is dat dit nie saak maak hoe klein die gemeente is nie, dit mag staatmaak op die leiding en mag op die wysheid van die Here vertrou. Die getal twee is niks anders as om die kleinste denkbare getal te noem nie. Die stelling dat dit wat die gemeente eenparig wil hê, aan hulle gegee sal word, word verder uiteengesit in die volgende vers: "Want waar twee of drie in my Naam vergader, daar is Ek in hul midde (Matteus 18:20).

Die woord "naam" het hier weer sy eie spesifieke betekenis wat ons vroeër vir hierdie woord gevind het. Die "naam" van Jesus is hier ook die selfopenbaring van Jesus. Die uitdrukking "in my naam" is egter effens anders geformuleer in Matteus 18:20 in Grieks as in die tekste in Johannes 14-16, waar ons hierdie uitdrukking teëgekomp het. Dit word letterlik in Matteus 18:20 vertaal: "Want waar twee of drie vergader tot my Naam ...". Die voorsetsel wat in Grieks gebruik word²⁰, dui op 'n rigting. Die samekoms waaroor dit gaan, is gefokus op die naam van Jesus. Ons kan die bedoeling soos volg beskryf: waar twee of drie bymekaar is vir die doel wat my openbaring sal bepaal, daar is ek in hulle midde.

Die konkrete agtergrond van die handelswyse wat in die voorafgaande verse voorgeskryf word met betrekking tot 'n broer wat homself tot sonde verhard, moet in gedagte gehou word. Wanneer die kerk nie oor allerlei kwessies saamkom om volgens eie goeie dinge op te tree nie, maar om gelei te word in hulle optrede deur die selfopenbaring van Jesus, word Jesus se teenwoordigheid belowe. Net so verhoor God ook die gebed van die gemeente wat in Jesus se naam vergader. Dit is immers weer 'n gebed waarin - in menslike woorde - weergalm wat Jesus is en wil, soos Hy Homself geopenbaar het. Slegs so kan die volmag van Jesus, wat die kerk ontvang het, uitgeoefen word. Waar die gemeente vergader om tot Jesus te bid, kan haar gebed ook geld as Jesus se gebed, selfs al is Hy - dit is die voorveronderstelling hier - nie meer fisies op aarde nie.

Net soos in vers 19, kan die "twee of drie" in vers 20 nie in 'n individualistiese sin geïnterpreteer word nie. Dit is steeds die kleinste getal waaraan gedink kan word dat dit, indien dit deur Jesus se selfopenbaring gelei word, seker is van Jesus se teenwoordigheid in handeling en gebed. Daar is geen monopolie-posisie wat vir groot getalle gereserveer kan word nie. Dit kan egter nie afgelei word van die "twee of drie" dat elkeen in sy eie klein kringetjie kan werk nie, los van - of selfs teenoorgesteld - van die ander in die gemeente en sodoende Jesus se volmag en teenwoordigheid

²⁰ εἰς

oproep nie. Om jouself in jou eie klein kringetjie te isoleer, is juis in duidelike konflik met vergader in die naam van Jesus. By die eerste, soos byvoorbeeld in die gemeente van Korinte (vgl. 1 Korintiërs 1:10), is die selfsug van die mens deurslaggewend; by die tweede, Jesus se selfopenbaring. Slegs waar die gemeente gelei word deur Jesus se selfopenbaring, kan sy reken op die belofte van Jesus se teenwoordigheid.

Miskien is die belofte van Jesus: "waar twee of drie in my Naam vergader, daar is Ek in hul midde", geformuleer in polemieë met 'n uitspraak van die rabbi's. 'n Bekende rabbynse uitspraak is: "Wanneer twee saam sit en die woorde van die wet tussen hulle is" - dit wil sê die gesprek bepaal - "dan is God se teenwoordigheid in hul midde". Jesus stel dan sy selfopenbaring - sy naam - in plaas van die wet. Waar Hy in sy selfopenbaring is, is die teenwoordigheid van God. Die teenwoordigheid van God word nooit ervaar buite om die persoon van Jesus nie. Waar God in die persoon van Jesus geken word, is ware gebed. Daar word ook ontvang wat gevra word.

7. Verhoring en die goeie

Jesus verseker ons uitdruklik dat God altyd die "goeie dinge" gee op gebed. In hierdie verband tref Jesus 'n vergelyking tussen 'n aardse vader en die Vader in die hemel. In Matteus 7:9, 10 lees ons dat Jesus vra: "Of watter mens is daar onder julle wat, as sy seun hom brood vra, aan hom 'n klip sal gee; en as hy 'n vis vra, aan hom 'n slang sal gee?" Die gebruik van die woord "mens" in hierdie vrae bring onmiddellik die kontras met God, die Vader in die hemel, na vore. Hierdie teenstrydigheid word nog skerper wanneer Jesus in die volgende vers die mense "sleg" noem (Matteus 7:11). 'n Aardse vader, al is hy net 'n slegte mens, gee sy kinders altyd goeie dinge. Hy gee nie klippe vir brood of 'n slang vir 'n vis nie. Om iemand klippe vir brood te gee beteken om iemand op 'n lae manier - die klein, plat brode het soos klippe gelyk! – te verneuk. Om iemand 'n slang vir 'n vis te gee, gaan nog verder. Dit beteken om iemand wat heeltemal niks vermoed nie, in gevaar te stel. In die parallelle gedeelte by Lukas val die klem op laasgenoemde. Lukas praat oor die gee van 'n slang in plaas van 'n vis en oor die gee van 'n skerpioen in plaas van 'n eier (Lukas 11:11, 12). In albei gevalle word iemand in die grootste gevaar gestel.

Om iemand opsetlik te bedrieg of in gevaar te stel, is misdadig. Geen vader is so met sy kinders nie. Jesus se gevolgtrekking is dat die Vader in die hemele nog minder so is teenoor sy kinders: "As julle wat sleg is, dan weet om goeie gawes aan julle kinders te gee, hoeveel te meer sal julle Vader wat in die hemele is, goeie dinge gee aan die wat Hom bid" (Matteus 7:11).

Mag ons op grond van hierdie woorde reken dat ons altyd al die goeie dinge waarvoor ons bid, sal ontvang? Ons dink miskien dat ons hierdie vraag nog positiewer kan beantwoord, want in dieselfde konteks gee Jesus

die vaste sekerheid: "Bid, en vir julle sal gegee word; soek, en julle sal vind; klop, en vir julle sal oopgemaak word. Want elkeen wat bid, ontvang; en hy wat soek, vind; en vir hom wat klop, sal oopgemaak word." (Matteus 7:7, 8). Praat Jesus nie hier so algemeen as moontlik nie? Is daar iets goeds wat ons nie in gebed van God kan verwag nie?

Tog moet ons ietwat versigtig wees om uit hierdie woorde af te lei dat in die algemeen alle goeie dinge aan ons gegee sal word as antwoord op ons gebed. Lukas kan ons alreeds hierdie versigtigheid leer. Lukas beklemtoon, indien moontlik, duideliker as Matteus die sekerheid van verhooring. Hy skets nie net - net soos Matteus - die vergelyking met die aardse vader nie, maar vertel ook in dieselfde konteks die gelykenis van die man wat in die middel van die nag na 'n vriend kom om brode by hom te leen. Daar is geen twyfel dat die vriend die brood wat hy gevra het, gee nie. As hy dit nie doen omdat dit sy vriend is nie, dan wel omdat hy onbeskaamd is (Lukas 11:5-8). By Lukas kom die uitdrukking die "goeie dinge" egter nie voor nie. Die vergelyking tussen die aardse vader en die Vader in die hemele word soos volg voorgestel: "As julle dan wat sleg is, weet om goeie gawes aan julle kinders te gee, hoeveel te meer sal die hemelse Vader die Heilige Gees gee aan die wat Hom bid" (Lukas 11:13). In plaas van die "goeie dinge", praat Lukas van "die Heilige Gees".

Dit is waarskynlik dat Lukas die oorspronklike uitdrukking "goeie dinge" vir sy lesers wou verduidelik en dit van wanbegrip wou vrywaar. Daarom het hy die uitdrukking "goeie dinge" vervang met "die Heilige Gees". Lukas het dus gesien dat "goeie dinge" nie oor allerlei willekeurige goeie dinge in die algemeen gaan nie. In "goeie dinge" gaan dit oor die Heilige Gees. Hoe kan daar 'n verband wees tussen die goeie en die Heilige Gees? Dit is denkbaar dat die uitdrukking "goeie dinge" - waar dit in die Nuwe Testament gebruik word - dikwels 'n Ou-Testamentiese agtergrond het. In Jesaja 52:7 word gesê: "Hoe lieflik is op die berge die voete van hom wat die goeie boodskap bring, wat vrede laat hoor, wat goeie tyding bring, wat verlossing uitroep; wat aan Sion sê: Jou God is Koning!" Die uitdrukking "goeie boodskap" in die antieke Griekse vertaling van die Ou Testament is dieselfde woord wat in Matteus 7:11 gebruik word en wat ons kan vertaal met "die goeie dinge". Die Nuwe Testament haal herhaaldelik aan uit hierdie antieke Griekse vertaling. Paulus doen dit bv. in Romeine 10:15 en hy haal dan 'n gedeelte van Jesaja 52:7 aan. Dit is juis die deel waarin die uitdrukking "goeie dinge" voorkom.

"Die goeie" wat volgens Jes. 52:7 die vreugdebodskap aan Sion mag verkondig, is nie iets goeds in die algemeen nie. Dit is in lyn met die verlossing wat God belowe het. Wanneer Paulus in Romeine 10:15 die woorde oor "die goeie boodskap" of "die goeie" uit Jes. 52:7 oorneem, dink hy beslis aan die verlossing wat met Jesus Christus gekom het. In die voorafgaande vers gaan dit oor die prediking van Christus. Die prediking van "die goeie" is die prediking van Christus en die verlossing wat saam

met Hom verskyn het.

Ook elders by Paulus sien ons die uitdrukking "die goeie" in hierdie Ou-Testamentiese lig. Dit is byvoorbeeld die geval wanneer Paulus in Romeine 8:28 sê dat God alles laat meewerk "ten goede" vir diegene wat Hom liefhet. Ook hier beteken die "ten goede", nie maar iets willekeurig nie, maar wel bepaald: vir die verlossing wat met Christus gekom het, wat ook in volheid deur Hom sal kom. Niks kan die verlossing wat gekom het, en sal kom, vernietig nie. Alle dinge, selfs die moeilikste en onbegryplike dinge, moet saamwerk om ons die verlossing te laat beleef.

Die uitdrukking "goeie dinge" in Matteus 7:11 het beslis ook hierdie Ou-Testamentiese agtergrond. Dit is nie net lukrake goeie dinge in die algemeen wat God belowe om op gebed te gee nie. Dit is die verlossing van die koninkryk van die hemele wat Hy so absoluut belowe aan almal wat Hom vra. Matteus 7:7-11 is deel van die sogenaamde Bergrede. In hierdie Bergrede vind ons Jesus se verkondiging van die koninkryk van die hemele. Die verlossing van die koninkryk van die hemele het met Jesus gekom. Nou het "die goeie" waarvan Jesaja geprofeteer het 'n werklikheid geword. In daardie konteks staan Jesus se stelling oor die antwoord op gebed in Matteus 7:7-11. Wie bid vir die verlossing van die koninkryk van die hemele, sal dit ontvang. Wie dit soek, sal dit vind. Wie daarvoor klop, sal nie voor 'n geslote deur staan nie. Dit is die goeie wat die Vader in die hemele veel sekerder sal gee aan diegene wat tot Hom bid as wat 'n aardse vader goeie geskenke aan sy kinders gee. Die verlossing van die koninkryk van die hemele bedrieg nie. Dit is die belangrikste ding op hierdie aarde wat eers gesoek moet word en dit sal beslis gegee word (Matteus 6:33). Daarom kan Lukas die uitdrukking "die goeie" verduidelik deur te praat van die Heilige Gees in plaas van die goeie.

Die Heilige Gees is die sentrale geskenk van verlossing. Waar die Heilige Gees is, is verlossing. Die Heilige Gees is die eersteling geskenk van die volheid van die verlossing (Romeine 8:23). Die Heilige Gees gee vorm aan die verlossing wat saam met Christus gekom het en laat ons uitsien na die volheid van verlossing. So is die Heilige Gees en die verlossing, die Heilige Gees en die nuwe verbond onlosmaaklik verbind (vgl. Byvoorbeeld 2 Korintiërs 3:6).

Matteus het sy evangelie oorwegend vir Jode (Christene) geskryf. Hulle het die Ou-Testamentiese agtergrond van die uitdrukking "die goeie" geken. Lukas skryf aan mense wat meestal heidense Christene was. Hulle kan die uitdrukking "die goeie" maklik verkeerd verstaan. 'n Verdere verduideliking was nodig sodat hierdie heidense Christene "die goeie" as iets goeds in die algemeen sien nie. Nou dat Lukas "die goeie" nader aandui as "die Heilige Gees", is alle misverstand uitgesluit. Matteus en Lukas bedoel dus dieselfde ding.

Ons sal ook moet waak teen die misverstand dat God ons in die

algemeen alle goeie dinge sal gee as ons tot Hom bid. God onthou ook van sy kinders soveel goeie dinge. Dit is wat die praktyk ons wys en wat in die hele Bybel nie verbloem word nie (vgl. Byvoorbeeld Romeine 8:35, 36). Wat God nooit sal weerhou van almal wat Hom vra nie, is die goeie wat daar bestaan in die verlossing van die koninkryk van die hemele. Wat God nooit sal weerhou van almal wat Hom vra nie, is die Heilige Gees wat hulle die verlossing in die koninkryk van die hemele laat belewe deur dit te verbind aan die norme van daardie koninkryk.

8. Verhoring en voleinding

Dat die verhoring van gebed direk verband hou met die voleinding van alle dinge, maak die boek Openbaring duidelik. Die ware gebed is gefokus op die einde, want die ware gebed leef vanuit die einde. "Juis omdat die kerk van die einde weet, bid die kerk tot die einde" (W. H. Velema).

In die hemelse liturgie waarvan Johannes 'n deelgenoot was op die eiland Patmos, het gebed 'n groot rol gespeel. Johannes het 'n altaar in die hemel gesien. Die twee altare wat in die Ou Testamentiese tempel gestaan het, naamlik die brandofferaltaar en die reukaltaar, het een altaar geword. Die een keer het hierdie altaar as brandofferaltaar gedien, die ander keer as wierookaltaar.

In Openbaring 6:9 beskryf Johannes hoe hy die altaar gesien het as 'n brandofferaltaar. Onder die altaar het hy gesien "die siele van die wat gedood is ter wille van die woord van God en die getuienis wat hulle gehad het". Die bloed van die offerdier wat in die Ou Testamentiese tydperk geslag is, moes na die basis van die brandofferaltaar vloei. Omdat die bloed die siel is (Deut. 12:23), was die siel van die offerdier onder die altaar. So het Johannes die martelare gesien in die heerlijkheid van die nabyheid by God. Hul bloed wat gestort is, het nie weggevloei nie. Dit was soos die bloed van die Ou-Testamentiese offers wat aan die voet van die altaar gevloei het. Hulle siele - hulle lewens - is nou vir ewig in God se sorg. Johannes het gehoor hoe die martelare "met 'n groot stem" tot God geroep het. Hulle het gesê: "Hoe lank, o heilige en waaragtige Heerser, oordeel en wreek U nie ons bloed op die bewoners van die aarde nie?" (Openbaring 6:10). In hierdie oproep weerklink die gebed vir die vestiging van die reg van God op die aarde. Daar is aan die martelare geantwoord dat die verhoring van hul gebed moes wag tot die voleinding van alle dinge. "..... aan hulle is gesê dat hulle nog 'n klein tydjie moes rus totdat ook hulle medediensknegte en hulle broeders wat nog gedood sou word soos hulle, voltallig sou wees" (Openbaring 6:11). Die voleinding van alle dinge sal as antwoord op die gebed van die martelaarskerk kom.

Maar nie net vanuit die martelaarskerk in die hemel nie! Nadat hy die gebed van die martelare in die hemel hoor weerklink het, het hy gesien wat met die gebede van die heiliges - die gelowiges - op die aarde gebeur het.

Die gebede van die kerk op aarde is deur die engel op die altaar voor die troon geplaas (Openbaring 8:3). Hier het die altaar die funksie van wierookaltaar gehad. Aan die engel wat die gebede op die altaar gesit het, is immers ook baie reukwerk gegee. Saam met die reukwerk het die gebede voor God opgegaan (Openbaring 8:4).

Die gebede van die kerk op aarde het dus nie net tot God gekom nie. Johannes sien dat daar iets bygevoeg moet word. Iets van God se kant af. Slegs gemeng met God se eie gawe, die reukwerk, kon die gebede tot God kom.

Weer eens blyk dit dat ons gebede nie self enige krag het nie. Die geheim dat hulle na God toe kom, lê nie in die kwaliteit van ons gebede nie. Ons gebede kan slegs tot God kom omdat God hulle krag gee. Sonder God se gawe is ons gebede niks op sigself nie. Die geheim van ware gebed wat na God opgaan, lê in God self.

Toe die gebede van die heiliges op die altaar geplaas is en die reukwerk na God opgevaar het, neem die engel die wierookbak en vul dit met die vuur van die altaar. Die vuur is op die aarde gegooi en daar kom donderslae en stemme en weerlig en aardbewing (Openbaring 8:5). Johannes sien die gerig by die voleinding se oorsprong by die altaar waarop ook die gebede van die heiliges gelê is.

Dat dit wat Johannes gesien het inderdaad oor gebeure by die voleinding handel, blyk ook uit die feit dat Johannes in dieselfde konteks praat van sewe engele aan wie sewe trompette gegee word (Openbaring 8:2). By die trompette kan 'n mens dink aan die funksie van die ramshoring in die Ou Testament. Met hierdie ramshoring, toe die priesters dit geblaas het, is die begin van 'n nuwe era altyd aangekondig, byvoorbeeld 'n nuwe jaar of die nuwemaan. Die getal sewe by die aantal trompette wat aan die engele gegee is, is hier - soos elders in die boek Openbaring - die getal van die volheid. Dus is wat Johannes gesien het wat aangekondig was, was 'n heeltemal nuwe tyd.

Johannes sien ook in 'n ander visioen die verhouding tussen die gerig by die voleinding en die altaar. In Openbaring 14:18 beskryf hy hoe hy gesien het dat die engel wat opdrag gegee het om oordeel uit te oefen "uit die altaar" uitkom. Toe sien Johannes twee dinge met betrekking tot die altaar: die gebede het op die altaar gekom en die oordeel het uit die altaar uitgekom. Hierdie twee dinge is beslis nie van mekaar te skei nie. Hulle hoort onlosmaaklik bymekaar. Die oordeel gaan uit vanaf die altaar in reaksie op die gebede wat op die altaar kom.

As die Nuwe Testament vir ons iets oortuigend wys, dan is dit dat God die die voleinding van alle dinge bewerk. Wanneer God egter die voleinding bewerk, neem Hy die gebede van die hemelse en aardse kerk in sy werk op. God laat die einde kom as 'n antwoord op die gebede van al sy kinders. Hier sien ons - soos ons reeds terloops genoem het in die

paragraaf oor gebed met betrekking tot God - die groot betekenis van gebed. Ons gebede het 'n plek in God se werk vir die voleinding van alle dinge. God laat die voleinding van alle dinge nie aanbreek sonder ons gebede nie. "God kan nie verder gaan as die kerk nog nie sy taak uitgevoer het nie. Die kerk is so gretig om te sing: 'Ek hoop steeds op die HERE, my siel wag ongestoord' (Psalm 130:3 berym, Totius). Dit is juis andersom, die kerk wag nie op die Here nie, die Here wag vir die Kerk" (RJ van der Meulen).

Wanneer hierdie betekenis van gebed binne ons gesigsveld kom, verstaan ons ook waarom die Nuwe Testament eindig met die gebed: "Amen, ja kom, Here Jesus!" (Openbaring 22:20; vgl. Openbaring 22:17). Ware geloof fokus nie meer op ons eie lewens met hul vreugdes en bekommernisse nie. God het gekom om die middelpunt te wees en daarmee saam God se koninkryk en God se toekoms. Ons gebedslewe word dus bepaal deur God, sy koninkryk en sy toekoms. Die werklike verhoring waarna alle ware gelowiges soek, is die verhoring wat sigbaar sal word na die voleinding van alle dinge, wanneer God alles sal wees (1 Korintiërs 15:28). In die gebed vir God se toekoms is alle ander gebede ingesluit. Die verhoring van daardie gebed sluit ook die verhoring van alle ander gebede in. "Al die vrae oor ware gebed word aangespreek in die vraag na die wederkoms van Christus. Die omgekeerde is ook van toepassing. Die ware gebed sal daarin getoets word of dit 'n gebed is vir die wederkoms" (W. H. Velema). Die gebed vir die voleinding is 'n gebed wat beslis beantwoord sal word.

God se toekoms kom omdat daardie toekoms reeds gekom het in die opstanding van Christus. In die opstanding van Christus kruis die hede en die toekoms reeds mekaar.

Die gebed "Amen, ja kom, Here Jesus!" volg die vaste versekering "Ja, ek kom gou" (Openbaring 22:20). Gebed is ook gebaseer op versekering. Daarom is die toekoms nie onseker nie. Die toekoms sal die feitlike verhoring van alle gebede toon vir almal wat geleer het om te bid.

Vanuit die sekerheid oor die verhoring van gebede in die toekoms van die voleinding, word nou reeds die sekerheid geken, in die hede met sy gebrokenheid, dat God 'n verhoorder van die gebed is.

V IS BID VANDAG NOG MOONTLIK?

Die titel van hierdie hoofstuk bevat 'n kontras tussen vandag en die verlede. Hierdie teenstrydigheid beteken dat gebed in die verlede geen probleme sou veroorsaak het nie, terwyl gebed vandag - ten minste in die vorm waarin dit deur die eeue heen beoefen is - hoogs problematies en selfs onmoontlik sou geword het. Natuurlik was daar ook probleme in die verlede wat verband gehou het met gebed, byvoorbeeld die probleem van wat gebed mag word of wat nie gebed mag word nie en die probleem van verhooring van gebed. Vandag het gebed egter 'n probleem geword. Dat gebed vandag in 'n krisis is, is woorde wat ons vind in baie onlangse publikasies oor gebed.

Die besware wat teen gebed geopper word, kom hoofsaaklik van vier verskillende kante. In die eerste plek van die sielkunde. Van hierdie kant af word gebed aan die kaak gestel as 'n uitdrukking van growwe selfsug. In gebed sou 'n man probeer om God te laat doen wat hy self nie kon bereik nie. Byvoorbeeld, bid sou 'n poging wees om homself teen alle onmoontlikhede te verset en homself te laat geld, God sou afhanklik gemaak word van die wense van die biddende persoon in sy wêreldbestuur. Met hierdie benadering tot gebed deur sekere sielkundiges, word gebed in ooreenstemming met toorkuns gesien. In alle vorme van toorkuns probeer 'n persoon mag verkry oor die godheid en die goddelike magte. Gebed sou in wese dieselfde wees. In die gebed wil die mens self God in besit neem. Hierdie hoogste en mees gesofistikeerde vorm van selfsug kan verwerp word as skadelik vir die menslike persoonlikheid. Saam met toorkuns moet gebed ook uit die lewe verbied word. 'n Tweede beswaar teen gebed kom van 'n sosiaal-etiese kant. Van hierdie kant af word gesê dat gebed 'n ontvlugting is van die verantwoordelikheid vir die samelewing. Die persoon wat bid, wil hê dat God moet doen wat hy self moet doen. Hy wil graag sy verantwoordelikheid na God toe skuif. In plaas daarvan om te bid, moet die mens optree, maar in gebed vind hy 'n alibi om nie op te tree nie. Bid sal tot niks anders as passiwiteit lei nie. In hierdie konteks word herhaaldelik verwys na 'n toneel uit "Moeder Courage en haar kindere" deur Bertold Brecht. 'n Groep soldate wil in een nag 'n stad aanval. Die soldate intimideer 'n aantal boere uit die omgewing rondom die stad só dat een van hulle bereid is om die beste pad na die stad aan te wys. Die oorblywende boere is baie bekommerd oor die bedreigde stad, maar hulle kom steeds tot dieselfde gevolgtrekking: "Ons kan niks daaraan doen nie". Uit hierdie situasie word die gevolgtrekking gemaak: "Wie niks kan doen nie, kan ten minste bid." In die middel van die gebedstoneel staan die dom meisie Kattrin skielik op. Sy tel 'n trommel op, klim op die dak van 'n stal, slaan soos 'n bestene op die trommel en maak die inwoners van die stad wakker. Kattrin word geskiet, maar die stad word gewaarsku en gered. 'n Derde beswaar is die wetenskaplike beswaar. Van die natuurwetenskappe word gebed beslis as 'n illusie beskou. In die

natuurwetenskappe werk mense met vaste wette in die gedrag van materie. Daar is geen plek vir gebed binne die geslote stelsel van natuurwette nie. Die ketting van oorsaak en gevolg wat mense in die natuurwetenskappe oral probeer opspoor, sou 'n beslissende teenkanting wees teen 'n wonderlike, spesiale ingryping deur God wat in gebed opgeroep word. Wie op allerlei maniere - byvoorbeeld deur middel van tegnologie – wil baat vind by die kennis van sekere wetmatighede, mag nie langer bid vir 'n ingryping deur God wat buite alle wette val nie. Natuurlike wetenskaplike insigte sal gebed eenvoudig kortasem maak. Waar oorsaak en gevolg heers, sou daar nie meer gepraat kan word van 'n voorsienigheid van God of van 'n gebed wat leef in geloof in die voorsienigheid van God nie.

Die vierde - en diepste beswaar - kom van die kant van die teologie. Sekere teoloë, soos byvoorbeeld die bekende Engelse biskop J.A.T. Robinson, verklaar dat God nie gesien moet word as 'n persoon bo of buite ons werklikheid nie. As die Bybel van God praat as iemand wat praat, hoor en regeer, moet dit as mitiese praat beskou word. Op hierdie manier om oor God te praat, word gepoog om die onuitspreeklike in woorde te plaas. Dit moet in elk geval nie afgelei word dat God 'n "persoon" is wat deur mense aangespreek kan word nie. Ons kan slegs van God praat in terme soos "die grond en die diepte is ons bestaan". Dit is duidelik wat die gevolg hiervan op gebed is. Met hierdie siening het gebed in sy tradisioneel bekende vorm 'n totale onmoontlikheid geword. Per slot van rekening praat gebed met 'n Ander, ja met dié Ander. Gebed veronderstel 'n ek-U-verhouding tussen mens en God. As God nie langer as 'n Ander buite ons en voor ons beskou moet word nie, sou gebed nie meer 'n dialoog wees nie, maar sou dit 'n monoloog geword het. Hoogstens kan bid nog beteken: om onself oop te maak vir die aarde. Dan sou die doel van gebed heeltemal op onself gefokus wees. Die woord "God" sou slegs dui op die erns en radikaliteit van die gesprek wat ons met onself voer. "Bid" sou dan daardie selfgesprek wees waarin ons probeer om eerlik te wees teenoor onself tot in ons hele bestaan. Kortom, "bid" - as mens aanhou om hierdie woord te gebruik - sou 'n heeltemal nuwe betekenis kry, want om te bid soos dit tradisioneel beoefen is en soos ons dit in die Bybel vind, sou vandag vir ons onmoontlik geword het. Wat moet ons hieroor sê? Moet ons ons hierdeur laat ontmoedig? Is dit waar dat gebed vandag onmoontlik geword het? Miskien moet baie mense wat hierdie vraag negatief beantwoord, erken dat hulle gebed gekenmerk word deur 'n groot matheid. Verwag ons dat iets anders vir ons sal bid, of dat bid vir ons - as ons eerlik is - 'n byna betekenislose godsdienstige vorm geword het? Die besware van verskillende kante teen gebed kan ook onbewustelik hul invloed op ons lewens uitoefen. Dit is waarom dit goed is om bewustelik hierdie besware in die gesig te staar. In die eerste plek is daar dus die sielkundige beswaar dat gebed niks meer as 'n uitdrukking van selfsug sou wees nie. Ons moet

begin deur te erken dat die gevaar van egoïsme in gebed geensins denkbeeldig is nie. Ons kan probeer om God in ons gebed vas te gryp sodat ons God se werk afhanklik kan maak van ons planne en wense. Daardie gebed is net verwerplik.

Tog sal ons nie uit 'n valse beskeidenheid alle gebede waarin ons iets vir onself vra as 'n uitdrukking van 'n verwerplike egoïsme mag sien nie. Daar is ook 'n verantwoordelike en goeie gerigtheid op onself. 'n Mens kan dink aan die samevatting van die wet waarin ons ook beveel word dat ons ons naaste moet liefhê soos onself. 'n Sekere vorm van liefde vir onself is dus nie net moontlik nie, maar word selfs beveel.

Hierin lê 'n kenmerkende verskil tussen die Christendom en ander godsdienste, veral Boeddhisme. In Boeddhisme gaan dit oor die afskaffing van die menslike "ek". Hierdie afskaffing van die "ek" kan gesien word as die hart en sentrum van die Boeddhistiese filosofie. Op hierdie manier poog Boeddhisme om die vraag na verlossing van lyding te beantwoord. Lyding kan tot 'n einde gebring word deur die menslike "ek" wat glo dat hy ly, uit te skakel. Dit gebeur wanneer die menslike "ek" in sy veranderende en onbestendige dele ontbind word. So kom die mens na die toestand van "nirvana", die toestand van volmaaktheid. Omdat die "ek" daarin afgeskaf is, word die begeerte daarin ook radikaal uitgeskakel.

Die Bybel weet absoluut niks van hierdie afskaffing van die "ek" nie. Dit gaan nie daaroor om die "ek" te vernietig nie, wat beteken dat begeerte ook radikaal uitgeskakel word. Dit gaan oor die ontwikkeling van die "ek" vir die doel wat God vir die mens gestel het, en waarop die begeerte gerig moet wees. Daarom kan daar vir onself gebid word, solank die gebed nie losgemaak word van die gebed wat op God en ons naaste gerig is nie. Met wat ons vir onself mag bid, sal ons God en die naaste moet dien. Dit is nie onmoontlik dat in moderne kritiek op gebed, as sou dit uitsluitlik 'n uitdrukking van egoïsme wees, 'n invloed deur Oosterse denke gesien kan word nie. Ons hoef dus nie vir daardie kritiek plek te maak nie, maar kan dit onder die kritiek van die Bybel bring. Dit is nie die geval dat elke fokus op onself afbreuk doen aan die werklike mens nie. Dit is slegs die geval met die verkeerde fokus op onself, die fokus op onself wat losgemaak word van die fokus op God en op ons naaste. "Om die vrae te wil uitskakel as 'n verleentheid sou geestelike skade wees, om terug te wyk vir moderne redenering wat wetenskaplik en filosofies nie steek hou nie, maar wat hoofsaaklik gekenmerk word deur die wanopvattinge van die oningewydes, die buitestaander, die toeskouer, vreemd vir die heilsgeheim van die geloof" (K.H. Miskotte).

Ook in die tweede beswaar teen gebed - naamlik dat gebed 'n vlug is weg van verantwoordelikheid vir die samelewing - is daar 'n element wat ons nie ligtelik kan ignoreer nie. Dit is immers 'n duidelike gevaar dat ons ons verantwoordelikheid sal ontduik onder die dekmantel van gebed. Die

toneel uit die toneelstuk van Bertold Brecht is 'n sprekende illustrasie hiervan.

As ons egter bewus is van hierdie gevaar, kan ons ook sê dat só 'n karikatuur van gebed geskets word. Ware gebed bevry ons nie van ons verantwoordelikheid teenoor die samelewing nie, maar gee ons die krag om die verantwoordelikheid in werking te bring. Dit is hoe Jesus self gebid het. Hy het nie gebid om sy verantwoordelikheid van Hom af te skuif nie, maar om die verantwoordelikheid te aanvaar. Die dissipels het ook so gebid. So is ook, deur die eeue, deur baie mense gebid.

Dit maak bid baie moeiliker. As ons bid, maar nie die verantwoordelikheid aanvaar vir wat ons bid nie, is die gebed 'n leë en betekenislose gebed. Ons kan byvoorbeeld nie vir vrede in die wêreld bid en terselfdertyd met 'n familielid in onmin leef nie. Ons kan byvoorbeeld nie - om nog 'n voorbeeld te noem - bid vir 'n billike verdeling van voedsel onder die wêreldbevolking as ons terselfdertyd net vir onself sorg en vir 'n ander, naby of ver, geen bekommernis het nie. Dat gebed misbruik kan word as 'n ontvlugting van ons verantwoordelikheid argumenteer teen gebed. Dit is 'n waarskuwing teen 'n roekelose en onnadenkende gebed waarmee ons optrede nie ooreenstem nie. Omdat daar 'n risiko van misbruik is, moet ons ons nie weerhou van gebed nie, maar moet ons ons bekeer van daardie handeling wat in stryd met ons gebed is.

In die derde beswaar, dat alles volgens vaste wette is, waarteen gebed niks kan verander nie, het ons te make met 'n ingrypende beswaar. As gevolg van hierdie beswaar, het gebed vir baie 'n krisis geword. Maak dit sin om te bid vir dinge wat die wetenskap nie kan "doen" nie? Het dit - meer spesifiek - byvoorbeeld sin om te bid vir verbetering wanneer 'n siekteproses ontwikkel het waar genesing "uitgesluit" is? Die eerste ding wat ons in hierdie verband kan sê, is dat mense in die natuurwetenskappe met die ketting van oorsaak en gevolg werk, maar in die natuurwetenskaplike kring word hulle toenemend gewaarsku om te sê dat alles in ons wêreld teruggevoer kan word tot een lang ketting van oorsaak en gevolg. Om met die ketting van oorsaak en gevolg te werk, is een manier om ons werklikheid te benader. Die natuurwetenskappe soos ons dit ken, is gebaseer op hierdie benadering. Dit beteken egter nie dat dit nou die enigste manier is om die werklikheid te benader nie. Daar kan 'n ander benadering wees as die natuurwetenskap wat nie gebaseer is op wat ons ken as 'n ketting van oorsaak en gevolg nie. Binne die ketting van oorsaak en gevolg is daar in elk geval geen ruimte vir die unieke nie. Die unieke staan immers op sy eie en ontsnap daarom ons wetenskaplike beoordeling. Die wetenskappe kan nooit die totaal van ons werklikheid sien nie. Die wetenskappe wys op die ooreenkomste in ons werklikheid en stel op grond daarvan "algemeen toepaslike" reëls op. Hierdie reëls kan egter nooit meer wees as statistiese gemiddeldes nie. Dit is slegs moontlik om van 'n mindere of meerdere mate van waarskynlikheid te praat. Die

ontdekking van die atoom het veral daartoe gelei dat mense vandag baie minder ferm praat oor "vaste" wette in ons werklikheid as wat dit voorheen die geval was.

Daar kan nooit gesê word dat die natuurwetenskappe gebed onmoontlik en onnodig maak nie. In gebed word 'n beroep op God gedoen en God is, omdat Hy God is en nie 'n mens nie, nie gebonde aan ons natuurwetenskaplike benadering tot die werklikheid nie. By Hom is 'n multidimensionele benadering tot die werklikheid. Daarom is Hy die God van die unieke, of om Bybelse terminologie te gebruik: die God wat wonderwerke doen. Hy is die God van wie dit geglo kan word - soos in Hebreërs 11:18 gesê word - dat Hy selfs in staat is om uit die dode op te wek. Hy het dit bewys deur die opstanding van Jesus Christus uit die dood. Die opstanding uit die dood kan nie in enige ketting van oorsaak en gevolg verklaar word nie, want die dood beteken altyd die einde van die ketting.

Gebed en die natuurwetenskappe beweeg byvoorbeeld op verskillende vlakke. Gebed kan verder strek as wat die natuurwetenskappe ooit kan doen. Gebed kan strek tot die unieke, tot die wonder. Dit hoef nie in stryd met die natuurwetenskaplike wette te wees nie. Dit kan net nie binne daardie wette pas nie.

Terloops, die vraag of daar 'n wonderlike, spesiale ingryping van God kan wees, is nie 'n nuwe vraag nie. Hierdie vraag is al gevra in die tyd van die Nuwe Testament - hoewel dit van 'n ander agtergrond as dié van ons dae was. Die heersende filosofie van die Grieks-Romeinse wêreld ten tyde van die Nuwe Testament was dié van die Stoïsynse wysbegeerte. Die Stoïsynse wysbegeerte het ook begin met die geslote ketting van oorsaak en gevolg. Seneca, een van die grootste verteenwoordigers van hierdie filosofie en 'n tydgenoot van Paulus, het geskryf: "Die fatum²¹ lei ons en die eerste uur van ons geboorte het reeds beslis hoeveel tyd daar nog vir elkeen oorbly. Oorsaak skakel hom aan oorsaak, persoonlike en openbare aangeleenthede word in 'n lang ketting gekoppel Die weg wat goddelike en menslike aangeleenthede volg, is onveranderlik: die skepper en goewerneur van die heelal het die fata²² self bepaal, maar hy toon homself as gedweë en gehoorsaam". Op 'n ander plek het dieselfde filosoof geskryf: "Die fata volvoer dit wat in hul vermoë is sonder onderskeid. Hulle word nie deur gebed beweeg nie. Geen medelye laat hulle afwyk nie. Hulle ken geen genade nie. Hulle gaan onherroeplik voort op die pad wat hulle eenmaal begin het, in ooreenstemming met die bevel daarvoor vasgestel". In so 'n atmosfeer waar alles vas is, is gebed onmoontlik. Die enigste ding wat iemand dan kan doen, is om alles wat beskik is gelate te aanvaar.

Aan die ander kant het die verkondigers van die evangelie uit die tyd

²¹ Noodlot - Vertaler

²² Lotgevalle - Vertaler

van die Nuwe Testament verklaar dat gebed nie 'n illusie is nie. Realiteit is nie 'n geslote werklikheid wat deur die fatum, die noodlot, beheer word nie - alhoewel die werklikheid homself so voordoen. God het eenmaal, in sy Seun, verrassend ingegryp in ons werklikheid en Hy kan weer en weer verrassend ingryp. In 'n wêreld wat magteloos vasgevang voel binne die ruimte wat deur die noodlot toegewys is, was hierdie boodskap 'n ware evangelie, 'n baie goeie boodskap.

Ons is vandag in 'n situasie wat op baie maniere lyk soos in die tyd van die Nuwe Testament. Ons realiteit het weer eens vir baie 'n geslote werklikheid geword. Alles is in die oorsaak-en-gevolg skema vasgelê, sodat alles kom soos dit moet. Maar selfs vandag kan as evangelie verkondig word dat God bo hierdie skynbaar geslote werklikheid is. Hy kan ook vandag verrassend ingryp. Dit kan nog steeds in gebed opgeroep word. Baie kan vandag nog getuig dat gebed moontlik gemaak het wat onmoontlik was deur menslike denke en volgens wetenskaplike standaarde, in noodgevalle, siektes en in alle omstandighede.

Die diepste beswaar teen gebed is beslis die teologiese beswaar dat God nie as 'n persoon gesien moet word nie en dat alles wat die Bybel oor God as persoon sê, 'n mitiese manier van praat is. Hier word gebed in die hart getref. Wanneer gebed nie meer met die Ander praat nie, maar slegs 'n monoloog is, het dit - in vergelyking met alles wat die Bybel daarvoor sê - wesenlik van karakter verander. Dit sluit ook 'n geloofsbesluit in wat die verrekendste gevolge het. Wanneer God nie 'n persoon bo en behalwe ons realiteit is nie, maar ons slegs in terme soos "die grond en die diepte van ons bestaan" gepraat kan word, is die Christelike geloof 'n sekere vorm van humanisme. Dan is ons afhanklik van onself in ons lewens. Verlossing is dan selfverlossing: in die monoloog van gebed styg ons nie bo die kring van ons menslike bestaan uit nie. Die woord "goddelik" dui slegs op die erns en diepte van die konfrontasie met die menslike. Die mens het die laaste woord en is die laaste werklikheid. Die diepste bedoeling van die hele Bybel se spreke oor God kan amper nie op 'n meer radikale manier ontken word as wat hier gebeur nie. Dit is waar dat die Bybel van God in menslike vorm praat. Ons kan ook nie anders as om van God praat in woorde en beelde afgelei van ons menslike werklikheid nie.

Dit verander egter nie die feit dat dit in wese deel uitmaak van die boodskap van die hele Bybel dat God "die Ander" is vir ons nie. Al kan en moet oor Hom gepraat word in menslike woorde en menslike beelde, val Hy nie saam met ons menswees nie, en ook nie met die grond of die diepte van ons menswees nie. Hy is teenoor ons en bo ons. Hy wil 'n persoonlike verhouding met ons aangaan en ons kan 'n persoonlike verhouding met Hom aangaan. Dit word van ons kant ervaar in gebed. Die verlossing wat God wil gee, spruit nie uit ons menswees nie, en ook nie uit die diepte van ons menswees nie. Dit kom van buite na ons toe. Hierin is die spesifieke van die Christelike geloof teenoor teen enige vorm van humanisme.

Dat ons as persoon tot God mag kom in gebed, is nie iets wat wetenskaplik "bewys" kan word nie. Dit is ook nie iets wat deur 'n wetenskap as onmoontlik aangetoon kan word nie. "Slegs 'n bekrompe filosofie, 'n kwasi-wetenskap, 'n verkeerde lewensgevoel kan 'n mens laat dink dat die geloof in God as die groot U teen oor ons "ek", verouderd sou wees" (P. J. Roscam Abbing). Op hierdie punt moet 'n keuse gemaak word vir geloof. Ons kan in gebed na God toe kom, omdat die hele Bybel getuig dat hy 'n lewende persoon is, 'n regte "persoon". Ook op hierdie punt sit ons tot vandag toe nie met 'n probleem nie. Die probleem het bestaan - in 'n effens ander vorm - selfs ten tyde van die skryf van die Nuwe Testament. Die Stoïsynse filosofie, wat die heersende filosofie van daardie dae was, het nie net uitgegaan van die onbreekbare orde van die noodlot nie, maar stel ook die gode en die natuur gelyk. Gevolglik was daar geen ruimte vir 'n persoonlike God in die Stoïsynse filosofie nie. Bogenoemde Stoïsynse filosoof, Seneca, het uitgeroep: "Waarom moet die mens sy hande na die hemel opsteek? God is in u". Die gedagte dat God die grond en die diepte van ons mensdom is, is dus geensins 'n nuwe gedagte nie. Van 'n ander filosofiese agtergrond was dieselfde gedagte veral sterk in die tyd toe die Nuwe Testament geskryf is.

Toe die eerste predikers van die evangelie die Grieks-Romeinse wêreld binnekom met hul boodskap, het hulle nie hul boodskap aangepas by die beeld van God wat hulle oral gevind het nie. Hulle het God verklaar as die Vader van Jesus Christus, 'n lewende mens wat nie saamval met die natuur nie, en nie met die diepte van menswees identifiseerbaar is nie.

Te midde van die ontkenning in ons dae dat God 'n Persoon is, kan ons niks meer doen as om God te verkondig soos Hy Homself in die Bybel openbaar nie: 'n lewende Persoon, 'n regte "Iemand". Soos in alle eeue - nie anders as vandag in die tyd van die Nuwe Testament nie – vra dié openbaring geloof. Slegs op grond van hierdie geloof kan gebed geken en beoefen word.

Die vraag of gebed vandag nog moontlik is, bevat 'n onrein element. Ons kan nie van die standpunt uitgaan of gebed volgens ons moontlik is of nie. Ons moet aanvaar dat ons die opdrag het om te bid. In die Nuwe Testament klink telkens die oproep tot gebed. Gebed word nie aan ons oordeel oorgelaat nie. In Judas 20, 21 word ons vermaan om onself in die liefde van God te bewaar. Benewens die opbou van onself in die allerheiligste geloof, word gebed in die Heilige Gees genoem as die manier waarop daardie bewaring van onself gerealiseer kan word. Ons het dus gebed nodig. Dit word van ons vereis deur God self. Soos die lewe altyd daarin geleë is om God se eise te volg, so is dit met gebed. Die geestelike lewe hou ten nouste verband met die navolging van God se eis om te bid. As ons reageer op die oproep om te bid, sal ons ook ervaar dat gebed - selfs vandag nog - moontlik is. Ons kan dit nooit teoreties bepaal nie. Ons kan dit net eksperimenteel ervaar. Slegs deur gebed leer ons die

moontlikheid van die gebed en die rykdom daarvan ken. In hierdie opsig is gebed nie anders as geloof nie. Wat geloof beteken, kan ook net eksperimenteel beleef word. Dink aan die woord van Jesus in Johannes 7:16, 17: "My leer is nie myne nie, maar van Hom wat My gestuur het. As iemand gewillig is om sy wil te doen, sal hy aangaande die leer weet of dit uit God is, en of Ek uit Myself spreek". Jesus het sy Joodse tydgenote opgeroep vanaf 'n teoretiese beskouing tot 'n gelowige beleving van sy leer. Slegs deur die wil van die Vader in die hemel te doen, lê die geheim om die betekenis van Jesus se leer te verstaan. Gebed is nie anders nie. Dat ons kan bid - selfs vandag nog - sal ons net agterkom deur aan te hou bid.

Ons mag ons dus nie van gebed laat ontnem nie. Dit mag nie gebeur weens allerlei argumente wat ons laat glo dat gebed vandag nie meer moontlik is nie. Dit moet ook nie gebeur as gevolg van die drukte en gejaagdheid in ons lewens nie. Ons sal tyd vir gebed moet inruim en as ons 'n keer ekstra besig is, sal ons - net soos Luther dit gedoen het - ekstra tyd vir gebed moet inruim.²³

In gebed - selfs vandag nog - word die gemeenskap met God en die afhanklikheid van God op die mees direkte manier ervaar. Daarom kan ons nie gebed nalaat nie, ook nie vandag nie.

²³ Luther sou glo gesê het: "Ek het so baie om te doen, dat ek die eerste 3 ure in gebed sal moet deurbring".